

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο πλαίσιο του
εκπαιδευτικού προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων
«Οδυσσέας 2018 » σε μαθητές του δημοτικού

Μήτρογλου Εμμανουήλ

Επιβλέπων καθηγητής: Ευαγγελία Μανούσου

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2018

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:

Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018 » σε μαθητές του δημοτικού»

Μήτρογλου Εμμανουήλ

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ, 2018

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς».

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018 » σε μαθητές του δημοτικού»

Εμμανουήλ Μήτρογλου

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Ευαγγελία Μανούσου

Καθηγήτρια Σύμβουλος Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Μαρία Ιβρίντελη

Επίκουρος Καθηγητής

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Χαράλαμπος Μουζάκης

Διδάκτορ Πανεπιστημίου Αθηνών

Ρέθυμνο, Σεπτέμβριος 2018

«Εμμανουήλ Μήτρογλου», «Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» σε μαθητές του δημοτικού»

«Στην οικογένειά μου»

Περίληψη

Η ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών στο σχολείο δημιουργεί ένα χώρο προβληματισμού και διερεύνησης σε πολλαπλά επίπεδα. Πολλά χρόνια τώρα, η αναζήτηση μοντέλων δημιουργικής, ποιοτικής διδασκαλίας – μάθησης τα οποία θα συμπεριλαμβάνουν την ενεργό εμπλοκή των μαθητών και εκπαιδευτικών απασχολεί πολλούς ερευνητές. Η δημιουργικότητα και η κριτική σκέψη των μαθητών είναι τα βασικά ζητούμενα πολλών ερευνών στο χώρο της παιδείας και του εκπαιδευτικού συστήματος. Η μάθηση, ως θεμέλιος λίθος, στην οποία στοχεύει το εκπαιδευτικό σύστημα και η δημιουργικότητα ως ρόλο-κλειδί για ιδέες, μεθόδους, προτάσεις, τεχνικές προσεγγίσεις, μεταρρυθμίσεις κρατάνε πολύ έντονο το ενδιαφέρον των ερευνητών, μελετητών και σχεδιαστών εκπαιδευτικού υλικού. Το πρόγραμμα αξιοποίησης διαδραστικών τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας» στο σχολείο αποτελεί καλό παράδειγμα μοντέλου σχολικού υβριδικού περιβάλλοντος με χρήση των ΤΠΕ και Web2 εφαρμογών με στόχο να ενεργοποιήσει δεξιότητες και να καλλιεργήσει την δημιουργικότητα των μαθητών.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να διερευνήσει την ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας». Επιχειρείται ποιοτική έρευνα και παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος «Οδυσσέας» το οποίο υλοποιήθηκε κατά το σχολικό διδακτικό έτος 2017-18 σε συνεργαζόμενα σχολεία της Ελλάδος, συγκεκριμένα για τα σχολεία: 45ο Δημοτικό σχολείο Ηρακλείου Κρήτης και 4ο Δημοτικό σχολείο Ν. Ψυχικού Αθήνας. Επίσης επιχειρείται διερεύνηση των απόψεων των μαθητών δημοτικού σχολείου σχετικά με τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» μέσα από τις εκθέσεις τους πριν και μετά από τις τηλεδιασκέψεις αλλά και μέσω απαντήσεων σε ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Με το τεστ αποκλίνουσας σκέψης (Guilford) επιχειρείται η μέτρηση της δημιουργικότητας των μαθητών. Η ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών και τα οφέλη τους από το πρόγραμμα «Οδυσσέας» είναι τα αποτελέσματα της παρούσης μελέτης.

Λέξεις κλειδιά: Δημιουργικότητα, πρόγραμμα «Οδυσσέας», ΤΠΕ, αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, νέες τεχνολογίες, σχολική εξΑΕ, διαδραστική τηλεδιάσκεψη.

Abstract

The elevation of pupils' creativity in school creates a place of questioning and exploration on multiple levels. For many years now, the search for models of creative, quality teaching - learning, including the active engagement of pupils and teachers, is a matter of concern to many researchers. Students' creativity and critical thinking are the key issues for many researches in the field of education and the education system. Learning, as a foundation stone, in which the education system is targeted and creativity as a key role for ideas, methods, proposals, technical approaches, reforms, keeps the interest of researchers, scholars and designers of educational material very keen. The «Odysseus» interactive video-conferencing program at school is a good example of a hybrid school environment model using ICT and Web2 applications to activate skills and to improve student creativity.

This study attempts to explore the elevation of pupils' creativity through the «Odysseus» program. A qualitative research and presentation of the results of the «Odysseus» program was carried out during the school year 2017-18 in partner schools in Greece, specifically: 45th Primary School of Heraklion, Crete and 4th Primary School of N. Psychiko, Athens. It also attempts to analyze the students' views on their participation in the «Odysseus 2017-18» program. The Divergent Thinking Test (Guilford) attempts to measure students' creativity. The elevation of pupils' creativity and their benefits from the «Odysseus» program are the results of this study.

Keywords: creativity, pupils' creativity, «Odysseus» program, ICT, distance learning, School interactive video-conferencing, educational process.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	5
Κατάλογος Εικόνων	11
Κατάλογος Σχημάτων	11
Κατάλογος Πινάκων	11
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	12
Πρόλογος	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
1.1 Εισαγωγή	15
1.2 Προβληματική της έρευνας	19
1.3 Σκοπός της εργασίας	21
1.4 Ερευνητικά ερωτήματα	21
1.5 Περιορισμοί της έρευνας	22
1.6 Σημαντικότητα της εργασίας	22
1.7 Δομή εργασίας	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : Α - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ	24
2.1 Εισαγωγή	24
2.2 Δημιουργικότητα	24
2.3 Το θεωρητικό πρότυπο του Guilford	26
2.4 Η συμβολή των εκπαιδευτικών	28
2.5 Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο σχολείο και ο ρόλος του παιδαγωγού	28
2.6 Δημιουργικότητα και εκπαίδευση	29
2.7 Χαρακτηριστικά του δημιουργικού μαθητή	30
2.8 Ευρώπη και δημιουργικότητα	31
2.9 Ελλάδα και δημιουργικότητα	32
2.10 Δημιουργική εκπαίδευση και οργανισμοί	33
2.11 Μέτρηση της δημιουργικής σκέψης – Τεστ Δημιουργικότητας	33
2.12 Τεστ Αποκλίνουσας σκέψης του Guilford	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Β - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»	36
3.1 Εισαγωγή.....	36
3.2 Ιστορική αναδρομή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (κυριότερα σημεία)	36
3.3 ΑΕξΑΕ στην Ελλάδα και τον κόσμο	37
3.4 Οι έννοιες Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	38
3.5 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	38
3.6 Είδη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	39
3.7 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Σχολική εξΑΕ).....	40
3.8 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση «Ιστορική αναδρομή»	41
3.9 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της σχολικής εξΑΕ	42
3.10 Εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	43
3.11 Επικοινωνία και Συνεργασία από απόσταση	43
3.12 Η Διδακτική αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης	44
3.13 Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη	44
3.14 Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)	45
3.15 Η ένταξη των ΤΠΕ στην ελληνική εκπαίδευση και στο δημοτικό σχολείο.....	45
3.16 Πλεονεκτήματα της τηλεδιάσκεψης και διαδραστικής τηλεδιάσκεψης	46
3.17 Πρόγραμμα αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας»	46
3.17.1 Βασικοί Στόχοι του προγράμματος «Οδυσσέας».....	46
3.17.2 Ιστορική αναδρομή - θεωρητικό πλαίσιο «Οδυσσέας».....	47
3.17.3 Ο «Οδυσσέας» με αριθμούς	50
3.17.4 Μεθοδολογικό Πλαίσιο Υλοποίησης	52
3.17.5 Σχεδιασμός Μοντέλου Επικοινωνίας	55
3.17.6 Αρχιτεκτονική αίθουσας τηλεδιάσκεψης	56
3.17.7 Εκπαιδευτικό υλικό του «Οδυσσέας».....	56
3.18 Οδυσσέας 2018	57
3.18.1 Υλοποίηση των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων Δ/Τ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	62
4.1 Εισαγωγή.....	62

4.2 Γενική περιγραφή.....	62
4.3 Μεθοδολογική προσέγγιση.....	62
4.4 Συλλογή των δεδομένων.....	63
4.5 Η συμμετοχική παρατήρηση.....	64
4.6 Συμμετέχοντες.....	64
4.7 Κωδικοποίηση των δεδομένων.....	64
4.8 Επεξεργασία Αποτελεσμάτων.....	65
4.9 Περιορισμοί.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΡΧΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2017-18».....	67
Εισαγωγή.....	67
5.1 Αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Οδυσσέας» ...	67
5.1.1 ΑΡΧΙΚΕΣ ΑΠΟΦΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018».....	70
Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας από την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών.....	70
1 ^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους δασκάλους (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης).....	70
2 ^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους συμμαθητές (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης).....	71
3 ^{ος} άξονας: Πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ.....	73
4 ^{ος} άξονας: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης.....	75
5 ^{ος} άξονας: Η τεχνολογία στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ.....	77
6 ^{ος} άξονας: Τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ.....	77
7 ^{ος} άξονας: Κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ.....	79
8 ^{ος} άξονας: Διάφορα θέματα που δεν αφορούν την τηλεδιάσκεψη.....	81
5.1.2 ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΦΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018».....	81
Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας από την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών.....	81
1 ^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους δασκάλους (Τοπικής – Απομακρυσμένης τάξης).....	81
2 ^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους συμμαθητές (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης).....	83
3 ^{ος} άξονας: Πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ.....	87

4 ^{ος} άξονας: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης.....	91
6 ^{ος} άξονας: Τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ	93
7 ^{ος} άξονας: Κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ.....	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»	100
Εισαγωγή.....	100
Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων	100
6.1 Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για τους μαθητές	100
6.2 Τι άρεσε περισσότερο στους μαθητές από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων	102
6.3 Τι άρεσε λιγότερο στους μαθητές από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΤΕΣΤ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑΣ ΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018».....	105
Εισαγωγή.....	105
7.1.1 Βαθμολόγηση Νοητικής ευχέρειας (Χρήσεις, Συνέπειες, Τίτλοι)	106
7.1.2 Βαθμολόγηση Νοητικής Ευελιξίας (Χρήσεις, Συνέπειες, Τίτλοι)	108
7.1.3 Βαθμολόγηση Πρωτοτυπίας (Χρήσεις, Συνέπειες, Τίτλοι).....	110
7.1.4 Βαθμολόγηση συνολικά των μαθητών (Μέσοι Όροι).....	111
7.2 ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018».....	112
Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων	112
7.2.1 Διερεύνηση για έμπνευση μαθητών από το πρόγραμμα «Οδυσσέας» για δημιουργικές ιδέες	113
7.3 ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018».....	115
Παρουσίαση - συζήτηση των αποτελεσμάτων.....	115
7.3.1 Ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»	115

7.3.2 Ανάδειξη δημιουργικότητας των εκπαιδευτικών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας»	116
7.3.3 Διαχείριση τάξης και πρόγραμμα «Οδυσσέας».....	116
7.3.4 Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για τους εκπαιδευτικούς.	117
7.3.5 Συμμετοχή του καθηγητή Πληροφορικής στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018».....	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	118
Από τις εκθέσεις των μαθητών.....	118
Από το τεστ αποκλίνουσας σκέψης (δημιουργικότητας).....	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	124
9.1 Συμπεράσματα για το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»	124
9.2 Συμπεράσματα για την ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»	128
9.3 Προτάσεις.....	133
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	135
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	142
«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α» Τεστ Αποκλίνουσας σκέψης (ΠΙΠΙΝ) για τους μαθητές	142
«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β» Τεστ Αποκλίνουσας σκέψης (ΜΕΤΑ) για τους μαθητές.....	145
«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ» Ερωτήσεις ανοικτού τύπου για τους μαθητές του 45 ^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου και 4 ^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ψυχικού Αθήνας για το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018».....	149
«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ» Ερωτήσεις ανοικτού τύπου στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς στο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» για την διερεύνηση των απόψεών τους σχετικά με την ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών τους.....	152

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 Ταξινόμηση Νοητικών Ικανοτήτων Ατόμου.....	27
Εικόνα 2 Δημιουργικός μαθητής	31
Εικόνα 3 Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2001».....	49
Εικόνα 4 «Οδυσσέας 2018» (https://www.edivea.org/2018.html , 2018).....	57

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1 Ιεραρχία του Maslow 1962.....	25
Σχήμα 2 Παιδαγωγικό – Διδακτικό πλαίσιο Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2008)	47
Σχήμα 3 Τα Στάδια Διδασκαλίας (Η Πυραμίδα της ΔΤ) (Anastasiades, 2003; 2006; 2008, 2010)	52
Σχήμα 4 Το προτεινόμενο μοντέλο επικοινωνίας (Anastasiades, 2003) (Αναστασιάδης, 2007). 55	
Σχήμα 5 Η αρχιτεκτονική της αίθουσας τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003; 2008, 2010)	56
Σχήμα 6 Ταξινόμηση των τομέων μάθησης του Bloom (Bloom's Taxonomy of Learning Domains).....	57

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Ο "Οδυσσέας" με αριθμούς.....	51
Πίνακας 2 Αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Οδυσσέας»	70
Πίνακας 3 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας.....	106
Πίνακας 4 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας (Χρήσεις)	107
Πίνακας 5 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας (Συνέπειες)	107
Πίνακας 6 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας (Τίτλοι).....	108
Πίνακας 7 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας	108
Πίνακας 8 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας (Χρήσεις).....	108
Πίνακας 9 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας (Συνέπειες).....	109
Πίνακας 10 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας (Τίτλοι)	109
Πίνακας 11 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας.....	110
Πίνακας 12 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας (Χρήσεις).....	110
Πίνακας 13 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας (Συνέπειες)	111
Πίνακας 14 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας (Τίτλοι).....	111
Πίνακας 15 Μέσοι Όροι στο Σύνολο των μαθητών	111

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

T/Δ Τηλεδιάσκεψη

Δ/Τ Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψη

IVC Interactive Videoconferencing

εξΑΕ Εξ αποστάσεως εκπαίδευση,

Web2 (Δυναμική διαδικτυακή πλατφόρμα)

Σχολική εξΑΕ Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση

ΤΠΕ Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Πρόγραμμα «Οδυσσέας» Πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας»

ΜΠΣ Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών

ΠΤΔΕ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

ΔΣ Δημοτικό Σχολείο

Η Μαθητές του 45^{ου} Δ.Σ Ηρακλείου Κρήτης

Ψ Μαθητές του 4^{ου} Δ.Σ Ν. Ψυχικού Αθήνας

Πρόλογος

Κατά την διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με θέμα: Επιστήμες της Αγωγής - Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης, γνώρισα το πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας» για μαθητές του δημοτικού σχολείου. Μέσα από εργασίες διαπίστωσα τη σημαντικότητά του, την πρωτοτυπία του καθώς και την ευέλικτη καινοτόμα εξέλιξή του διαχρονικά. Πάντα επίκαιρο σαν να σχεδιάστηκε σήμερα με επιστημονικές αξιολογήσεις συνεχίζει το ταξίδι του εδώ και 18 χρόνια.

Ως καθηγητής πληροφορικής σε δημοτικό σχολείο θέλησα να συμμετάσχω σε αυτό το πρόγραμμα ώστε να το παρακολουθήσω στην υλοποίησή του, να δω τα αποτελέσματά του στους μαθητές μου και σε μένα τον ίδιο. Έτσι σε συνδυασμό με την πτυχιακή μου εργασία σχετική με το πρόγραμμα «Οδυσσέας» θα είχα αυτή την ολοκληρωμένη εμπειρία. Η προθυμία και η ανταπόκριση από τους καθηγητές μου ήταν εντυπωσιακή και πολύ πιο πάνω από τις αρχικές μου προσδοκίες.

Η προσωπική εμπειρία και η συμμετοχή μου στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» καθώς και η μελέτη των απόψεων των συμμετεχόντων μαθητών και εκπαιδευτικών έδειξε ότι ήταν θετική και εποικοδομητική εμπειρία με ενδιαφέροντα συμπεράσματα όπως η ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα.

Όπως τα προηγούμενα χρόνια έτσι και φέτος το πρόγραμμα «Οδυσσέας», εντύπωση έκανε στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς το γεγονός ότι μαθητές με μέτριες μαθησιακές επιδόσεις αλλά και με προβληματικές διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στην συμβατική τάξη, παρουσίαζαν καλή εικόνα και διάθεση για συμμετοχή κατά την διάρκεια των τηλεδιασκέψεων αλλά και στην προετοιμασία των παραδοτέων της ομάδας τους, προβάλλοντας τις δημιουργικές τους ικανότητες.

Το αντικείμενο του προγράμματος «Οδυσσέας» είναι ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και υλοποίηση συνεργατικών δραστηριοτήτων από απόσταση μεταξύ των δημοτικών σχολείων. Μέσα από τις διαδραστικές τηλεδιασκέψεις και τις εφαρμογές web 2.0 (δυναμική διαδικτυακή πλατφόρμα) όπου μοιράζονται πληροφορίες και συνεργάζονται online, οι μαθητές παίρνουν έμπνευση για

δημιουργικές σκέψεις. Επίσης η συμμετοχή του καθηγητή πληροφορικής ήταν αυτό που προστέθηκε στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» για πρώτη φορά.

Με βάση τα παραπάνω και τη συνεχόμενη τεχνολογική εξέλιξη στις επικοινωνίες, στους υπολογιστές και στις ηλεκτρονικές διαδικτυακές εφαρμογές για διδασκαλία αποτελεί ανάγκη να διερευνηθεί η ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας». Η εργασία αυτή επαναπροσδιορίζει το ίδιο το πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας», αναδεικνύοντας και επικαιροποιώντας την παιδαγωγική του διάσταση. Αποτελεί μία καλή διδακτική πρακτική η οποία δίνει την δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να βγουν από τα στεγανά της συμβατικής τάξης και φυσικά δεν πρόκειται απλώς για ένα ακόμη πρόγραμμα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες.

Νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση αυτής της έρευνας. Καταρχάς την καθηγήτρια την Δρ. Ευαγγελία (Γκέλη) Μανούσου που με επόπτευε με την διακριτική καθοδήγησή της, τις εύστοχες παρατηρήσεις και συμβουλές της και την υπομονή της. Είναι πολύ σημαντικό ο φοιτητής να έχει καλή καθοδήγηση, υποστήριξη και ενθάρρυνση από τον εποπτεύον καθηγητή, απαραίτητα στοιχεία για την ολοκλήρωση με επιτυχία της πτυχιακής εργασίας του. Έτσι για μένα η πτυχιακή εργασία μου έδωσε την ευκαιρία να ταξιδέψω σ' αυτήν την περιπέτεια της δημιουργικότητας. Επίσης ευχαριστώ τις δασκάλες των δημοτικών σχολείων: 45ο ΔΣ Ηρακλείου Κρήτης κ. Ανυφαντάκη Στεφανία και 4ο ΔΣ Ν. Ψυχικού Αθήνας κ. Παναγιωτοπούλου Σοφία οι οποίες με υπομονή και επαγγελματισμό έφεραν σε πέρας το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» και βοήθησαν πολύ στην έρευνά μου με τις ειλικρινείς και πολύ ενδιαφέρουσες απόψεις τους. Επίσης ευχαριστώ την ομάδα του «Οδυσσέα» για όλες τις πληροφορίες και υλικό που μου παρείχε. Θερμά ευχαριστώ τους μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018», που με υπομονή και κατανόηση συμπλήρωσαν τα επιπλέον ερωτηματολόγια για την μελέτη μου, καθώς χωρίς αυτούς δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της.

Τέλος ευχαριστώ την οικογένειά μου που όλο αυτό το διάστημα στάθηκε δίπλα μου με υπομονή!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Η ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού είναι γεμάτη από πραγματοποιήσεις οι οποίες οφείλονται στις δημιουργικές ικανότητες του ανθρώπου. Το φαινόμενο της δημιουργικότητας περισσότερο από ποτέ παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις μέρες μας από επιστήμονες, επιχειρηματίες και εκπαιδευτικούς. Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της σημερινής ζωής είναι μία ένδειξη για αυτό το ενδιαφέρον. Το να μπορεί κανείς να καταφέρνει να ανταπεξέρχεται στις προκλήσεις σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο είναι ζωτικής σημασίας. Ενώ η καθήλωση του ατόμου στη ρουτίνα στην επανάληψη της καθημερινότητας χωρίς δική του πρωτοβουλία και έμπνευση, να μην διαθέτει δική του κριτική και δημιουργική σκέψη τότε η εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού βρίσκεται σε κίνδυνο. Είναι αναγκαία η καλλιέργεια ανθρώπων με πνεύμα δημιουργικό στραμμένο έξω από τον εαυτό του στην κοινωνία. Με την αγωγή των παιδιών από την τυπική εκπαίδευσή τους ως την δια βίου μάθηση των ενηλίκων, η καλλιέργεια της δημιουργικότητας αποτελεί σήμερα κοινωνική αναγκαιότητα.

Οι δημιουργικές ικανότητες του ανθρώπου οδήγησαν στην πραγματοποίηση της κατασκευής του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Αν και η χρήση του πρώτου ηλεκτρονικού υπολογιστή μπορεί να μην φαίνεται τόσο σημαντική βλέποντάς την ως μεμονωμένο γεγονός, συνδέοντάς την όμως με το παρόν και το αναμενόμενο μέλλον βλέπουμε τη μεγάλη σημασία της (Ράπτης & Ράπτη, 2004).

Η επανάσταση που συντελείται στο χώρο των τεχνολογιών των Επικοινωνιών και των Πληροφοριών μας οδηγεί στην Κοινωνία της Πληροφορίας (Αναστασιάδης, 2000). Σκοπός μιας κοινωνίας της πληροφορίας είναι να κερδίσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διεθνώς, δια μέσου της χρήσης της πληροφορικής με δημιουργικό και παραγωγικό τρόπο όπου οι «ψηφιακοί πολίτες» ως σύγχρονοι άνθρωποι να μπαίνουν σε μία νέα μορφή κοινωνίας. Η κοινωνία της πληροφορίας αναγνωρίζεται ως διάδοχος της βιομηχανικής κοινωνίας (Μπελ & Λυκιαρδόπουλος, 1999).

Η αναδυόμενη Κοινωνία της Πληροφορίας χαρακτηρίζεται από την ανατροπή της βασικής σχέσης ανθρώπου και πληροφορίας με την έννοια ότι στις μέρες μας ή ψηφιοποιημένη

πληροφορία - υπό την μορφή προϊόντων και υπηρεσιών - διαχέεται προς τους ανθρώπους (Αναστασιάδης, 2004).

Εξετάζοντας κανείς την Ελληνική πραγματικότητα διαπιστώνει ότι και εδώ οι υπολογιστές εντάσσονται στην καθημερινή ζωή των Ελλήνων πολιτών (Ράπτης & Ράπτη, 2004). Οι άνθρωποι μέσα από την άνεση και την ασφάλεια της οικίας τους αναζητούν την πληροφορία από τις οθόνες των ηλεκτρονικών τους υπολογιστών, κερδίζοντας πολύτιμο χρόνο και βελτιώνοντας τις συνθήκες της καθημερινότητάς τους.

Στο χώρο της εκπαίδευσης έχει πραγματοποιηθεί μία θεαματική είσοδος των ηλεκτρονικών υπολογιστών τα τελευταία χρόνια (Αναστασιάδης, 2000). Η εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των νέων τεχνολογιών τείνει να αλλάξει το χάρτη της εκπαίδευσης αλλάζοντας στην πράξη τον τρόπο και τη μορφή της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Αναστασιάδης, 2004). Η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίνει την δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να αναζητούν μόνοι τους από όποιο χώρο θέλουν (σπίτι, γραφείο, σχολείο) την πληροφορία μέσα από αμέτρητες βάσεις δεδομένων οι οποίες είναι διάσπαρτες στο διαδίκτυο.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια καινοτομία στην εκπαίδευση. Τα βασικά στοιχεία που καθορίζουν τον ορισμό της χρονολογούνται πάνω από ένα αιώνα. Τα μέσα επικοινωνίας και τα στάδια από τα οποία πέρασε προσαρμόζονταν στις ανάγκες και στις παροχές της κάθε εποχής.

Η συμπληρωματική Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να αναπτύξουν συνεργασίες στο πλαίσιο σχολικών δικτύων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, πάνω σε κάποια κοινή θεματική ενότητα. Το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2000-2018» είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα Σχολικής Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, το οποίο εστιάζει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα της τηλεδιάσκεψης και των εφαρμογών Web 2.0, στοχεύοντας στη συνεργατική διερεύνηση και οικοδόμηση της γνώσης και την καλλιέργεια κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων ανάμεσα σε μαθητές δημοτικών σχολείων (Αναστασιάδης, 2017). Από τον χώρο των ανθρωπιστικών επιστημών, ιδιαίτερα, ακόμη και σήμερα υπάρχει μια παραδοσιακή επιφύλαξη προς την τεχνολογία, ιδιαίτερα προς τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Έτσι, οι ΤΠΕ εμφανίζονται συνήθως ως κάτι νέο και εντυπωσιακό, η κυριότερη δε συνεισφορά, αν όχι η

αποκλειστική προς τη μελέτη τους, θεωρείται ότι μπορεί να προέλθει από το χώρο των θετικών επιστημών και ιδιαίτερα της πληροφορικής.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση σε καμία περίπτωση δεν έχουν στόχο να αντικαταστήσουν τον σημαντικό ρόλο του δασκάλου. Απεναντίας, του προσφέρουν εργαλεία, εφαρμογές και υπηρεσίες μέσα σε ένα ιδανικό συνεργατικό, εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης ώστε να βελτιώσει και να εφαρμόσει τις κατάλληλες παιδαγωγικές του προσεγγίσεις με σκοπό την μετάδοση της γνώσης.

Ο νέος ρόλος της εκπαίδευσης συνίσταται στο να εφοδιάσει το σύνολο των πολιτών με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες προκειμένου οι πολίτες να ανταποκριθούν στις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες της ψηφιακής εποχής (Αναστασιάδης, 2000).

Η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία με τον σχεδιασμό ελκυστικών μαθησιακών δραστηριοτήτων έχει σκοπό την μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών (συμπεριλαμβανομένης της μάθησης με βάση το παιχνίδι) και την εναλλαγή παιδαγωγικών στρατηγικών. Ο τρόπος αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδακτική μαθησιακή διαδικασία εξαρτάται σημαντικά από την προσωπική θεωρία του εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία και τη μάθηση και από τη μέθοδο που ακολουθεί για την πραγματοποίησή της. Με δεδομένο όμως το γεγονός ότι οι ΤΠΕ αποτελούν στις μέρες μας πια ένα μέσο πρακτικής γραμματισμού (μέσο για διάβασμα, γράψιμο και επικοινωνία) μεγάλη είναι και η συνεισφορά που προέρχεται από τις επιστήμες οι οποίες ασχολούνται με τις ΤΠΕ.

Οι τεχνολογίες σύγχρονης μετάδοσης αλλάζουν τον τρόπο διδασκαλίας. Απαιτείται διαφορετική δομή και οργάνωση από τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι σε συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους αποκτούν νέους ρόλους και δεξιότητες. Η τηλεδιάσκεψη παρέχει τη δυνατότητα της σύγχρονης (σε πραγματικό χρόνο) επικοινωνίας μεταξύ ατόμων που βρίσκονται σε δύο ή περισσότερους απομακρυσμένους μεταξύ τους χώρους.

Η χρήση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης συμβάλλει στην ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος μάθησης με κύρια χαρακτηριστικά την αλληλεπίδραση, την ευελιξία, την ανάπτυξη συνεργατικότητας, την χρήση διαφορετικών μέσων, την πρόσβαση σε πολλαπλές πηγές πληροφόρησης και το προσιτό κόστος (Sullivan, Jolly, & Tompkins, 1994). Η τηλεδιάσκεψη θα διαδραματίσει τα επόμενα χρόνια πολύ σημαντικό ρόλο στο θεματικό πεδίο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Abbott, 1993) και της εκπαίδευσης ενηλίκων (Dallat, 1992), (Anastasiades, 2005).

Τα δημοτικά σχολεία αποτελούν σήμερα τους χώρους εκπαίδευσης και προετοιμασίας των αυριανών πολιτών που θα βιώσουν τη νέα ψηφιακή εποχή την Κοινωνία της Πληροφορίας τόσο στην εργασιακή όσο και στην κοινωνική τους καθημερινότητα (Αναστασιάδης, 2004). Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποκτά μεγάλη σημασία.

Στην Ελλάδα η εισαγωγή της εκπαιδευτικής τηλεδιάσκεψης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση γίνεται πραγματικότητα με το ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας».

Το Αντικείμενο του προγράμματος «Οδυσσέας» όπως προαναφέρθηκε στον πρόλογο είναι ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και η υλοποίηση συνεργατικών δραστηριοτήτων από απόσταση μεταξύ δημοτικών σχολείων. Βασικός στόχος του είναι η εξοικείωση των μαθητών με ένα υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον στα πλαίσια του οποίου, επιδιώκοντας τους μαθησιακούς στόχους, θα βρεθούν σε πλήρη αλληλεπίδραση μαθητές και διδάσκοντες (Anastasiades, 2003). Το υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον αποτελεί την εννοιολογική και λειτουργική ολοκλήρωση των παραδοσιακών εκπαιδευτικών μεθόδων και των νέων σύγχρονων προσεγγίσεων (Anastasiades & Retalis, 2002). Σε αυτό το περιβάλλον μαθητές και εκπαιδευτικοί οι οποίοι προέρχονται από ένα άλλο μαθησιακό περιβάλλον, αυτό της συμβατικής τάξης καλούνται να λειτουργήσουν με νέους ρόλους και δεξιότητες.

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Οδυσσέας 2018», 300 περίπου μαθητές και 24 δάσκαλοι από 20 δημοτικά σχολεία συνεργάζονται από απόσταση με στόχο τη διερεύνηση και την συνεργατική οικοδόμηση των γνώσεών τους σε θέματα που σχετίζονται με την ασφαλή πλοήγηση και τον εθισμό στο διαδίκτυο.

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται ποιοτική έρευνα και παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος «Οδυσσέας» το οποίο υλοποιήθηκε κατά το σχολικό διδακτικό έτος 2017-18 σε συνεργαζόμενα σχολεία της Ελλάδος, συγκεκριμένα για τα σχολεία: 45ο Δημοτικό σχολείο Ηρακλείου Κρήτης και 4ο Δημοτικό σχολείο Ν. Ψυχικού Αθήνας.

Επίσης επιχειρείται διερεύνηση της δημιουργικότητας μαθητών δημοτικού σχολείου μέσα από την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018». Συγκεκριμένα, μέσα από τις εκθέσεις τους πριν και μετά από τις τηλεδιασκέψεις αλλά και μέσω ερωτήσεων ανοικτού τύπου. Με το τεστ αποκλίνουσας σκέψης (Guilford) επιχειρείται η μέτρηση της δημιουργικότητας των

μαθητών το οποίο πραγματοποιείται δύο φορές μία πριν την έναρξη του προγράμματος «Οδυσσέας 2018» και μία μετά το τέλος του με παρόμοιες ερωτήσεις. Τέλος επιχειρείται η διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα, για την ανάδειξη δημιουργικότητας των μαθητών τους μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» και για την συμμετοχή του εκπαιδευτικού πληροφορικής σε αυτό.

1.2 Προβληματική της έρευνας

Στην διάρκεια του ΜΠΣ με θέμα: Επιστήμες της Αγωγής - Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης δόθηκε πολύ μεγάλη έμφαση στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας. Μέσα από ενδιάμεσες εργασίες έπρεπε να βρούμε τρόπους ανάδειξής της τόσο μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες αλλά και μέσα από την συγγραφή και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ) που αφορούν κάποια ομάδα εκπαιδευόμενων κυρίως ενηλίκων ή ανοικτό πανεπιστήμιο είτε σε συμπληρωματική εξΑΕ σε δημοτικό σχολείο όπως είναι το πρόγραμμα «Οδυσσέας».

Αυτό μας προβληματίσε διότι θέλαμε να ερευνήσουμε πως μέσα από ένα πρόγραμμα διαδραστικών τηλεδιασκέψεων αναδεικνύεται η δημιουργικότητα των μαθητών για το αντικείμενο του προγράμματος αλλά και στα υπόλοιπα μαθήματα της συμβατικής τους τάξης. Η σημαντικότητα της δημιουργικότητας διαπιστώνεται και από το γενικό σκοπό της εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Ν.1566/85 ΦΕΚ 167 Α, παράγραφος 1, άρθρο 1) όπου αναφέρεται ότι η εκπαίδευση οφείλει να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά. Επίσης να βοηθάει τους μαθητές να αναπτύσσουν δημιουργική και κριτική σκέψη και αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου και στην ανάπτυξη της πατρίδας μας. Επίσης να διευρύνουν και να αναδιατάσσουν τις σχέσεις της δημιουργικής τους δραστηριότητας με τα πράγματα, τις καταστάσεις και τα φαινόμενα που μελετούν.

Ως βασική ανάγκη της κοινωνίας και σκοπός της εκπαίδευσης εκτός των άλλων στοιχείων είναι οι δημιουργικοί άνθρωποι οι οποίοι ως ολοκληρωμένες προσωπικότητες μπορούν να βοηθήσουν στην εξέλιξη και τη βελτίωση της κοινωνίας. Το στοιχείο αυτό τονίζει και ο Piaget

επισημαίνοντας ότι η εκπαίδευση πρέπει να συμβάλει στη διαμόρφωση ατόμων δημιουργικών, εφευρετικών που είναι ικανά να εξελίσσουν τα επιτεύγματα των προηγούμενων γενιών και όχι απλά να επαναλαμβάνουν ότι είχαν κάνει, άκριτα (Τριλιανός, 1997).

Στην σημερινή εποχή της αβεβαιότητας και των ραγδαίων μεταβολών σε όλα τα επίπεδα, το εκπαιδευτικό σύστημα, τα πανεπιστήμια και οι σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής οφείλουν να σηκώσουν στους ώμους τους ένα ιστορικό βάρος: να αναγεννήσουν από τις στάχτες τους αυτό που για χρόνια και με συστηματικό τρόπο απονομιμοποίησαν, δηλαδή την δημιουργικότητα των μαθητών και των εκπαιδευτικών η οποία αποδομήθηκε στο όνομα μιας θετικιστικής και μηχανιστικής προσέγγισης που υπηρετούσε τις ανάγκες της βιομηχανικής κοινωνίας και των δομών της (Αναστασιάδης, 2014).

Προϋπόθεση για την ενθάρρυνση της συνεργατικής δημιουργικότητας είναι ο επαναπροσδιορισμός της παιδαγωγικής διάστασης των ΤΠΕ, προκειμένου να υποστηρίξουν εκπαιδευτικούς και μαθητές στην δόμηση μιας νέας συμμετοχικής κουλτούρας η οποία θα συμβάλλει στην απαιτούμενη μετάβαση από το σχολείο της τυποποίησης, του στείρου ορθολογισμού, της «ποινικοποίησης» του λάθους και της ομοιομορφίας, σε περιβάλλοντα τα οποία θα ενθαρρύνουν την πρωτοτυπία και την καινοτομία, θα καλλιεργούν την αποκλίνουσα σκέψη, και θα οικοδομούν συνεργατικά τη γνώση με την χρήση εναλλακτικών προσεγγίσεων στην βάση παιδαγωγικής αξιοποίησης του λάθους (Αναστασιάδης, 2014).

Από την μελέτη του προγράμματος «Οδυσσέας» σε έγγραφα, άρθρα, δημοσιεύσεις, πρακτικά συνεδρίων, πτυχιακές εργασίες γίνεται λόγος για την ενθάρρυνση της συνεργατικής δημιουργικότητας και κριτικής σκέψης. Στην παρούσα εργασία μας ενδιαφέρουν οι απόψεις των μαθητών (για την συμμετοχή τους) που για πρώτη φορά συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» και των μαθητών που έχουν συμμετάσχει ξανά σε αυτό. Ως συμμετοχικοί παρατηρητές εκμεταλλευόμαστε το πλεονέκτημα της αμεσότητας όπου χωρίς να ρωτάμε, απλά παρακολουθούμε και ακούμε τις αυθόρμητες πολύτιμες αντιδράσεις τους για την έρευνα. Φυσικά αποκλείεται το μειονέκτημα της μεθόδου της παρατήρησης που είναι όταν ένας παρατηρητής επηρεάζει την υπό παρατήρηση κατάσταση (Robson, 2010). Συχνά υποστηρίζεται ότι αυτό μπορεί να ξεπεραστεί αν για παράδειγμα προσπαθεί να εξασφαλίσει ότι αυτοί τους οποίους παρατηρεί δεν γνωρίζουν ότι είναι αντικείμενο παρατήρησης, στο ένα άκρο ή ότι είναι τόσο εξοικειωμένοι με την παρουσία του, ώστε συνεχίζουν σαν να μην υπήρχε, στο άλλο άκρο

(Robson, 2010), προσφέρουν εμπειρικές αποδείξεις για το μέγεθος αυτών των αντιδραστικών επιδράσεων και πώς μπορούν να ελεγχθούν.

Τέλος ο χαρακτήρας των παιδιών, ο παιδικός εγωκεντρικός χαρακτήρας, η ανάγκη για παιχνίδι, η αδιαφορία για το μάθημα και την γνώση, η αδιαφορία για την αξία της εκπαίδευσης δημιουργούν το φαινόμενο του «άτακτου» μαθητή στην τάξη. Ένα φαινόμενο που προβληματίζει τους εκπαιδευτικούς κάθε χρόνο, δυσκολεύει την εκπαιδευτική διαδικασία και δυσχεραίνει την μάθηση και την απόκτηση γνώσης. Όλοι οι παραπάνω προβληματισμοί οδήγησαν στην απόφαση να πραγματοποιηθεί έρευνα ώστε να διερευνηθούν επιστημονικά, ερωτήματα στα οποία θα δοθούν απαντήσεις που θα βοηθήσουν στην βελτίωση της εκπαιδευτικής-παιδαγωγικής διαδικασίας.

1.3 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η διερεύνηση της καλλιέργειας της δημιουργικότητας των μαθητών του δημοτικού σχολείου μέσα από την συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας 2018».

1.4 Ερευνητικά ερωτήματα

Από την βιβλιογραφική επισκόπηση εκτός από απόψεις μαθητών για την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» δεν προέκυψαν ερευνητικά δεδομένα ειδικά για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας» τόσο για το αντικείμενο του προγράμματος όσο και για τα υπόλοιπα μαθήματα της συμβατικής τάξης. Θεωρήθηκε σκόπιμο να συνταχθούν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιες είναι οι απόψεις των μαθητών σχετικά με την συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» και πως αποτυπώνεται η δημιουργικότητα στις εκθέσεις των μαθητών;
2. Πως καλλιεργείται η δημιουργικότητα των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» και πως αυτό ενδεχομένως επιδρά στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και έκφρασης των μαθητών;

3. Ποιος είναι ο ρόλος του δασκάλου για την υλοποίηση αποτελεσματικών διαδραστικών τηλεδιασκέψεων στις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου;

1.5 Περιορισμοί της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας ήταν οι εκθέσεις των μαθητών του 45^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου Κρήτης, συγκεκριμένα 21 εκθέσεις «ΠΡIN» και 21 εκθέσεις «ΜΕΤΑ» τις τηλεδιασκέψεις και του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ν. Ψυχικού Αθήνας 20 εκθέσεις «ΠΡIN» και 20 εκθέσεις «ΜΕΤΑ». Το δείγμα της έρευνας θεωρείται μικρό οπότε και δεν μπορούν να γενικευτούν τα αποτελέσματά της.

Για το τεστ δημιουργικότητας και για τις ερωτήσεις ανοικτού τύπου οι συμμετέχοντες ήταν οι μαθητές των δύο σχολείων δηλαδή 21 και 20 μαθητές αντίστοιχα. Το σύνολο των αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας χαρακτηρίζεται ως ενδεικτικό και όχι γενικευμένο.

1.6 Σημαντικότητα της εργασίας

Από την έρευνα προκύπτει πως από την αρχή του προγράμματος «Οδυσσέας» από το 2000 έχουν γίνει πτυχιακές εργασίες σχετικές με το πρόγραμμα αλλά επικεντρώνονταν κυρίως στην συμμετοχή των μαθητών και στο ψυχολογικό κλίμα της τάξης οι οποίες έβγαλαν πολύ καλά αποτελέσματα, όμως δεν έχει γίνει καμία η οποία να ερευνά την δημιουργικότητα των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα και να εξετάζει αν προάγεται η δημιουργικότητα των μαθητών μέσα από αυτό. Η χρήση του τεστ αποκλίνουσας σκέψης (Guilford) πραγματοποιεί προσπάθεια μέτρησης της δημιουργικότητας των συμμετεχόντων μαθητών τόσο για το αντικείμενο του «Οδυσσέα» όσο και για τα υπόλοιπα μαθήματα της συμβατικής τάξης. Με συμπληρωματικά ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου τα οποία συμπληρώθηκαν από τους μαθητές και τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς γίνεται προσπάθεια να δοθούν αποτελέσματα χρήσιμα κυρίως για εκπαιδευτικούς οι οποίοι επιθυμούν να ενσωματώσουν νέους τρόπους διδασκαλίας στην δική τους προσωπική θεωρία για τη διδασκαλία και τη μάθηση και στη μέθοδο που ακολουθούν για την πραγματοποίησή της ξεφεύγοντας από τα στεγανά της συμβατικής τάξης. Επίσης η επιστημονική ομάδα του «Οδυσσέα» μπορεί να συμπεριλάβει τα αποτελέσματα της παρούσης εργασίας στην επικαιροποίηση και βελτίωση του είδη πετυχημένου προγράμματος.

1.7 Δομή εργασίας

Η εργασία αποτελείται από εννέα κεφάλαια.

Στο 1^ο κεφάλαιο της εισαγωγής, παρουσιάζονται η προβληματική της έρευνας, ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα, οι περιορισμοί και η σημαντικότητα της έρευνας. Στο 2^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται το εννοιολογικό θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας για την δημιουργικότητα, ενώ στο 3^ο κεφάλαιο αντίστοιχα παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και του προγράμματος αξιοποίησης διαδραστικών τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας». Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Στο 5^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με βάση τις αρχικές και τελικές απόψεις των μαθητών για την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018». Στο 6^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με βάση τις απαντήσεις των μαθητών στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου για την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018». Στο 7^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με βάση το τεστ αποκλίνουσας σκέψης για την ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα. Στο 8^ο κεφάλαιο γίνεται μια σύνοψη των αποτελεσμάτων της έρευνας και στο 9^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της έρευνας. Τέλος ακολουθούν οι βιβλιογραφικές αναφορές και τα παραρτήματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Α - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

2.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρείται οριοθέτηση εννοιών που αφορούν την δημιουργικότητα των μαθητών στο σχολικό τους περιβάλλον. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του δημιουργικού μαθητή, η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο σχολείο, ο ρόλος του εκπαιδευτικού και μέτρηση της δημιουργικότητας. Σε όλα αυτά γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης χρήσιμη για την προβληματική και το σκοπό της έρευνας.

2.2 Δημιουργικότητα

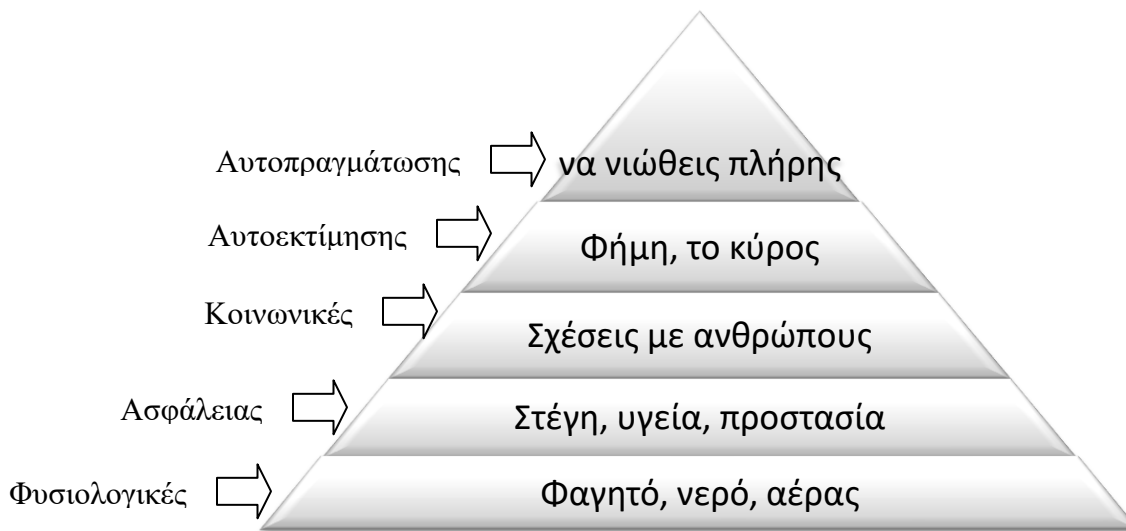
Στην προσπάθειά μας να βρούμε ορισμό ή την έννοια της δημιουργικότητας διαπιστώνουμε σύγχυση των θεωρητικών εκφάνσεων του εννοιολογικού προσδιορισμού της έννοιας της δημιουργικότητας. Οι αδιευκρίνιστες πτυχές της την καθιστούν μέχρι και σήμερα την δημιουργικότητα ως γρίφο ή παράδοξο φαινόμενο (Boden, 2004).

Πριν πολλά χρόνια η επικρατέστερη άποψη για την δημιουργικότητα ήταν ένα ξεχωριστό προσόν ειδικά προικισμένων ανθρώπων οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα να το αξιοποιούν.

Νεότεροι ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι η δημιουργικότητα δεν είναι ιδιαίτερο προσόν ή ικανότητα λίγων ατόμων, αλλά αντιθέτως είναι αποτέλεσμα ειδικής εκπαίδευσης και μάθησης μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες (Craft, 2011). Εννοιολογικά ως δημιουργικότητα ορίζεται η ικανότητα παραγωγής ενός νέου έργου η μιας ιδέας με βάση τη φαντασία (Cromptley, 2011).

Για τον Lubart η δημιουργικότητα μπορεί να θεωρηθεί η ικανότητα κάποιου να παράγει ένα πρωτότυπο έργο που ανταποκρίνεται στους περιορισμούς της εκάστοτε εργασίας του (Lubart, 1994).

Σύμφωνα με τον Δερβίση, θεωρεί τη δημιουργικότητα ως ικανότητα της σκέψης, ως συνθετική επινόηση ιδεών, που παράγει πολλούς και πρωτότυπους τρόπους λύσης προβλημάτων (Δερβίσης, 1998). Έμφαση δίνεται στην καθολικότητα του φαινομένου μέσα από την προσέγγιση του (Maslow, 1962) (βλ. σχήμα 1), ο οποίος θεωρεί τη δημιουργικότητα ως γενίκευση «ως ένα παγκόσμιο χαρακτηριστικό του ατόμου σε μια διαδικασία αυτοπραγμάτωσης».

Σχήμα 1 Ιεραρχία του Maslow 1962

Το ερευνητικό ενδιαφέρον για τη δημιουργικότητα ξεκινάει από το 1950 από τον ψυχολόγο Guilford. Μέχρι τότε οι αντιλήψεις ήταν συμπεριφοριστικού τύπου, η νοημοσύνη και δημιουργικότητα ήταν σαν μια έννοια άρρηκτα δεμένες μεταξύ τους.

Η δημιουργικότητα παρουσιάζει λόγω της πολυπλοκότητας της φύσης της δυσκολία να έχει έναν ορισμό και όταν προσπαθεί κανείς να της δώσει ορισμό είναι σαν να την περιορίζει.

Πρώτος ο (Guilford, 1950) ήταν αυτός που παρουσίασε σε ψυχολόγους σε συνέδριο ως πρόεδρος επιτροπής, την δημιουργικότητα ως ξεχωριστό, σημαντικό χαρακτηριστικό του ατόμου που ως τότε την είχαν περιθωριοποιημένη. Σημείο εκκίνησης θεωρούνται οι μελέτες που ξεκίνησε μαζί με τους συνεργάτες του για τη «Δομή της νοημοσύνης», ο ίδιος ήταν δυσαρεστημένος από τα τεστ νοημοσύνης που ήδη υπήρχαν και χρησιμοποιούνταν στην Αμερική πιστεύοντας πως έτσι μετρούνταν και η δημιουργικότητα.

Ο Guilford πρώτος έκανε ευθύ διαχωρισμό της έννοιας της δημιουργικότητας από την έννοια της νοημοσύνης, ενώ συνέβαλε στην διάκριση ανάμεσα σε συγκλίνουσα και αποκλίνουσα σκέψη. Το διαχωρισμό τον έκανε για να αποδειχθεί πως η ευφυΐα δεν είναι το μοναδικό στοιχείο που συμβάλει στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης.

Η συγκλίνουσα σκέψη είναι ο μηχανισμός σκέψης, όπου το άτομο δίνει τη μία και μοναδική σωστή απάντηση η οποία προκύπτει κυρίως από προηγούμενη γνώση.

Η αποκλίνουσα σκέψη είναι η διαδικασία όπου παράγονται πολλές δυνατές λύσεις σε πιθανά προβλήματα. Η αποκλίνουσα σκέψη σύμφωνα με τον Guilford είναι αυτή που παράγει δημιουργία.

2.3 Το θεωρητικό πρότυπο του Guilford

Το θεωρητικό πρότυπο του Guilford για τη δομή της νοημοσύνης εξηγεί τις διαδικασίες σκέψης (Kersting, 2015). Αποτελείται από τρεις έννοιες:

Η **πρώτη** αποτελείται από πέντε κύριες διανοητικές λειτουργίες:

1. Γνώση,
2. Μνήμη,
3. Αποκλίνουσα σκέψη (παράγει μια ποικιλία ή μια ποσότητα εναλλακτικών πληροφοριών),
4. Συγκλίνουσα σκέψη (παράγει τις πληροφορίες μέσω της ανάλυσης και του λόγου), και
5. Αξιολόγηση (που συγκρίνει τις πληροφορίες που παράγονται με τα καθιερωμένα κριτήρια) (Bauman, 1981).

Η **δεύτερη** έννοια είναι το **περιεχόμενο**. Διαιρείται σε τέσσερις περιοχές:

1. Το σχηματικό, που παρουσιάζει τις πληροφορίες με συγκεκριμένη μορφή «Τ»,
2. Το συμβολικό, όπου οι πληροφορίες αντιπροσωπεύονται με σημάδια, επιστολές, αριθμούς ή λέξεις,
3. Το σημασιολογικό, όπου υπάρχει σημασία στις λέξεις, όπως στη λεκτική επικοινωνία και
4. Το συμπεριφορικό, που είναι οι μη λεκτικές πληροφορίες για τις ανάγκες, τις διαθέσεις, τις επιθυμίες, και τις αντιλήψεις των ανθρώπων.

Η **τρίτη** έννοια είναι τα **προϊόντα**, ή οι μορφές ή τα χαρακτηριστικά των επεξεργασμένων πληροφοριών. Οι σχέσεις παρουσιάζουν τις συνδέσεις μεταξύ των στοιχείων βασισμένων στα χαρακτηριστικά που μπορούν να αλλάξουν.

Το πρότυπο που έχει σχεδιάσει ο Guilford λαμβάνει τη μορφή ενός κύβου (βλ. εικόνα 1) στον οποίο καμία αλλά και όλες οι διαδικασίες, τα περιεχόμενα και τα προϊόντα μπορούν να

λειτουργήσουν μαζί στη δημιουργία μιας νέας ιδέας. Αυτό λοιπόν που ήθελε να αποδείξει και να γίνει κατανοητό ήταν ότι η δημιουργικότητα δεν είναι μία, είναι ένα φαινόμενο πολλαπλό και ποικιλόμορφο.

Εικόνα 1 Ταξινόμηση Νοητικών Ικανοτήτων Ατόμου

«Το να ζεις είναι να έχεις προβλήματα και το να λύνεις προβλήματα είναι να μεγαλώνεις διανοητικά» Joy Paul Guilford

Το πρόβλημα με τη δημιουργικότητα όπως έχει αναφερθεί και στην αρχή του θεωρητικού πλαισίου είναι ότι όπως με την ευφυΐα και άλλες εγκεφαλικές λειτουργίες, η έννοια είναι ασαφής. Πολλά χρόνια τώρα έρευνες προσπαθούν να την οριοθετήσουν για να γίνει και κατανοητό τι μπορεί να είναι δημιουργικότητα αλλά παρόλα τα τεστ ευφυΐας, τα μοντέλα και τις λίστες οι ερευνητές παραδέχονται ότι δεν έχουν εξηγήσει πλήρως την δημιουργική δύναμη του μυαλού. Μπορούμε να καταλάβουμε κάτι δημιουργικό όταν το δούμε αλλά δεν μπορούμε να εξηγήσουμε την πνευματική διαδικασία (Fisher, 2004).

2.4 Η συμβολή των εκπαιδευτικών

Στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας των μαθητών πολύ σημαντικό ρόλο έχουν οι εκπαιδευτικοί. Χρειάζονται δημιουργικοί δάσκαλοι και κυρίως δάσκαλοι με πνεύμα περιπετειώδες. Αν δεν υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι τα παιδιά που θα τολμήσουν να φανταστούν, να αναρωτηθούν και να δημιουργήσουν. Θα αποθαρρύνονται από δασκάλους που δε θα συμπάσχουν μαζί τους και που κύριο μέλημά τους είναι να εκτροχιάσουν τις γρήγορες διαδικασίες σκέψης από τους μαθητές τους. Χωρίς δημιουργικούς δασκάλους, τα δημιουργικά ταλέντα δε θα αναγνωριστούν, δε θα αναπτυχθούν και δε θα επιβραβευτούν (Torrance, 1995).

Ο (Torrance, 1965), στο έργο του «Ανταμείβοντας τη δημιουργική συμπεριφορά», προτείνει στους δασκάλους πέντε αρχές που αν γίνουν σεβαστές στα πλαίσια των αλληλεπιδράσεών τους μέσα στην τάξη, μπορούν να τους προφυλάξουν από πιθανά λάθη, που θα είχαν επίπτωση στην ανάπτυξη της δημιουργικής ικανότητας των παιδιών: σεβασμός στις ερωτήσεις των παιδιών, σεβασμός στις ασυνήθιστες ιδέες των παιδιών, από τις ιδέες που έχουν αξία επιλέγουμε αυτές που είναι δυνατό να εφαρμοστούν στην πράξη, ανάθεση ελεύθερων εργασιών στα παιδιά, χωρίς το άγχος της βαθμολογίας και αποφυγή κριτικής για τη συμπεριφορά των παιδιών, χωρίς παράλληλη συνεκτίμηση αιτίων και συνεπειών.

2.5 Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο σχολείο και ο ρόλος του παιδαγωγού

Ένας από τους χώρους που το παιδί βρίσκεται αρκετές ώρες της ημέρας είναι το σχολείο στο οποίο πρέπει με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, να έχει σαν έναν από τους στόχους του και την καλλιέργεια της δημιουργικής ικανότητας του παιδιού. Για την επίτευξη αυτού του στόχου όμως υπάρχουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις. Αυτές είναι: η ασφάλεια, η αυτοπεποίθηση και η ελευθερία που πρέπει να αισθάνεται το παιδί έτσι ώστε να απαλλαγεί από το άγχος και να βελτιώσει τη δημιουργική του έκφραση. Το ελεύθερο και αντιαυταρχικό περιβάλλον δυναμώνει την αυτοπεποίθηση και αφήνει το παιδί να εκφραστεί δημιουργικά χωρίς να έχει το φόβο να κριθεί αρνητικά και να απογοητευτεί. Αυτό βέβαια επιβάλλει μια σχέση με τον εκπαιδευτικό τέτοια που να του εμπνέει εμπιστοσύνη έτσι ώστε να μοιράζεται μαζί του τις ιδέες του γνωρίζοντας ότι θα τις σεβαστεί ακόμη και αν αυτές δεν είναι σωστές.

Θα μπορούσαμε να πούμε δηλαδή ότι το περιβάλλον διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του δημιουργικού ατόμου, το οποίο παράλληλα το χαρακτηρίζει η αποστροφή σε συμπεριφορές καθήλωσης και ρουτίνας και διακρίνεται για την αυτονομία και την ανεξαρτησία στη σκέψη και στην πράξη.

2.6 Δημιουργικότητα και εκπαίδευση

Από το 1950 είχε αρχίσει η συζήτηση μεταξύ επιστημόνων το ζήτημα της δημιουργικότητας μέσα στο σχολείο. Αναρωτούνται αν η δημιουργικότητα μπορεί να καλλιεργηθεί μέσα στην σχολική τάξη από την τυπική εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον Παπά η αληθινή έννοια του εκπαιδευώ στην εποχή μας, είναι σύμφωνα με την ετυμολογία της λέξης: εκ-παιδευώ, οδηγώ προς τα έξω, οδηγώ το άτομο απ' την αμάθεια στη γνώση, στην αυτονομία, στην ανάληψη κινδύνων (Παπάς, 2000).

Η εκπαίδευση είναι ο ισχυρότερος ίσως, μηχανισμός παγκοσμίως για να ανταποκριθεί στα αιτήματα και τις ανάγκες της εποχής. Παρέχει σε όλους τη δυνατότητα πρόσβασης στη γνώση, ώστε να βοηθήσει τους ανθρώπους να αντιλαμβάνονται πληρέστερα τον κόσμο, να κατανοούν βαθύτερα τους άλλους και να γνωρίζουν καλύτερα τον ίδιο τους τον εαυτό.

Μπροστά στις προκλήσεις αυτές, ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει το σχολείο γίνεται πολύ πιο σημαντικός απ' ό,τι στο παρελθόν. Μέσα από την εξάπλωση του διαδικτύου η ελεύθερη εισαγωγή εικόνων και λόγου σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφώνουν νέα μαθησιακά δεδομένα. Η γνώση με την πληροφορία γίνονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά της νέας εποχής. Η απόκτηση γνώσεων αποτελεί την μεγαλύτερη επένδυση σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες. Το σημαντικότερο βέβαια, δεν είναι το μέγεθος των γνώσεων, όσο η παραγωγή των γνώσεων και η ποιοτική επίδρασή τους (Drucker, 1996). Στο σχολείο προετοιμάζονται οι άνθρωποι για να αντιμετωπίσουν την πραγματική ζωή. Η διαδικασία της προετοιμασίας ανθρώπων λέγεται εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση άραγε πόσο έχει επωφεληθεί από τις αρχές που διέπουν το φαινόμενο της δημιουργικότητας; Τα ευρήματα ερευνών αξιοποιήθηκαν ως στοιχεία για τη βελτίωση της μαθησιακής πράξης και την ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης; Υπάρχουν προγράμματα τα οποία αναδεικνύουν την δημιουργικότητα των μαθητών, όπως είναι και το πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2000-2018». Η δημιουργική εκπαίδευση είναι εφικτή με την προϋπόθεση να αλληλεπιδράσουν δημιουργικά οι τρεις βασικοί

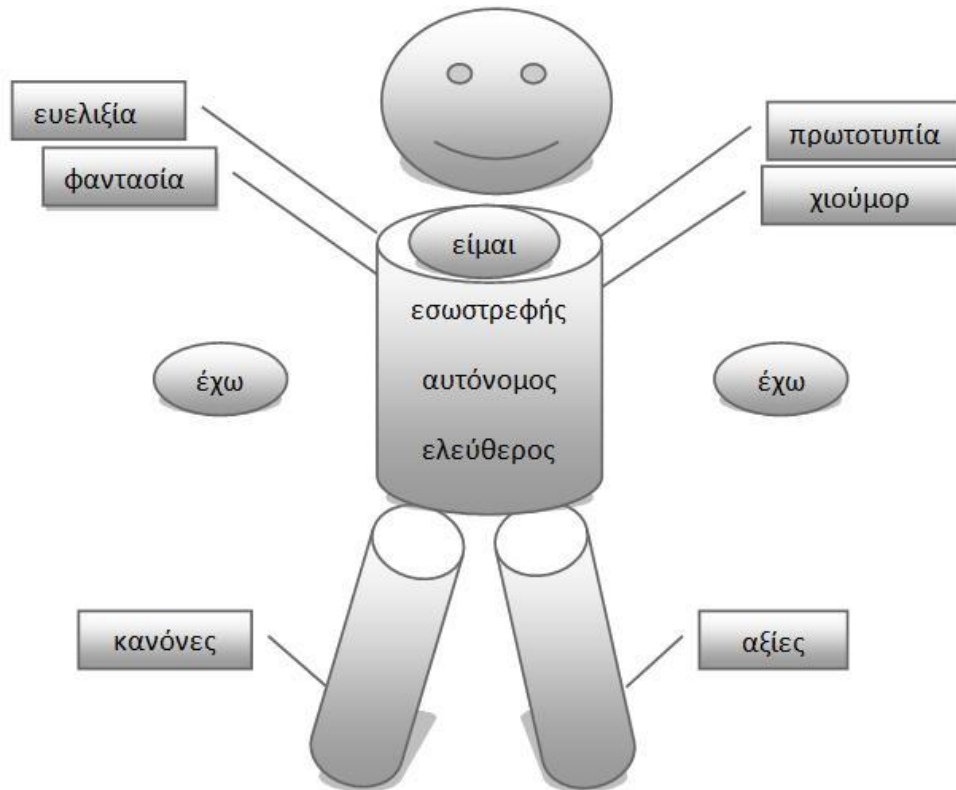
παράγοντες της μαθησιακής διαδικασίας: ο μαθητής, ο εκπαιδευτικός και το αναλυτικό πρόγραμμα δηλαδή το εκπαιδευτικό υλικό.

2.7 Χαρακτηριστικά του δημιουργικού μαθητή

«Με ποιες μεθόδους μπορούμε να ανιχνεύσουμε δυναμικά χαρισματικούς μαθητές, που δύσκολα μας το εγγυάται η παραδοσιακή εκπαίδευση;» (Schack, 1993).

Ο δημιουργικός μαθητής διαθέτει ισχυρό εγώ, χιούμορ και φαντασία. Έχει την τάση να ξεφεύγει από ότι θεωρείται συνηθισμένο και συμβατικό (Παπάς, 1993). Είναι πιο παραγωγικός σε δημιουργίες – προϊόντα που έχουν λιγότερους περιορισμούς, δεν θέλει να του περιορίζουν την φαντασία του και αντιδρά όταν αυτό συμβαίνει. Επίσης ο δημιουργικός μαθητής είναι εσωστρεφής παρά εξωστρεφής, λειτουργεί με δικούς του κανόνες, θέλει να εργάζεται μόνος του αυτόνομα και δεν συνεργάζεται εύκολα σε ομάδα. Συνήθως δεν έχει καλή βαθμολογία (Γκανιός, 2006). Ο Θ. Τριλιανός (1997, σ, 99), αναφέρεται στα βασικά γνωρίσματα της δημιουργικής σκέψης, συμπυκνώνοντας περιεκτικά ως εξής: «Είναι η αυθορμησία, η ενόραση, η διεισδυτικότητα, όχι κατ' ανάγκη η υψηλή ευφυΐα, η επιμονή η ευελιξία, η νεωτερικότητα, η άνεση στην έκφραση, το χιούμορ...» (Γκανιός, 2006).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω προτείνεται η εικόνα 2 για την κατανόηση του προφίλ ενός δημιουργικού μαθητή.

Εικόνα 2 Δημιουργικός μαθητής

Σύμφωνα με τα πρακτικά του 8^{ου} συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση «Καινοτομία και Έρευνα» (Αθήνα, Νοέμβριος 2015), ο Αναστασιάδης προτείνει για την έννοια της Δημιουργικότητας σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία (Brown, 1989), (Kamprylis, 2010), **τέσσερις βασικές συνιστώσες**: τη διαδικασία δημιουργικής σκέψης, το δημιουργικό προϊόν, το δημιουργικό άτομο και το δημιουργικό περιβάλλον, οι οποίες αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της δημιουργικότητας (Αναστασιάδης, 2015).

2.8 Ευρώπη και δημιουργικότητα

Το συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2008) (αριθ. 1350/2008/ΕΚ), στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έτους δημιουργικότητας και καινοτομίας (2009), αποφασίζει: η εκπαίδευση και όλα τα συστήματα εκπαίδευσης και

κατάρτισης πρέπει να φροντίζουν επαρκώς για την ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων που στηρίζουν την δημιουργικότητα και την καινοτομία, με στόχο την εξεύρεση καινοτόμων και πρωτότυπων λύσεων για την προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Επίσης να φροντίζει για την τόνωση της αισθητικής ευαισθησίας, της συναισθηματικής ανάπτυξης, της δημιουργικής σκέψης και της διαίσθησης σε όλα τα παιδιά από τα πρώτα στάδια της ανάπτυξής τους, συμπεριλαμβανομένης και της προσχολικής φροντίδας. Για την υποστήριξη των παραπάνω αναλαμβάνει τον συντονισμό και την χρηματοδότηση στα κράτη μέλη της.

Επίσης, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην εφαρμογή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (2011/C70/01), (Ευρώπη 2020), η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να έχει σημαντικές επιχειρήσεις που να συμβάλουν σε άλλες εμβληματικές πρωτοβουλίες: όπως την «Ψηφιακή Ατζέντα» και την Ένωση της Καινοτομίας. Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να παρέχουν το σωστό συνδυασμό δεξιοτήτων και, να διασφαλίζουν επαρκή εφοδιασμό της επιστήμης, των μαθηματικών και της μηχανικής, για να εξοπλίσουν τους μαθητές με τις βασικές δεξιότητες, το κίνητρο και την ικανότητα να μαθαίνουν, και να προωθήσουν την ανάπτυξη των εγκάρσιων δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που καθιστούν δυνατή τη χρήση των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών, για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και της ενεργού ιδιότητας του πολίτη, και να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα.

Υπάρχει Ευρωπαϊκή αποφασιστικότητα να αναπτυχθεί ενεργά η δημιουργικότητα. Στους Ευρωπαίους πρεσβευτές «Μανιφέστο του Ευρωπαϊκού Έτους Δημιουργικότητας και Καινοτομίας» (2009) υπογραμμίζεται η ανάγκη να ενσωματωθεί στην εκπαίδευση στις φυσικές επιστήμες, αλλά και σε άλλες, η δημιουργικότητα, ο πολιτισμός, και η τέχνη.

2.9 Ελλάδα και δημιουργικότητα

Η Ελλάδα ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλείται να εφαρμόσει τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η ελληνική πραγματικότητα σε θεσμικό επίπεδο σε ζητήματα που αφορούν την δημιουργικότητα δεν έχει μείνει πίσω. Σε όλα τα επίπεδα έχουν γίνει προσαρμοσμένες παρεμβάσεις, στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας, στην συγγραφή των σχολικών εκπαιδευτικών βιβλίων, σε σεμινάρια για εκπαιδευτικούς, σε αποφάσεις από το υπουργείο

(Ν.1566/85 ΦΕΚ 167 Α, παράγραφος 1, άρθρο 1). Από τα παραπάνω φαίνεται πως, ότι αφορά την δημιουργικότητα δίνεται μεγάλη σημασία.

2.10 Δημιουργική εκπαίδευση και οργανισμοί

Σήμερα υπάρχουν αρκετοί οργανισμοί, οι οποίοι έχουν στόχο την ανάπτυξη της έρευνας γύρω από τη δημιουργικότητα και την προσφορά σεμιναρίων γύρω από τη δημιουργική σκέψη, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι:

1. E. Paul Torrance's Future Problem Solving Program <http://www.fpsp.org/overview>
2. Odyssey of the Mind <http://www.odysseyofthemind.com>
3. The Creative Education Foundation (CEF) <http://www.cef-cpsi.org>
4. The Center for Studies in Creativity at Buffalo State College, Buffalo, New York
<http://www.buffalostate.edu/~creatcnt/>
5. The Center for Creative Learning, Incorporated <http://www.creativelearning.com>.
6. American Creativity Association (ACA) <http://www.amcreativityassoc.org>
7. The Center for Creative Leadership <http://www.ccl.org>.

2.11 Μέτρηση της δημιουργικής σκέψης – Τεστ Δημιουργικότητας

Το ζήτημα της μέτρησης της δημιουργικότητας με ένα τεστ, αυθόρμητο, γρήγορο, σε μια κόλλα χαρτί και με ένα μολύβι είναι από τότε που χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά ο όρος δημιουργικότητα, δηλαδή από το 1950, όταν ο Guilford από την θέση του προέδρου της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας, μίλησε για πρώτη φορά για την ανάγκη περαιτέρω έρευνας και σε βάθος το φαινόμενο της ανθρώπινης δημιουργικότητας. Από την δεκαετία του 1950 οι ψυχολόγοι προσπάθησαν πολλές φορές να δημιουργήσουν ένα τεστ που να μετρά κατά πόσο ένας άνθρωπος είναι δημιουργικός ή όχι.

Τα τεστ της δημιουργικότητας, ή δημιουργικής σκέψης, ή αποκλίνουσας σκέψης ή τεστ ανοιχτών ερωτήσεων αναφέρονται στη δημιουργικότητα ενός συγκεκριμένου ατόμου και ονομάστηκαν έτσι γιατί μετρούν την επίδοση του ατόμου σε καθένα από αυτά τα τεστ. Τα τεστ που χρησιμοποιήθηκαν ευρέως στην Αμερική είναι:

1. The AC Test of Creative Ability
2. Guilford's Creativity Tests
3. Getzels – Jackson Tests
4. University of Minnesota Tests on Creative Thinking.

Τα τεστ δείχνουν πως δεν υπάρχει μόνο μια σωστή απάντηση για κάθε ερώτηση.

2.12 Τεστ Αποκλίνουσας σκέψης του Guilford

«Αποκλίνουσα - δημιουργική σκέψη, είναι η νοητική ικανότητα με την οποία η εξέταση και η επεξεργασία των δεδομένων του προβλήματος γίνεται με έναν πιο ελεύθερο τρόπο που επιτρέπει νέους και ανορθόδοξους συνδυασμούς με σκοπό την εύρεση μεγάλου αριθμού πρωτότυπων ιδεών και πιθανών λύσεων.»

(Παρασκευόπουλος, 2004, σ. 25- 37)

Ο Guilford αναγνώρισε τρία συστατικά της αποκλίνουσας σκέψης:

- Τη νοητική ευχέρεια
- Τη νοητική ευελιξία
- Την πρωτοτυπία

Τα παραπάνω συστατικά θα αποτελέσουν και τα κριτήρια αξιολόγησης – βαθμολόγησης του τεστ δημιουργικότητας των μαθητών που παρακολούθησαν το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018»

Νοητική ευχέρεια

Η νοητική ευχέρεια αναφέρεται στην ικανότητα να μπορεί κάποιος να παράγει πολλές ιδέες σε ανοιχτού τύπου ερωτήματα. Επίσης να κάνει συνειρμούς σχετικούς με το ζητούμενο, Η ευχέρεια στηρίζεται στην προϋπόθεση ότι η ποσότητα παραγωγής ιδέας μπορεί να υποκινήσει την παραγωγή των ιδεών που θα είναι και καινούργια και χρήσιμη. Επομένως, η ποσότητα παρέχει την ευκαιρία για την ποιότητα μέσα από εκφράσεις οργανωμένες από λέξεις – φράσεις – προτάσεις.

Νοητική ευελιξία - ευστροφία

Η νοητική ευελιξία - ευστροφία αναφέρεται στην ικανότητα να μπορεί κάποιος αυθόρμητα και ευέλικτα να σκεφτεί μια ποικιλία εναλλακτικών ιδεών. Το ευέλικτο άτομο θα κινηθεί σε νέους δρόμους σκέψης και θα αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα ή μια ιδέα από πολλές οπτικές γωνίες.

Πρωτοτυπία

Η πρωτοτυπία αναφέρεται στη δυνατότητα να παραχθούν νέες καινοτόμες ασυνήθιστες και σπάνιες ιδέες. Η πρωτοτυπία εξετάζει την παραγωγή των επιλογών που είναι ασυνήθιστες ή στατιστικά σπάνιες, ιδέες δηλαδή που λίγοι άνθρωποι σε οποιαδήποτε ομάδα μπορούν να προσφέρουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Β - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρείται ο εννοιολογικός προσδιορισμός βασικών όρων που αφορούν το πρόγραμμα διδακτικής αξιοποίησης διαδραστικών τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας». Παρουσιάζονται οι έννοιες εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ΤΠΕ, διαδραστική τηλεδιάσκεψη, εκπαιδευτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, μεθοδολογικό πλαίσιο υλοποίησης του «Οδυσσέα» και υλοποίηση διαδραστικών τηλεδιασκέψεων. Όλα τα παραπάνω στοιχεία είναι αναγκαία για την κατανόηση του προγράμματος «Οδυσσέας», την αναγκαιότητά του και του στόχου του.

3.2 Ιστορική αναδρομή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (κυριότερα σημεία)

Η ιστορική αναδρομή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης διακρίνεται σε τρεις φάσεις:

Φάση 1^η Εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας

- 1840: Το πρώτο μάθημα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έγινε από τον Sir Isaac Pitman μέσω ταχυδρομείου (μαθήματα στενογραφίας)
- 1873: Ενθάρρυνση της κατ' οίκον εκπαίδευσης από την Anna Eliot Ticknor στην Βοστώνη (πάνω από 10.000 σπουδαστές κυρίως γυναίκες)

Φάση 2^η Εκπαίδευση με την υποστήριξη των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας

- Δεκαετία 1920: Ραδιόφωνο
- Δεκαετία 1930: Τηλεόραση
- Δεκαετία 1960: Δορυφορική τεχνολογία (Εκπαιδευτική τηλεόραση Learn/Alaska)

Φάση 3^η Εκπαίδευση με την χρήση των υπολογιστών και του διαδικτύου

- Δεκαετία 1960: Προσωπικοί υπολογιστές
Παράλληλα..
- 1971: Η ίδρυση του ανοικτού πανεπιστημίου του Ηνωμένου Βασιλείου με εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει πλήρη πτυχιακά προγράμματα, υψηλού επιπέδου μαθήματα και πρωτοποριακή χρήση τεχνολογικών μέσων. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με τα

ιδεολογικά εκπαιδευτικά ρεύματα έγινε προσπάθεια προώθησης της ισότητας πολιτών της πρόσβασης στην μόρφωση. Το παράδειγμα αυτό ακολουθούν άλλες χώρες κυρίως βιομηχανικές και πολλαπλασιάζονται τα πανεπιστήμια που προσφέρουν εξ αποστάσεως εκπαίδευση

- Δεκαετία 1980: Οπτικές ίνες δίνουν αμφίδρομη ζωντανή επικοινωνία, υψηλής ποιότητας ήχου και εικόνας για την εκπαίδευση (Σύστημα οπτικών ινών Iowa)
- Δεκαετία 1990: Ανάπτυξη του διαδικτύου το οποίο με τις ενσωματωμένες τεχνολογίες αλλάζει τον τρόπο μεταφοράς γνώσης και ανταλλαγής πληροφοριών. Web-Ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό και αλληλεπιδραστικές εφαρμογές για εκπαιδευτικούς και σπουδαστές στο διαδίκτυο (World-Wide-Web).
- Δεκαετία 1990: 1η Τηλεδιάσκεψη μέσω υπολογιστή (Πανεπιστήμιο-Twente Ολλανδίας) δίνει την δυνατότητα για αλληλεπίδραση και συνεργατική εργασία μεταξύ των σπουδαστών.
- 2012: Η εξέλιξη συνεχίζεται με ποικιλία εφαρμογών (MOOC- massive open online course).

3.3 ΑΕΞΑΕ στην Ελλάδα και τον κόσμο

Η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες κάθε χώρας και εποχής. Για παράδειγμα στις ΗΠΑ η ωρίμανση της τεχνολογίας, το τέλος του ψυχρού πολέμου και η ύφεση της δεκαετίας του 1990 επηρέασαν καθοριστικά της εξέλιξη της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης.

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση έχει ως συνέπεια οι κυβερνήσεις να προχωρούν σε μειώσεις δαπανών σε πολλούς τομείς όπως και στις επιχορηγήσεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία και αναζητούν εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης προκειμένου να υπάρξει μείωση του κόστους κάτι που ενθάρρυνε πολλά πανεπιστήμια να στραφούν προς προγράμματα ΑΕΞΑΕ.

Η ανάπτυξη της εξΑΕ κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής αλλά και στην Ευρώπη, ταυτίζεται χρονικά με την ραγδαία εισαγωγή των ΤΠΕ στον χώρο της εκπαίδευσης (Bates, 1995).

Επίσης στην Βρετανία τα κυρίαρχα εκπαιδευτικά ιδεολογικά ρεύματα όπως ισότητα ευκαιριών και ιδέες της ισότητας των πολιτών στη μόρφωση οδήγησε μέσα από έντονες αντιδράσεις στην

ίδρυση των ανοικτών πανεπιστημίων με εφαρμογή η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση η οποία έγινε και κινητήρια δύναμη στην επέκτασή τους σε όλο τον κόσμο.

Στην Ελλάδα η εφαρμογή της ΑΕΞΑΕ και η προσαρμογή της στο διεθνές περιβάλλον έγινε με μεγάλη καθυστέρηση αλλά είχε συμβάλει θετικά, ενώ στη διαμόρφωσή της συνέβαλλαν (αντίστοιχα με άλλες χώρες) μια σειρά από σύγχρονες εξελίξεις στην οικονομία, τεχνολογία και κοινωνία. Η άνοδος του κόστους εργασίας, η μαζική είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας, ο εκσυγχρονισμός του πρωτογενή τομέα όπως ο τουρισμός και η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας δημιούργησαν την ανάγκη για συνεχιζόμενη δια βίου εκπαίδευση, επιμόρφωση, διαρκή ενημέρωση στις εξελίξεις και προσαρμογή στις μεταβολές. Η ΑΕΞΑΕ ανταποκρίθηκε και κατάφερε να συμπληρώσει και να προσφέρει με πολλαπλά εκπαιδευτικά προγράμματα στις ιδιαίτερες ανάγκες της Ελλάδας και να δώσει ίσες ευκαιρίες σε αδύναμες οικονομικά, κοινωνικά και γεωγραφικά ομάδες στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στον ελληνισμό της διασποράς.

3.4 Οι έννοιες Ανοιχτή και εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

Ανοικτή Εκπαίδευση: Είναι ένα ιδεώδες (το πιστεύεις ή δεν το πιστεύεις), μια φιλοσοφική προσέγγιση, δικαίωμα όλων των ανθρώπων, ελευθερία, κουλτούρα, μόρφωση, εκπαιδευτικές αντιλήψεις, νέα θεσμοθετημένα εκπαιδευτικά κέντρα (ιδρύματα), νέα προγράμματα εκπαιδευτικής διεύρυνσης (περιεχόμενο).

Εξ Αποστάσεως εκπαίδευση: Πολύχρονη εκπαιδευτική έρευνα, θεσμοθέτηση δυνατότητας φυσικής απουσίας του δασκάλου, χώρος μάθησης, χρόνος και ρυθμός μελέτης, ευελιξία, σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού, καθοδήγηση – υποστήριξη σπουδαστών με την χρήση της τεχνολογίας, χωρίς την άμεση και συνεχή επίβλεψη των εκπαιδευτών.

3.5 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

«είναι η εκπαίδευση που διδάσκει κι ενεργοποιεί το μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης» Keegan,1980

Ο ορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν είναι εύκολο να δοθεί. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ο εκπαιδευτής και ο εκπαιδευόμενος βρίσκονται σε διαφορετικό χώρο. Ο όρος εξ

αποστάσεως εκπαίδευση έχει να κάνει με ένα εκπαιδευτικό φαινόμενο μεγάλης ποικιλομορφίας, το οποίο παρουσιάζει δυσκολίες τόσο στην περιγραφή όσο και στη συστηματοποίησή του. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της μεθόδου εκπαίδευσης, δηλαδή η απόσταση ανάμεσα στο διδάσκοντα και στο διδασκόμενο, αποτυπώνεται στην ονομασία της, η οποία θεωρείται και η επιτυχέστερη των προγενέστερών της, καθώς σύμφωνα με τον (Keegan, 1996) ανταποκρίνεται καλύτερα στην έννοια που καλείται να χαρακτηρίσει (Λιοναράκης, 2001α).

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχει καταγραφεί μια σειρά από έγκυρους και αποδεκτούς ορισμούς (Barker, Frisbie, & Patrick, 1989), (Dohmen, 1967), (Garrison & Shale, 1987), (Holmberg, Distance Education: A Survey and Bibliography., 1977), (Moore, Toward a theory of independent learning and teaching, 1973), (Moore, 1990), (Peters, 1973), (Portway, 1998), (Γκιόσος, Κουτσούμπα, & Μαυροειδής, 2009), (Λιοναράκης, 2001β), οι οποίοι με γενικές περιγραφές δίνουν το περίγραμμα και επεξηγούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Λιοναράκη, εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι αυτή «που διδάσκει και ενεργοποιεί το μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης» (Λιοναράκης, 2001β). Ο ερευνητής συνεχίζει απαριθμώντας τα δέκα κριτήρια που αποτυπώνουν τα δεδομένα ενός ορισμού της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τα οποία οφείλουν να χαρακτηρίζονται από πολυμορφικότητα, ευελιξία, μετρησιμότητα, διευκόλυνση και μαθητοκεντρισμό, και είναι: ο μαθητής, ο δάσκαλος, η μάθηση, η διδασκαλία, η επικοινωνία, το διδακτικό υλικό, ο τόπος, ο χρόνος, ο εκπαιδευτικός φορέας και η αξιολόγηση. Ο Λιοναράκης καθιερώνει τον όρο «πολυμορφική εκπαίδευση».

3.6 Είδη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να διαχωριστεί σε σύγχρονη, ασύγχρονη και συνδυασμός και των δύο.

Στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης γίνονται ταυτόχρονα. Ο εκπαιδευτής παραδίδει το μάθημα σε ζωντανή σύνδεση, όχι απαραίτητα αμφίδρομη, και ο εκπαιδευόμενος, αν και βρίσκεται σε διαφορετικό τόπο, παρακολουθεί το μάθημα στον ίδιο χρόνο. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την υποστήριξη της τηλεδιάσκεψης είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα. Το ίδιο και η χρήση δωματίου ζωντανής συζήτησης (live chatroom).

Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, που είναι και πιο διαδεδομένη, ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει όχι μόνο σε διαφορετικό χώρο από τον εκπαιδευτή, αλλά και σε διαφορετικό χρόνο από τη διαδικασία της παράδοσης ή δημιουργίας του μαθήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα μαθήματα που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του διαδικτύου.

Σήμερα, υπάρχουν μέθοδοι εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που χρησιμοποιούν και τα δύο είδη, ώστε να παρέχουν πιο ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία (Blended learning). Με τη βοήθεια της ασύγχρονης εκπαίδευσης υπάρχει το πλεονέκτημα της αυτόνομης μάθησης στον χρόνο και με το ρυθμό που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος, ενώ με την χρήση σύγχρονων συζητήσεων σε τακτά χρονικά διαστήματα, ο εκπαιδευτής γνωρίζει τους μαθητές του, οι εκπαιδευόμενοι επικοινωνούν μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτή και δεν αισθάνονται αποξενωμένοι από την εκπαιδευτική κοινότητα και διαδικασία.

3.7 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Σχολική εξΑΕ)

Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση αφορά κυρίως τρεις μορφές:

- 1.** Αυτοδύναμη σχολική εξΑΕ, η οποία παρέχει ολοκληρωμένα προγράμματα εκπαίδευσης ταυτόσημα με τη συμβατική.
- 2.** Συμπληρωματική σχολική εξΑΕ, η οποία ακολουθεί τις μεθόδους της αυτόνομης εκπαίδευσης. Λειτουργεί ενισχυτικά και παράλληλα με το συμβατικό σχολείο. Αφορά, παρακολούθηση μεμονωμένων μαθημάτων, συνεργασίες σχολείων και τη συμμετοχή σε τηλεδιασκέψεις διαφόρων μαθησιακών αντικειμένων (Βασάλα, 2005) .
- 3.** Μεικτή/ Πολυμορφική /Συνδυαστική εκπαίδευση με στόχο την ουσιαστική αλληλεπίδραση

Η σχολική εξΑΕ απευθύνεται, όχι μόνο σε περιπτώσεις ατόμων που έχουν απομακρυνθεί από το σχολείο για λόγους υγείας, επαγγελματικών υποχρεώσεων ή τοπικών παραδόσεων αλλά και σε άτομα που επιθυμούν κάτι διαφορετικό από την μαζικότητα του σχολείου, είτε αυτό αναφέρεται στην προσπάθεια ολοκλήρωσης των σπουδών, είτε στην διδασκαλία επιπλέον γνωστικών αντικειμένων (Βασάλα, 2005).

3.8 Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση «Ιστορική αναδρομή»

Στην Ελλάδα

Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες ανάπτυξης εξ αποστάσεως προγραμμάτων σε ελληνικά σχολεία. Μέχρι στιγμής, τα Εξ Αποστάσεως Σχολικά Προγράμματα είναι το πρόγραμμα "e-omogeneia", ελλήνων του εξωτερικού με αυτούς της ελληνικής επικράτειας. Άλλες προσπάθειες εξ αποστάσεως προγραμμάτων διεθνών συνεργασιών αποτελεί το πρόγραμμα ΟΙΚΑΔΕ της Κύπρου, το διεθνές πρόγραμμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «ΣΩΚΡΑΤΗΣ» και e-Hermes. Επίσης το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ανάπτυξη διαδικτυακών τεχνολογιών στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Άλλα αξιόλογα προγράμματα ανάπτυξης σχολικών δικτύων, όπως το έργο «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», το «Τηλέμαχος Ι», το «Τηλέμαχος ΙΙ», το «TRENDS». Επίσης, οι εφαρμογές του «Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου» στο διαχειριστικό τομέα υποστηρίζουν την ασύγχρονη μάθηση ως «ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση».

Ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαδραστικών τηλεδιασκέψεων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης υλοποιείται από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης (Διαδραστικές Τηλεδιασκέψεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ), το οποίο είναι ο μοναδικός φορέας που υλοποιεί την εξ αποστάσεως διδασκαλία σε τηλεδιασκέψεις, ως συμπληρωματική μορφή. Σ' αυτό εντάχθηκε και το πρόγραμμα «Ταξίδι στη Μεσόγειο με τον καπετάν ΣΟΣ» (Μανούσου, 2009).

Άλλη προσπάθεια Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων είναι το έργο ΙΠΠΟΔΑΜΟΣ που απευθύνεται σε Γυμνάσια, με φορέα υλοποίησης το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, και το πρόγραμμα ΣΧΕΔΙΑ του Πανεπιστημίου του Αιγαίου. Η μοναδική ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας αυτονόμου εξ αποστάσεως συστήματος τηλεεκπαίδευσης στην Ελλάδα, αποτελεί το τηλεγυμνάσιο στην Ψέριμο, το οποίο όμως λειτούργησε έως το 2011.

Το Υπουργείο Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης, στο πλαίσιο του προγράμματος «ψηφιακό σχολείο», προχώρησε σε σημαντικές ενέργειες που αφορούσαν στην εισαγωγή της διαδραστικής διδασκαλίας, του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού και της ηλεκτρονικής διοίκησης των σχολείων. Στο πλαίσιο αυτής της δράσης έχει ήδη αναπτυχθεί ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό για χρήση από εκπαιδευτικούς.

Στον κόσμο

Στις ΗΠΑ και τον Καναδά, εφαρμόζονται προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω αλληλογραφίας, ήδη από το 1873, στη Γαλλία, η εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας ξεκινά από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο για να καταλήξει στην επίσημα θεσμοθετημένη δημιουργία του Εθνικού Κέντρου για την εκπαίδευση από Απόσταση. Στην Αγγλία, αν και συντηρητική ως προς την σχολική εξΑΕ, ο θεσμός λειτουργεί άριστα για παιδιά που έχουν δυσκολίες πρόσβασης στο σχολείο. Στην Γερμανία, η οποία είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που χρησιμοποιεί τη μέθοδο δι' αλληλογραφίας, λειτουργεί εικονικό σχολείο υποστηριζόμενο από το Υπουργείο Παιδείας (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Η Αυστραλία κατέχει τα πρωτεία στην ανάπτυξη της σχολικής εξΑΕ. Ξεκινώντας από το «Σχολείο του Αέρα» έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην παρεχόμενη σχολική εξΑΕ, με την ίδρυση πολλών εικονικών σχολείων (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Γενικά, η λειτουργία εξ αποστάσεων εικονικών σχολείων σε Ευρώπη, Αμερική, Ασία, Αφρική και Αυστραλία έχει ραγδαίως επεκταθεί, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, όχι μόνο σε αναπτυγμένες, αλλά και σε αναπτυσσόμενες ή ακόμη και υποανάπτυκτες χώρες (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

3.9 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της σχολικής εξΑΕ

Αναζητώντας τα πλεονεκτήματα της σχολικής εξΑΕ, αυτά εστιάζονται στον οικονομικό τομέα, στον τομέα της επίτευξης της κριτικής μάθησης με συνεργασία σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες των εκπαιδευομένων, στον τομέα της οργάνωσης αναφορικά με το εκπαιδευτικό προσωπικό, το εκπαιδευτικό υλικό, τον καθορισμό της πορείας του μαθήματος, την οργάνωση του χώρου, του χρόνου και της πειθαρχίας, και τέλος στον τομέα της τριπλής αλληλεπίδρασης που προαναφέρθηκε, δηλαδή: μεταξύ εκπαιδευτή, εκπαιδευτικού υλικού και εκπαιδευόμενου.

Από την άλλη πλευρά, τα μειονεκτήματα μιας σχολικής εξΑΕ αφορούν στον οικονομικό τομέα κατάλληλων τεχνολογικών υποδομών και προγραμμάτων, σε οργανωτικά θέματα χρόνου και σχεδίασης μαθημάτων, στην ψυχολογική διάσταση και τέλος στα επιδιωκόμενα και τελικά μαθησιακά αποτελέσματα.

3.10 Εκπαιδευτικό υλικό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η σχεδίαση και η οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού ανταποκρίνεται τόσο στις απαιτήσεις και στα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων της ανοικτής εκπαίδευσης όσο και στο να αναπτύσσει την αυτοπεποίθησή τους.

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο σχεδιασμός και η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού είναι πρωτεύουσας σημασίας (Holmberg, 1995), (Λιοναράκης, 2005), (Λιοναράκης, 2001α) (Μανούσου, 2008), (Downes, 2013). Το ίδιο το εκπαιδευτικό υλικό υποστηρίζει τους εκπαιδευόμενους, τους μαθαίνει πώς να μαθαίνουν πάντα στον δικό τους χρόνο, ρυθμό και σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες (Λιοναράκης, 2001α), (Ματραλής, 1998, 1999), (Holmberg, 1995), κυρίως όμως προκαλώντας το ενδιαφέρον τους για ενεργό συμμετοχή. Η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού πρέπει να λαμβάνει υπόψη στον σχεδιασμό του ζητήματα όπως η ομάδα-στόχος, οι παιδαγωγικοί στόχοι, οι μαθησιακές ανάγκες, οι θεωρίες μάθησης κ.α. (Μανούσου, Κοντογεωργάκου, & Γεωργιάδη, 2017).

Το διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό στοχεύει στην ανακαλυπτική μάθηση, όπου με τις πολυάριθμες δραστηριότητες – εφαρμογές διευρύνουν την γνώση ενός θέματος με συνεχή ανατροφοδότηση πάντα με την ελεύθερη επιλογή χρόνου και ρυθμού από τους εκπαιδευόμενους για την μελέτη του υλικού. Παράλληλα, ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες ενθάρρυναν τη σύνδεση της νέας γνώσης με την εφαρμογή της στην πράξη για τον κάθε εκπαιδευόμενο.

Αρχές για την δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τους (Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης, 2007):

- α) την Πολυμεσική Αρχή, παρουσιάζοντας παράλληλα κείμενο, εικόνα και πληροφορία,
- β) την Αρχή της Προσαρμοστικότητας, με τη χρήση αφήγησης,
- γ) την Αρχή της Σηματοδότησης, για την άμεση εστίαση από τον επιμορφούμενο και
- δ) την Αρχή της Συνοχής, με τη δόμηση μόνο των απαραίτητων πληροφοριών χωρίς τη χρήση πλεονάζουσων και πολυσύνθετων πληροφοριών.

3.11 Επικοινωνία και Συνεργασία από απόσταση

Υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες επικοινωνίας ανάλογα με τη χρονική στιγμή κατά την οποία η επικοινωνία αυτή πραγματοποιείται.

Ασύγχρονη επικοινωνία. Οι συμμετέχοντες δεν είναι ανάγκη να αλληλεπιδρούν την ίδια χρονική στιγμή ή να βρίσκονται στον ίδιο χώρο. Στα εργαλεία ασύγχρονης επικοινωνίας ανήκουν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email), οι λίστες ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (mailing lists), οι χώροι συζητήσεων (forum) και οι ομάδες συζητήσεων (newsgroups).

Σύγχρονη επικοινωνία. Απαιτεί την ταυτόχρονη συμμετοχή των συνεργατών. Η αλληλεπίδραση γίνεται σε πραγματικό χρόνο, χωρίς την υποχρέωση χωρικής συνύπαρξης των συμμετεχόντων, καθώς μπορούν να είναι συνδεδεμένοι μέσω μιας πλατφόρμας σύγχρονης επικοινωνίας.

Στα εργαλεία σύγχρονης επικοινωνίας (σε πραγματικό χρόνο) ανήκουν η γραπτή συνομιλία πραγματικού χρόνου (chat) και η τηλεδιάσκεψη (teleconference).

3.12 Η Διδακτική αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης

Με τον όρο τηλεδιάσκεψη (Videoconferencing) αναφερόμαστε στην επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο (real time) μέσω ήχου (audio) κινούμενης εικόνας (live video) και δεδομένων (data) ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα απομακρυσμένα σημεία (Suthers, 2001), (Gibson & Cohen, 2003), (Reed & Woodruff, 1995), (Alexander, Higgison, & Mogeys, 1999), (Chandler & Hanrahan, 2000) (Anastasiades, 2003).

Η τηλεδιάσκεψη επιτυγχάνεται μέσω λογισμικού ή πλατφόρμας που επιτρέπει την αμφίδρομη μετάδοση ήχου και εικόνας, και διευκολύνει σύνδεση δύο ή περισσότερων συμμετεχόντων. Το λογισμικό μπορεί να είναι ένα απλό λογισμικό βιντεοκλήσης όπως το Skype ή το ooVoo. Υπάρχουν επίσης λογισμικά που επιτρέπουν εκτός από απλή βιντεοκλήση, τον διαμοιρασμό αρχείων ή ακόμα και της επιφάνειας εργασίας (vidyo), καθώς και προηγμένα λογισμικά δημιουργίας εικονικού δωματίου τηλεδιάσκεψης.

3.13 Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη

Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη – Interactive Videoconferencing επιτρέπει σε εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές που βρίσκονται σε δύο ή περισσότερα απομακρυσμένα σημεία όχι απλά να επικοινωνούν ανταλλάσσοντας απόψεις ή να μοιράζονται δεδομένα μεταξύ τους, αλλά να συμμετέχουν ενεργά σε ένα δυναμικό περιβάλλον αλληλεπίδρασης, κύριο χαρακτηριστικό

γνώρισμα του οποίου αποτελεί η συνεργατική οικοδόμηση της γνώσης από απόσταση σε πραγματικό χρόνο (Αναστασιάδης, 2009).

3.14 Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ)

ΤΠΕ: Αποτελεί ένα σύστημα πλήρως συνδεδεμένο με την τεχνολογία, της οποίας κύριος στόχος είναι η διευκόλυνση της επικοινωνίας και κατ' επέκταση η μετάδοση πληροφοριών. Το όρο απαρτίζουν οι όροι Επικοινωνιακός, Πληροφοριακός και Τεχνολογία (Κυρίδης, Δρόσος, & Ντίνας, 2003).

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) συμβάλλουν καθοριστικά στην δημιουργία ενός νέου περιβάλλοντος μάθησης και διδασκαλίας στον χώρο της εκπαίδευσης. Οι προηγμένες τεχνολογίες σύγχρονης μετάδοσης και ιδιαίτερα η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη αποτελεί ένα σημαντικό μέσο στα χέρια σύγχρονου εκπαιδευτικού ενθαρρύνοντας το άνοιγμα της τάξης του σε νέες εμπειρίες μάθησης και εναλλακτικές – καινοτομικές διδακτικές προσεγγίσεις (Αναστασιάδης, 2007).

3.15 Η ένταξη των ΤΠΕ στην ελληνική εκπαίδευση και στο δημοτικό σχολείο

Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην Ελληνική εκπαίδευση ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '80 (εισήχθη το μάθημα της Πληροφορικής ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και εξελίσσεται μέχρι σήμερα με τη διδασκαλία μαθημάτων Πληροφορικής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και την αξιοποίηση των ΤΠΕ ως εργαλείου στήριξης της μαθησιακής διαδικασίας σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Οι προσπάθειες ένταξης των τεχνολογιών στο δημοτικό σχολείο ξεκίνησε στη χώρα μας το σχολικό έτος 1996-97, με την ενσωμάτωση της Πληροφορικής, μέσω του πιλοτικού προγράμματος των 28 Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων.

Το 2010 το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών επικαιροποιείται και εισάγεται το μάθημα στο Ολοήμερο Δημοτικό σχολείο με βάση το εφικτό ή πραγματολογικό μοντέλο. Ο τίτλος του μαθήματος αλλάζει σε «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών» (ΤΠΕ).

3.16 Πλεονεκτήματα της τηλεδιάσκεψης και διαδραστικής τηλεδιάσκεψης

Η τηλεδιάσκεψη, υπό παιδαγωγικές προϋποθέσεις συμβάλλει στην βελτίωση του περιβάλλοντος επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων. (Latchem, 2002), (Kerrey & Isakson, 2001).

Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη – Interactive Videoconferencing (IVC) αποτελεί ένα σημαντικό τεχνολογικό μέσο το οποίο υπό παιδαγωγικές και κοινωνικές προϋποθέσεις μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στο άνοιγμα του σχολείου σε ευρύτερα κοινωνικά και μαθησιακά περιβάλλοντα, να ενθαρρύνει την κοινωνική διαπραγμάτευση και κριτική θέαση των σύγχρονων τοπικών βιογραφιών του μικρόκοσμου που περιβάλλει την σχολική τάξη, να καλλιεργήσει το πνεύμα της συνεργασίας, την αναγκαιότητα της ενσυναίσθησης και την κουλτούρα της καθημερινής διαβούλευσης με άλλες νοοτροπίες, στάσεις, συμπεριφορές και αντιλήψεις (Αναστασιάδης, 2007).

3.17 Πρόγραμμα αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας»

Η Παιδαγωγική Αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης στο σύγχρονο σχολείο του 21ου αιώνα, αποτελεί τον κεντρικό στόχο του προγράμματος «Οδυσσέας», (Αναστασιάδης, <http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>).

3.17.1 Βασικοί Στόχοι του προγράμματος «Οδυσσέας»

- η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με την παιδαγωγική αξιοποίηση της τηλεδιάσκεψης στην σχολική τάξη,
- η ενεργός συμμετοχή των μαθητών σε αυθεντικά περιβάλλοντα διερεύνησης και συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης,
- η καλλιέργεια κρίσιμων γνωστικών, κοινωνικών, και τεχνολογικών δεξιοτήτων για τους αυριανούς πολίτες του 21ου αιώνα,
- η άμβλυνση του φαινομένου του Ψηφιακού Δυϊσμού ιδιαίτερα για μαθητές ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών.

(Αναστασιάδης, <http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>)

3.17.2 Ιστορική αναδρομή - θεωρητικό πλαίσιο «Οδυσσέας»

Το προτεινόμενο θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής αξιοποίησης της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Αναστασιάδης, 2003, 2006, 2008) είναι αποτέλεσμα συστηματικών προσπαθειών και αποτίμησης της εμπειρίας επτά ετών σχεδιασμού και υλοποίησης εκπαιδευτικών τηλεδιασκέψεων. Αξιοποιώντας τις ΤΠΕ ως γνωστικό εργαλείο, το προτεινόμενο παιδαγωγικό πλαίσιο στηρίζεται σε πέντε βασικούς άξονες (Anastasiades, 2008): α. Διαθεματική Προσέγγιση της Γνώσης, β. Θεωρίες οικοδόμησης της γνώσης, γ. Μέθοδος Project, δ. Οι βασικές αρχές της ΕξΑΕ, ε. Μεθοδολογία αξιολόγησης (βλέπε σχήμα 2).

Σχήμα 2 Παιδαγωγικό – Διδακτικό πλαίσιο Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2008)

Ο «Οδυσσέας» ξεκίνησε την συναρπαστική του διαδρομή το 2000, όταν το διαδίκτυο τότε άρχισε να βελτιώνεται σε επίπεδο υποδομών, κυρίως σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, με σημαντικούς περιορισμούς όμως στην πρόσβαση και στις προσφερόμενες εφαρμογές και υπηρεσίες λόγω των χαμηλών ταχυτήτων των γραμμών επικοινωνίας και του υψηλού κόστους.

Ο «Οδυσσέας» ξεκίνησε πιλοτικά την Τηλεδιάσκεψη στην διδασκαλία μαθημάτων (Γλώσσα, Μαθηματικά, Επιστήμη, Οικολογία) ανάμεσα σε δημοτικά σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τότε είχε αρχίσει και η εισαγωγή των πρώτων ηλεκτρονικών υπολογιστών στην

εκπαιδευτική διαδικασία και σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης σε Ελλάδα και Κύπρο. Η πληροφορική πλέον αντιμετωπίζεται ως συμπληρωματικό μέσο για την διδασκαλία στην τάξη με προσωπικούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές οι οποίοι διαθέτουν λογισμικά και πολυμέσα. Η τηλεδιάσκεψη ήταν έννοια άγνωστη στο ευρύ κοινό. Οι πρώτες τηλεδιασκέψεις γινόταν εντός των νέων υποδομών Δομημένης Καλωδίωσης¹ των πανεπιστημίων στην αρχή και μετά μέσω των ISDN² τηλεπικοινωνιακών γραμμών μεταξύ δύο ή περισσότερων πανεπιστημίων. Πετυχημένο και πρωτοποριακό χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Πανεπιστήμιο Κρήτης όταν το Κέντρο Επικοινωνιών και Δικτύων το 1998 αρχικά υποστήριζε τηλεδιασκέψεις μεταξύ των εγκαταστάσεων σε Ηράκλειο και Ρέθυμνο, ταυτόχρονα με το Ίδρυμα-Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) και αμέσως μετά με τα πανεπιστήμια Αθήνας και Πάτρας.

Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη, παράλληλα εκείνη την εποχή το κεντρικό θέμα της εκπαιδευτικής κοινότητας ήταν αν και κατά πόσο ο Η/Υ θα αντικαθιστούσε τον εκπαιδευτικό και την σχολική αίθουσα. Η χρήση ISDN γραμμών με σημαντικούς περιορισμούς στην ποιότητα του ήχου και της εικόνας σε πραγματικό χρόνο, επίσης η ισχνή ανάδειξη καλών πρακτικών εκπαιδευτικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης σε διεθνές επίπεδο και βέβαια την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου παιδαγωγικού πλαισίου για την ενσωμάτωση των τεχνολογιών σύγχρονης μετάδοσης στο σχολείο, διαμόρφωναν ένα μη φιλικό περιβάλλον για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αντίστοιχων πρωτοβουλιών στον ελλαδικό χώρο (Anastasides, 2003a).

Το παρθενικό ταξίδι του «Οδυσσέα» ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2001 με την διδασκαλία της γλώσσας ανάμεσα στα δημοτικά σχολεία Ελένην Λευκωσίας και το Δ.Σχ Αγ. Φύλα Λεμεσού (βλ. εικόνα 3) αξιοποιώντας τις υποδομές που υπήρχαν στα δύο αυτά σχολεία μέσω του προγράμματος «ΟΙΚΑΔΕ» (Αναστασιάδης, 2001), (Αναστασιάδης, Ελευθερίου, & Χαμπιαούρης, 2001).

¹ Εγκατάσταση καλωδίωσης ενός δικτύου φωνής-δεδομένων που βασίζεται σε Διεθνή πρότυπα (όπως EIA/TIA 568B, ISO11801, TIA 569 κλπ.)

² Integrated Services Digital Network, (Ψηφιακό Δίκτυο Ενοποιημένων Υπηρεσιών)

Εικόνα 3 Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2001»

Τον επόμενο χρόνο υπογράφηκε μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου, του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τράπεζας Κύπρου και το πρόγραμμα επεκτάθηκε σε 4 δημοτικά σχολεία το 2002 και σε 6 δημοτικά σχολεία το 2003, (Αναστασιάδης, 2005).

Το 2004 αποτελεί ένα κομβικό σημείο στην πορεία του προγράμματος για δύο λόγους:

1. Για πρώτη φορά στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2004» εντάσσονται δημοτικά σχολεία από την Ελλάδα. Αρχικά, φορέας υλοποίησης αναλαμβάνει το Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και λίγα χρόνια αργότερα το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α www.edivea.org).
2. Για πρώτη φορά το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2004» εστιάζει πλέον στην διαθεματική προσέγγιση της γνώσης δίνοντας ιδιαίτερα έμφαση στην δόμηση ενός ολοκληρωμένου παιδαγωγικού πλαισίου αξιοποίησης των ΤΠΕ στην σχολική τάξη.

Από το 2004 και μετά το ενδιαφέρον του «Οδυσσέα» εστιάζεται στην ανάπτυξη και υλοποίηση συνεργατικών δραστηριοτήτων οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση μέσω Τηλεδιάσκεψης μεταξύ δημοτικών σχολείων στην Κύπρο και στην Ελλάδα. Η έμφαση δίνεται στην Διαθεματική Προσέγγιση, (Ολυμπιακοί αγώνες 2004, θάλασσα, σύγχρονες τοπικές βιογραφίες, περιβάλλον, κλιματικές αλλαγές κλπ), στις Πανανθρώπινες αξίες (Αξιοπρέπεια, Αλληλεγγύη, Ελευθερία, Δικαιώματα Πολιτών, Φιλία, Ευγνωμοσύνη, Ελευθερία, Σεβασμός, Ενσυναίσθηση), (Αναστασιάδης, <http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>). Αξιοποιήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό «Καπετάν ΣΟΣ» σχεδιασμένο για εξ αποστάσεως εκπαίδευση για μαθητές

του δημοτικού. Επίσης αξιοποιήθηκαν πολυμεσικές εφαρμογές και τεχνικές βίντεο όπως προγράμματα δημιουργίας εικονογραφημένων ιστοριών (Cartoon Story Maker), προγράμματα επεξεργασίας βίντεο (Windows Movie Maker, Youtube Movie Maker), Animation με χαρακτήρες από πλαστελίνη, προγράμματα επεξεργασίας ήχου (Audacity). Επίσης προγράμματα επεξεργασίας κειμένου (Microsoft Word), εικόνας (Paint-ζωγραφική), παρουσίασης - προβολής εργασιών (Microsoft Power Point) και τέλος ψηφιακή αφήγηση (www.storyjumper.com) και επαυξημένη πραγματικότητα (Quiver 3D Augmented Reality, εφαρμογή σε tablet και κινητά τηλέφωνα).

3.17.3 Ο «Οδυσσέας» με αριθμούς

Μέχρι σήμερα στο πλαίσιο του προγράμματος «Οδυσσέας» πραγματοποιήθηκαν 237 εκπαιδευτικές τηλεδιασκέψεις στις οποίες έχουν λάβει μέρος 3025 μαθητές και 129 εκπαιδευτικοί από 67 δημοτικά σχολεία της Ελλάδας και της Κυπριακής Δημοκρατίας (βλέπε πίνακα 1).

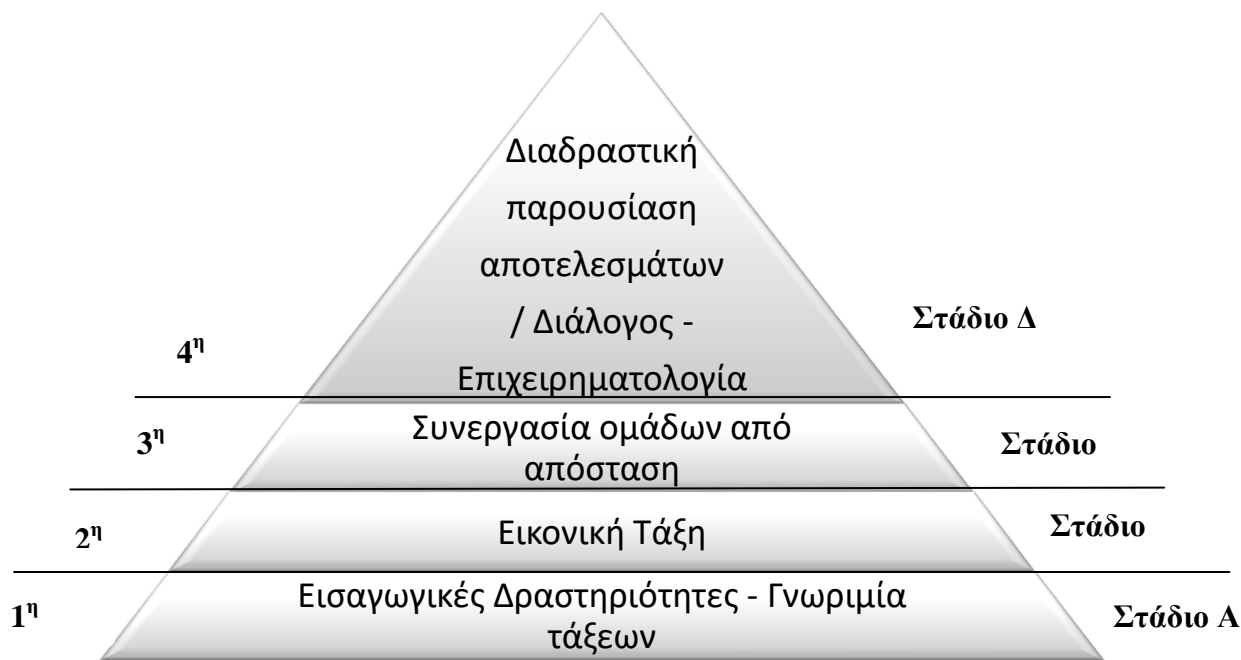
ΕΤΗ	ΜΑΘΗΤΕΣ	ΤΗΛΕΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ	ΔΑΣΚΑΛΟΙ	ΣΧΟΛΕΙΑ
2001	50	5	2	2
2002	55	5	4	2
2003	40	3	2	2
2004	270	20	12	4
2005	50	4	2	2
2006	220	16	19	5
2007	120	8	8	4
2008	120	8	9	4
2009	110	8	8	4
2010	150	12	10	5
2011	150	12	3 (νέοι)	1 (νέο)

2012	150	16	6 (νέοι)	3 (νέα)
2013	200	16	5 (νέοι)	3 (νέα)
2014	200	16	4 (νέοι)	1 (νέο)
2015	225	12	4 (νέοι)	4 (νέα)
2016	345	16	14 (νέοι)	10 (νέα)
2017	270	24	6 (νέοι)	4 (νέα)
2018	300	36	15 (νέοι)	7 (νέα)
ΕΩΣ ΤΟ 2018	3025	237	129	67

Πίνακας 1 Ο "Οδυσσέας" με αριθμούς

Το ταξίδι συνεχίζεται, με εφαρμογή των βασικών αρχών του μεθοδολογικού πλαισίου διδακτικής αξιοποίησης της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης στην σχολική τάξη, για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση συνεργατικών περιβαλλόντων οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση, τα οποία θα είναι σε θέση να ενθαρρύνουν την κριτική και διερευνητική σκέψη (δημιουργικότητα), να συμβάλλουν στην επίτευξη συμμετοχικών μαθησιακών στόχων μέσα από την εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικές καταστάσεις, και να ευνοούν με συστηματικό τρόπο την καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων (Anastasiades, 2016)

3.17.4 Μεθοδολογικό Πλαίσιο Υλοποίησης

Σχήμα 3 Τα Στάδια Διδασκαλίας (Η Πυραμίδα της ΔΤ) (Anastasiades, 2003; 2006; 2008, 2010)

Με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγιση Σχήμα 3 (Anastasiades, 2003; 2006; 2008; 2010;) προτείνονται τέσσερα κύρια στάδια:

Πρώτο στάδιο (1η τηλεδιάσκεψη):

Εισαγωγικές Δραστηριότητες

Σκοπός: Η πρώτη γνωριμία των μαθητών των απομακρυσμένων τάξεων και η ανάδειξη του κεντρικού θέματος μέσα από ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες που καλλιεργούν την ανάπτυξη της γλωσσικής, κιναισθητικής και μουσικής νοημοσύνης των μαθητών.

Οι στόχοι της 1ης τηλεδιάσκεψης είναι:

- οι εκπαιδευτικοί και μαθητές να εξοικειωθούν με το νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας,

- οι μαθητές των απομακρυσμένων τάξεων να γνωριστούν μεταξύ τους μέσα από την παρουσίαση του τόπου τους, του σχολείου τους και της τάξη τους.
 - μετά το τέλος των παρουσιάσεων ενθαρρύνονται οι μαθητές των απομακρυσμένων τάξεων να κάνουν διάλογο μεταξύ τους σε σχέση με θέματα που τους κίνησαν το ενδιαφέρον.
 - οι μαθητές με την βοήθεια των δασκάλων τους συζητούν και επιλέγουν ένα θέμα που πραγματικά τους ενδιαφέρει και τους εμπλέκει σε αυθεντικές καταστάσεις. Το θέμα αυτό θα απασχολήσει τις επόμενες τηλεδιασκέψεις. Ακολουθεί διαμορφωτική αξιολόγηση.
- Σημαντική επισήμανση: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, πριν από την πρώτη τηλεδιάσκεψη δάσκαλοι και μαθητές εργάζονται στις τοπικές τους τάξεις, για ένα μήνα περίπου, προκειμένου να προετοιμάσουν τις παρουσιάσεις τους με βάση τους ανωτέρω στόχους

Δεύτερο Στάδιο (2η Τηλεδιάσκεψη):

Εικονική (Δυνητική) Τάξη.

Σκοπός: Η συνεργατική διερεύνηση του θέματος, και η ανάδειξη υποενοτήτων μέσα από ειδικά σχεδιασμένες διαθεματικές δραστηριότητες με στόχο την εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικές καταστάσεις μάθησης, την δημιουργία καταστάσεων γνωστικής σύγκρουσης και αναστοχασμού (reflection). Οι δάσκαλοι παρέχουν την κατάλληλη υποστήριξη και ανάδραση με τη μορφή της γνωστικής μαθητείας και της σκαλωσιάς.

Οι στόχοι της 2ης Τηλεδιάσκεψης είναι:

- Οι μαθητές με την υποστήριξη των δασκάλων τους επιχειρούν μια πρώτη διερεύνηση του θέματος αξιοποιώντας την προϋπάρχουσα γνώση.
- Με την βοήθεια δομημένων δραστηριοτήτων (που έχουν κοινά σχεδιάσει οι δάσκαλοι των απομακρυσμένων τάξεων) οι μαθητές διερευνούν και ανακαλύπτουν τα δομικά στοιχεία του θέματος (συνδυασμός ελεύθερης και καθοδηγούμενης διερεύνησης).
- Ακολουθεί διάλογος (συνδυασμός ελεύθερου και κατευθυνόμενου) στο πλαίσιο του οποίου οι δάσκαλοι ζητούν από τους μαθητές να αναλύσουν και να συσχετίσουν τα δεδομένα του θέματος.
- Οι δάσκαλοι προτρέπουν τους μαθητές να ασχοληθούν και να διερευνήσουν προβληματικές καταστάσεις μέσα από τις οποίες θα προκύψουν οι υποενοότητες.
- Κάθε υποενοότητα θα ανατεθεί προς λεπτομερή διερεύνηση σε μια ομάδα μαθητών (από την τοπική και την απομακρυσμένη τάξη). Ακολουθεί διαμορφωτική αξιολόγηση.

Σημαντική επισήμανση: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, πριν από την 2η τηλεδιάσκεψη δάσκαλοι και μαθητές εργάζονται στις τοπικές τους τάξεις, για ένα μήνα περίπου, προκειμένου να προετοιμάσουν τις απαιτούμενες δράσεις με βάση τους ανωτέρω στόχους.

Ειδικότερα:

- Οι δάσκαλοι των απομακρυσμένων τάξεων συνεργάζονται με στόχο την δημιουργία κοινών δραστηριοτήτων τόσο πριν όσο και κατά την διάρκεια της 2ης τηλεδιάσκεψης.
- Μαθητές και δάσκαλοι έχουν ένα περίπου μήνα στην διάθεση τους προκειμένου στις τοπικές τους τάξεις να κάνουν μια αρχική διερεύνηση του θέματος.
- Οι μαθητές των τοπικών τους τάξεων αναζητούν στο πλαίσιο των ομάδων τους στοιχεία είτε από το διαδίκτυο είτε από άλλες πηγές, συζητούν μεταξύ τους και διατυπώνουν τα πρώτα τους συμπεράσματα.

Τρίτο Στάδιο: (3η Τηλεδιάσκεψη):

Συνεργασία ομάδων από απόσταση

Σκοπός: Η συνεργασία των ομάδων της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης (διομαδική συνεργασία) προκειμένου να ανταλλάξουν κάποιες πρώτες σκέψεις για το πώς σκέφτονται να εργαστούν στο πλαίσιο των υποενότητων που έχουν αναλάβει.

Οι στόχοι της 3ης τηλεδιάσκεψης

- Οι μαθητές των ομάδων της τοπικής και της απομακρυσμένης τάξης συνεργάζονται μέσω τηλεδιάσκεψης προκειμένου να συνδιαμορφώσουν τα θέματα τα οποία θα αναπτύξουν στο πλαίσιο της κοινής υποενότητας που έχουν αναλάβει.
- Ανταλλάσσουν κάποιες πρώτες σκέψεις σχετικά με τον τρόπο που σκέφτονται να εργαστούν.
- Να συμφωνήσουν σε ένα κοινό χρονοδιάγραμμα. Ακολουθεί διαμορφωτική αξιολόγηση.

Σημαντική επισήμανση: Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, πριν από την 3η τηλεδιάσκεψη, δάσκαλοι και μαθητές εργάζονται στις τοπικές τους τάξεις, για ένα μήνα περίπου, προκειμένου να προετοιμάσουν τις απαιτούμενες δράσεις με βάση τους ανωτέρω στόχους.

Ειδικότερα: Με βάση τις υποενότητες που προέκυψαν στην 2η τηλεδιάσκεψη οι μαθητές στις τοπικές τους τάξεις χωρίζονται σε ομάδες (ενδοομαδική συνεργασία) και:

- Να διερευνούν τα σχετικά θέματα της υποενότητας που ανέλαβαν,
- Να καταλήγουν στον τρόπο με τον οποίο θα εργαστούν,

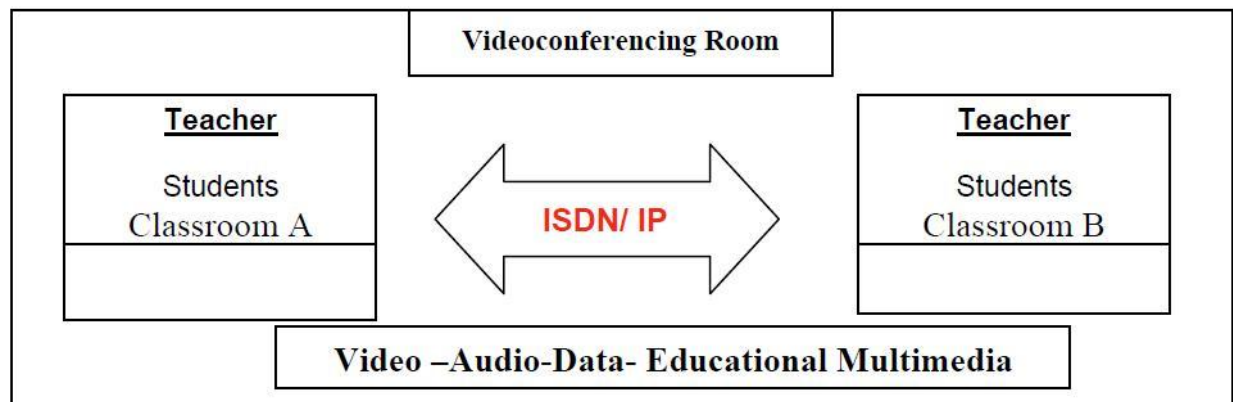
- Να συναποφασίζουν το είδος της παρουσίασης που θα κάνουν (δημιουργία σεναρίου, animation, κόμικς, συνεργατικό παραμύθι, δρώμενα κλπ).

Τέταρτο Στάδιο (4η Τηλεδιάσκεψη):

Διαδραστική παρουσίαση των αποτελεσμάτων - επιχειρηματολογία:

Σκοπός: Οι μαθητές παρουσιάζουν τις συνεργατικές τους δημιουργίες. Ακολουθεί διάλογος και επιχειρηματολογία επί του θέματος. Στο τέταρτο στάδιο υλοποιείται η τελευταία τηλεδιάσκεψη κατά την οποία οι μαθητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους προσπαθώντας να τεκμηριώσουν τις θέσεις τους με επιχειρήματα μέσα σε ένα αλληλεπιδραστικό - διαλογικό περιβάλλον συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης. Ακολουθεί διαμορφωτική και Συμπερασματική Αξιολόγηση.

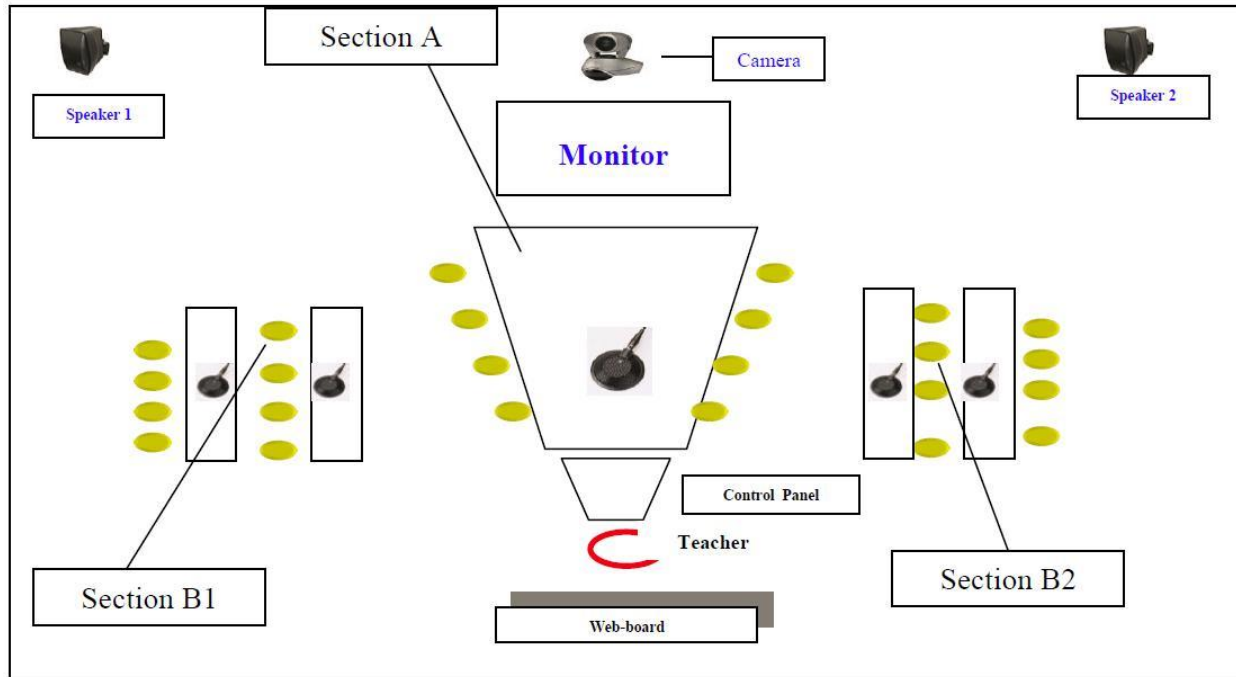
3.17.5 Σχεδιασμός Μοντέλου Επικοινωνίας

Σχήμα 4 Το προτεινόμενο μοντέλο επικοινωνίας (Anastasiades, 2003) (Αναστασιάδης, 2007)

Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη το προτεινόμενο μοντέλο καθορίζει τον αριθμό των τάξεων που λαμβάνουν μέρος ανά τηλεδιάσκεψη, τον ρόλο των εκπαιδευτικών σε κάθε τάξη, τον ρόλο των μαθητών και το είδος της τηλεπικοινωνιακής σύνδεσης. Τα πρώτα χρόνια η επικοινωνιακή ζεύξη ήταν με εξοπλισμό ISDN και αργότερα με IP βασισμένο σε Web based εφαρμογές με πολύ χαμηλότερο κόστος.

3.17.6 Αρχιτεκτονική αίθουσας τηλεδιάσκεψης

Σχήμα 5 Η αρχιτεκτονική της αίθουσας τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003; 2008, 2010)

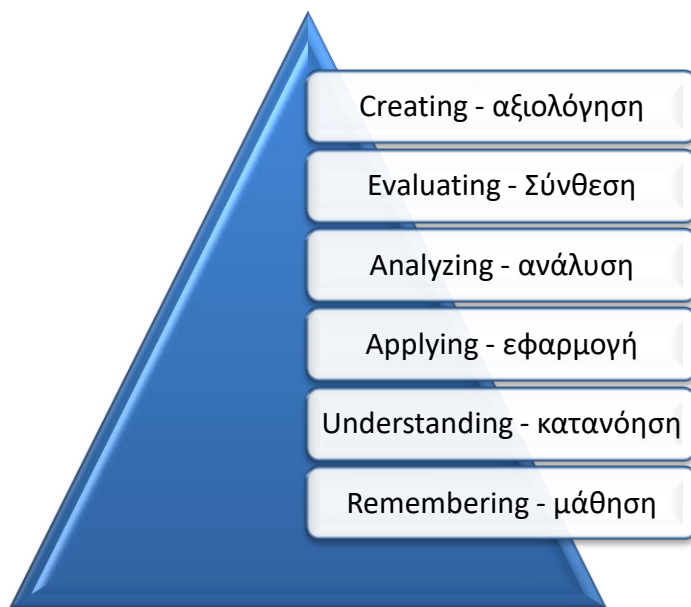
Η σχολική αίθουσα θα πρέπει να προσαρμόζεται κυρίως με ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες των μαθητών. Η κάμερα είναι καλό να βρίσκεται πάνω από την οθόνη παρακολούθησης (Monitor) γιατί διευκολύνει σημαντικά τον δάσκαλο και τους μαθητές στην ενεργό συμμετοχή τους σε όλη την διαδικασία της τηλεδιάσκεψης.

3.17.7 Εκπαιδευτικό υλικό του «Οδυσσέα»

Στο εκπαιδευτικό υλικό όπως έχει προαναφερθεί στην ενότητα 3.10, είναι πολύ σημαντικός ο σχεδιασμός του. Η μεθοδολογία σχεδιασμού του προγράμματος «Οδυσσέας» διαμορφώνεται ανάλογα με την ομάδα στόχο και με το επίκεντρο του διδακτικού και παιδαγωγικού ενδιαφέροντός του (Μανούσου, 2008).

Οι στόχοι του εκπαιδευτικού υλικού ακολούθησαν το σκεπτικό και την δομή της ταξινόμησης (Bloom, 1956):

- τον γνωστικό (cognitive), που αφορά τις διεργασίες της γνώσης
- τον συναισθηματικό (affective), που αφορά τις στάσεις (*attitudes*) και
- τον ψυχοκινητικό (psychomotor), που αφορά τις δεξιότητες (*skills*).

Σχήμα 6 Ταξινόμηση των τομέων μάθησης του Bloom (Bloom's Taxonomy of Learning Domains)

3.18 Οδυσσέας 2018

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Οδυσσέας 2018», 300 περίπου μαθητές και 24 δάσκαλοι από 20 δημοτικά σχολεία συνεργάζονται από απόσταση με στόχο τη διερεύνηση και την συνεργατική οικοδόμηση των γνώσεων τους σε θέματα που σχετίζονται με την ασφαλή πλοήγηση και τον εθισμό στο διαδίκτυο (εικόνα 4).

Εικόνα 4 «Οδυσσέας 2018» (<https://www.edivea.org/2018.html>, 2018)

Οι εκπαιδευτικοί των δύο σχολείων που μελετούνται από την παρούσα εργασία συνεργάστηκαν φέτος για πρώτη χρονιά. Η δασκάλα των μαθητών του Ψυχικού (οι μαθητές της για δεύτερη φορά συμμετέχουν στο πρόγραμμα) διαθέτει σημαντική εμπειρία στην υλοποίηση εκπαιδευτικών τηλεδιασκέψεων, ενώ η δασκάλα και ο καθηγητής πληροφορικής των μαθητών του Ηρακλείου συμμετέχουν για πρώτη φορά όπως και οι μαθητές τους.

3.18.1 Υλοποίηση των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων Δ/Τ

Με βάση το προτεινόμενο μεθοδολογικό πλαίσιο (Anastasiades, 2003) μαθητές και δάσκαλοι των δύο σχολείων σχεδίασαν και υλοποίησαν τις ακόλουθες δραστηριότητες:

Δραστηριότητες πριν από την 1^η Δ/Τ (περίπου ένας μήνας)

- Ενημέρωση συλλόγου διδασκόντων για την συμμετοχή του σχολείου στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»
- Ενημέρωση γονέων με επιστολές και έντυπα δηλώσεων συναίνεσης συμμετοχής των μαθητών.
- Εξοικείωση των μαθητών με την εκπαιδευτική χρήση και διαδικασία υλοποίησης της τηλεδιάσκεψης
- Οι μαθητές της κάθε τάξης συνεργάζονται σε ομάδες για να παρουσιάσουν τις εργασίες τους στην 1^η Τηλεδιάσκεψη
- Οι μαθητές συμπλήρωσαν το πρώτο τους ερωτηματολόγιο (EXANTE: Διερεύνηση προσδοκιών πριν από την συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις).
- Έγραψαν μια έκθεση σχετικά με τις προσδοκίες τους από την συμμετοχή τους στις επερχόμενες τηλεδιασκέψεις και σε ζωγραφιές σχεδίασαν καλλιτεχνικά τα παραπάνω.

Δραστηριότητες κατά την 1η Δ/Τ (Διάρκεια 60')

Στόχος της 1^{ης} Δ/Τ ήταν η γνωριμία των παιδιών μεταξύ τους και η ανάδειξη του κεντρικού θέματος.

- Εισαγωγικοί χαιρετισμοί – καλωσόρισμα
- Παρουσιάσεις των μαθητών για τον τόπο, το σχολείο και την τάξη τους
- Ανάδειξη του θέματος μέσα από ένα οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο γέφυρα)

- Ευαισθητοποίηση και προβληματισμός των μαθητών για το θέμα το οποίο έχει τίτλο: «Ο Οδυσσέας στη χώρα του διαδικτύου».
- Αποφώνηση από τους εκπαιδευτικούς

Δραστηριότητες μεταξύ 1ης και 2ης Δ/Τ (περίπου ένας μήνας)

- Συμφώνησαν μια πρώτη διερεύνηση – ανακάλυψη – συλλογή πληροφοριών για το θέμα
- Καθοδήγηση από τους δασκάλους
- Οργάνωση – ταξινόμηση πληροφοριών στον υπολογιστή
- Χρονοδιάγραμμα
- Συντονισμός μαθητών για την ανεύρεση πληροφοριών
- Συνεχής επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών για την προετοιμασία της 2^{ης} Δ/Τ, συλλογή οπτικοακουστικού υλικού και δημιουργία κοινού φύλλου εργασίας
- Συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ONGOING 1

Δραστηριότητες κατά την 2η Δ/Τ (Διάρκεια 60')

- Καλωσόρισμα από δασκάλους και μαθητές
- Αφόρμηση: Επιλεγμένα βίντεο κατάλληλα για την ανάδειξη των τεσσάρων υποενοτήτων και φύλλο εργασίας
- Συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων
- Ανάδειξη υποενοτήτων:
 1. Cyber Bulling - Διαδικτυακός εκφοβισμός
 2. Grooming – αποπλάνηση
 3. Προσωπικά Δεδομένα
 4. Εθισμός στο διαδίκτυο
- Σχηματισμός ομάδων και δέσμευσή τους για την υπεύθυνη διερεύνηση γύρω από το θέμα της υποενοτήτάς τους.
- Κλείσιμο της 2^{ης} Δ/Τ

Δραστηριότητες μεταξύ 2ης και 3ης Δ/Τ (περίπου ένας μήνας)

- Η κάθε ομάδα βρήκε πληροφορίες και συνεργάστηκαν έτσι ώστε να φτιάξουν ένα εννοιολογικό χάρτη ή συνεικόνες (κολλάζ).
- Συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ONGOING 2

Δραστηριότητες κατά την 3η Δ/Τ (Διάρκεια 60')

- Καλωσόρισμα από δασκάλους και μαθητές
- Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις πληροφορίες που έχει συλλέξει.
- Οι μαθητές συζήτησαν και αποφάσισαν τι θα έκαναν στην επόμενη και τελευταία τηλεδιάσκεψη
- Συνεργάστηκαν ανταλλάσσοντας ιδέες και έκαναν ένα προσχέδιο αυτού που ήθελαν να ετοιμάσουν.
- Κλείσιμο της 3^{ης} Τ/Δ

Δραστηριότητες μεταξύ 3ης και 4^{ης} Δ/Τ (περίπου ένας μήνας)

- Υλοποίηση σεναρίων
- Όλες οι ομάδες προετοιμάζουν το υλικό που θα παρουσιάσουν στην 4^η Τ/Δ χρησιμοποιώντας τις τεχνικές που διδαχθήκανε στην διάρκεια του προγράμματος, όπως κίνηση εικόνων με πλαστελίνες (animation), ψηφιακή αφήγηση (Storyjumper), εικονογραφημένες ιστορίες (Cartoon Story Maker), δημιουργία βίντεο (βιντεοσκόπηση και επεξεργασία με τα προγράμματα (Windows Movie Maker, YouTube Movie Maker), παραγωγή με έτοιμους χαρακτήρες βίντεο (Plotagon), δημιουργία – ηχογράφηση (σε στούντιο) τραγουδιού και ηχογράφηση διαλόγων και επεξεργασία τους με το πρόγραμμα (Audacity).
- Συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ONGOING 3

Δραστηριότητες κατά την 4η Δ/Τ (Διάρκεια 60')

- Παρουσίαση παραδοτέων ομάδων
- Συζήτηση και απορίες
- Αποχαιρετισμός με ευχαριστίες
- Κλείσιμο της 4^{ης} Δ/Τ

Δραστηριότητες μετά το τέλος των Τηλεδιασκέψεων

- Συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ONGOING 4 και του τελικού ερωτηματολογίου (EXPOST).
- Οι μαθητές γράφουν τις τελικές τους εκθέσεις σχετικά με την συμμετοχή τους στις τηλεδιασκέψεις
- Δημιουργία κοινής ιστοσελίδας των σχολείων με τις δημιουργίες των μαθητών για το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»: <http://45oher-4onps-odysseas2018.weebly.com/>
- Στις 7 Ιουνίου 2018 οι διευθυντές, οι δάσκαλοι και οι μαθητές των δύο σχολείων προσκλήθηκαν στο 1^ο Συνέδριο με θέμα: ΤΠΕ, Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση & δημιουργικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο το οποίο διοργανώθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης και το Ε.Δ.Ι.Β.Ε.Α στο Ρέθυμνο. Οι μαθητές του Ηρακλείου από τον χώρο του συνεδρίου και οι μαθητές του Ψυχικού από το σχολείο τους στην Αθήνα, παρουσίασαν με πρωτότυπο τρόπο σε εκπαιδευτικούς και φοιτητές με ζωντανή (live) διαδραστική τηλεδιάσκεψη το σύνολο των δραστηριοτήτων τους.
- Στις 12 Ιουνίου 2018 οι μαθητές του Ηρακλείου πραγματοποίησαν με επιτυχία ημερίδα στο χώρο του σχολείου τους σχετικά με θέματα που σχετίζονται με την ασφαλή πλοήγηση και τον εθισμό στο διαδίκτυο «Οδυσσέας 2018» σε μαθητές εκπαιδευτικούς και γονείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται αναλυτικά η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε κατά την πορεία της έρευνας. Μετά την παράθεση του θεωρητικού πλαισίου, της προβληματικής και της αναγκαιότητας της εργασίας σε προηγούμενα κεφάλαια, είναι απαραίτητη η παρουσίαση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε στην έρευνα η οποία βοήθησε στην πρωτοτυπία της.

4.2 Γενική περιγραφή

Αντικείμενο της έρευνας ήταν η διερεύνηση της καλλιέργειας της δημιουργικότητας μαθητών Δημοτικού Σχολείου μέσα από την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας» κατά το σχολικό έτος 2017- 2018.

4.3 Μεθοδολογική προσέγγιση

Η μεθοδολογική προσέγγιση που χρησιμοποιήθηκε στην ποιοτική έρευνα ήταν η ανάλυση περιεχομένου για την κωδικοποίηση και επεξεργασία των εκθέσεων των μαθητών. Πρόκειται για μια απλοποιημένη, σχηματοποιημένη, εύκολη, γρήγορη μέθοδο. Αφορά λιγότερο το ύφος του κειμένου και περισσότερο τις εκφραζόμενες ιδέες (Βάμβουκας Μ. , 2000). «Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί την βασική μέθοδο της έμμεσης παρατήρησης» (Λαμπίρη & Δημάκη, 2000).

Η μονάδα μέτρησης αφορά τον τρόπο μέτρησης των σημασιολογικών στοιχείων του περιεχομένου. Η μονάδα μέτρησης καθορίζεται με τον επιλεγέντα τύπο (ποιοτικό ή ποσοτικό) της αναλύσεως περιεχομένου. Στις ποιοτικές έρευνες το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στο καινούριο, το ενδιαφέρον και στην αξία που παρουσιάζει η ενότητα ανάλυσης ως προς το σκοπό της έρευνας, ανεξαρτήτως της συχνότητας εμφάνισης κάθε στοιχείου (ακόμη και τα στοιχεία που εμφανίζονται σπανιότατα μπορεί να έχουν μεγάλη αξία) (Τζανή, 2000).

Ακολούθησε η διαδικασία συγκρότησης κατηγοριών για την ταξινόμηση των στοιχείων του αναλυόμενου περιεχομένου. Δόθηκε σημασία στην αυστηρή σημασιολογική χροιά του περιεχομένου για να αποφευχθεί η πολυσημία (η δυνατότητα των σημαινόντων να αντιστοιχούν σε πολλαπλά σημαινόμενα) και αμφισημία (η χρήση μίας λέξης η οποία μπορεί να πάρει περισσότερες από μία έννοιες) λέξεων. «*Η αυστηρότητα των αποτελεσμάτων της διερεύνησης*

εξαρτάται από την αξία της ανάλυσης που χρησιμοποιείται ως βάση, δηλαδή από την ακρίβεια ταξινόμησης, που με τη σειρά της εξαρτάται από την αξία των κατηγοριών» (Βάμβουκας Ι. , 2002). Η εγκυρότητα και η αποτελεσματικότητα της κατηγοριοποίησης διασφαλίζεται με την τήρηση της αντικειμενικότητας, της εξαντλητικότητας, της καταλληλότητας και του αμοιβαίου αποκλεισμού (Βάμβουκας Μ. , 2000), (Τζανή, 2000).

Η μελέτη διεξήχθη κατά τη διάρκεια του προγράμματος τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018». Αρχικά πριν την έναρξη των τηλεδιασκέψεων, δόθηκε στους μαθητές το τεστ της αποκλίνουσας σκέψης του Guilford για να αξιολογηθεί ο βαθμός της νοητικής ευχέρειας, της νοητικής ευελιξίας και της πρωτοτυπίας τους. Τέλος, μετά τις τηλεδιασκέψεις δόθηκε στα παιδιά ξανά το τεστ με παρόμοιες ερωτήσεις με στόχο να συγκριθούν οι μέσοι όροι των χαρακτηριστικών της δημιουργικής σκέψης πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος. Όσον αφορά το τεστ δημιουργικότητας που δόθηκε στα παιδιά περιελάμβανε τρεις ενότητες: ασυνήθιστες χρήσεις, συνέπειες και ποικίλους τίτλους μιας δεδομένης ιστορίας. Πριν από κάθε ερώτηση υπάρχει επεξηγηματικό κείμενο και δοσμένο παράδειγμα ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν πλήρως τι ζητάει.

4.4 Συλλογή των δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν οι εκθέσεις μαθητών των δημοτικών σχολείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018». Οι μαθητές έγραψαν αρχικά εκθέσεις για τις προσδοκίες τους σχετικά με τη συμμετοχή τους σε αυτό το πρόγραμμα περιγράφοντας τι περιμένουν από την τηλεδιάσκεψη. Μετά τις 4 τηλεδιασκέψεις του προγράμματος οι μαθητές έγραψαν τελικές εκθέσεις με τις εντυπώσεις τους από το συγκεκριμένο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018».

Παράλληλα δόθηκε το τεστ της αποκλίνουσας σκέψης του Guilford στους μαθητές πριν και μετά τις τηλεδιασκέψεις. Η επιλογή του συγκεκριμένου τεστ έγινε γιατί σχετίζεται με ερευνητικό ερώτημα της έρευνας αλλά και γιατί στην Ελλάδα ακόμη και σήμερα επικρατεί ως μοναδικό τεστ , όπως αναφέρει και η (Ξανθάκου, 1998). Όσον αφορά την ερευνητική μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε, αυτή ήταν η συμμετοχική παρατήρηση.

4.5 Η συμμετοχική παρατήρηση

Ένα βασικό χαρακτηριστικό κατά τον (Robson, 2010) της συμμετοχικής παρατήρησης είναι ότι ο παρατηρητής προσπαθεί να γίνει κατά κάποιο τρόπο μέλος της υπό παρατήρηση ομάδας. Ο παρατηρητής θα πρέπει επίσης να θεμελιώσει κάποιο ρόλο μέσα στο πλαίσιο της ομάδας. Η συμμετοχική παρατήρηση θέτει σημαντικό βάρος στους ώμους του παρατηρητή. Αυτό μπορεί να χτυπά προειδοποιητικά καμπανάκια υποκειμενικότητας, ωστόσο οι επιστημονικοί σκοποί μπορούν να επιδιωχθούν εξηγώντας την σημασία των εμπειριών του παρατηρούμενου μέσω των εμπειριών του παρατηρητή. Το έργο της ερμηνείας αυτών των σημασιών και εμπειριών μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της συμμετοχής με τους εμπλεκόμενους (Manis & Meltzer, 1967). Ο (Robson, 2010) πιστεύει πως δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην αξιοπιστία και την εγκυρότητα, η συμμετοχική παρατήρηση, μαζί με άλλες ουσιαστικά ποιοτικές τεχνικές, μπορεί να είναι επιστημονική.

4.6 Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες ήταν οι μαθητές των δημοτικών σχολείων του 45^{ου} ΔΣ Ηρακλείου και 4^{ου} ΔΣ Ν. Ψυχικού, οι οποίοι συμμετείχαν σε εκπαιδευτικές διαδικασίες μέσω τηλεδιάσκεψης στο πλαίσιο του προγράμματος «Οδυσσέας 2018». Κάθε έκθεση αντιστοιχεί σε έναν μαθητή/τρια. Επίσης κάθε ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου που δόθηκε το συμπλήρωσε αντίστοιχα ένας μαθητής/τρια και τέλος το τεστ αποκλίνουσας σκέψης δόθηκε ξεχωριστά σε κάθε μαθητή/τρια.

4.7 Κωδικοποίηση των δεδομένων

Όλες οι εκθέσεις των μαθητών πληκτρολογήθηκαν, μορφοποιήθηκαν και αποθηκεύτηκαν σε εμπλουτισμένα κείμενα τύπου **rtf** (reach text format). Με τη μορφή αυτή όλα τα κείμενα δηλαδή οι εκθέσεις των μαθητών πριν και μετά τις τηλεδιασκέψεις καταχωρήθηκαν στο ειδικό λογισμικό Atlas 6.1. Κατόπιν ακολούθησε η κωδικοποίηση - αντιστοίχιση των προτάσεων. Μία πρόταση σε ένα βασικό αντικείμενο ενός άξονα. Το παραπάνω λογισμικό επεξεργάζεται τις εκθέσεις που έχουν καταχωρηθεί και κωδικοποιηθεί ενώ δίνει τη δυνατότητα ταξινόμησης όλων των εκθέσεων - κειμένων με βάση τους άξονες και τα αντικείμενα και τη συχνότητα εμφάνισής τους. Έτσι το αποτέλεσμα που εξάγει το λογισμικό (output), ο χρήστης μπορεί να παίρνει ως

αποτελεσμα το σύνολο των προτάσεων που έχουν εκφραστεί για συγκεκριμένο αντικείμενο ενός συγκεκριμένου άξονα.

Αξίζει να σημειωθεί πώς μία πρόταση θα μπορούσε να περιέχει και δεύτερο νόημα ώστε να δημιουργηθεί σύγχυση στην κατηγοριοποίηση δηλαδή κάποια φράση - άποψη να δίνει την εντύπωση ότι μπορεί να ταιριάζει σε πάνω από έναν άξονα. Έγινε προσπάθεια μέσω της ανάλυσης- επεξήγησης ώστε αυτό το πρόβλημα να περιοριστεί (βλ ενότητα 4.3).

4.8 Επεξεργασία Αποτελεσμάτων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά τα περιγραφικά αποτελέσματα της έρευνας που προέκυψαν από την ανάλυση των απαντήσεων των παιδιών στο τεστ Δημιουργικότητας πριν και μετά το πρόγραμμα. Η επεξεργασία των δεδομένων από το τεστ αποκλίνουσας σκέψης έγινε με υπολογιστικά φύλλα. Επίσης δεν χρειάστηκε ομάδα βαθμολόγησης μιας και η έρευνα δεν είναι πειραματική και πρόκειται για τους μαθητές που παρακολούθησαν το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018». Η βαθμολόγηση έγινε από τον ερευνητή. Η αξιοπιστία του τεστ και του τρόπου βαθμολόγησης - αξιολόγησης ικανοποιείται με βάση το θεωρητικό πλαίσιο για την δημιουργικότητα της έρευνας στο 2^ο κεφάλαιο. Άλλωστε όλα τα τεστ δεν μπορούν να θεωρηθούν πλήρη για την μέτρηση της δημιουργικότητας, αφού οι παράγοντες είναι πάρα πολλοί και δυναμικοί. Όμως είναι ένας γενικά αποδεκτός τρόπος μέτρησης, ο οποίος μετρά τα βασικά στοιχεία της δημιουργικότητας, όπως αναφέρονται παραπάνω, δηλαδή η νοητική ευχέρεια, η νοητική ευελιξία και η πρωτοτυπία. Συμπληρωματικά μετά το τεστ θα ακολουθήσουν οι απόψεις των μαθητών σχετικές με την δημιουργικότητα, μέσω της χρήσης ερωτηματολογίων ανοικτού τύπου.

Το τεστ αποκλίνουσας σκέψης δόθηκε στις δασκάλες των δύο τάξεων, πριν από την έναρξη του προγράμματος τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» οι οποίες το μοίρασαν στους μαθητές τους χωρίς να δώσουν κάποια περαιτέρω διευκρίνιση εκτός από το χρονικό όριο των είκοσι λεπτών για την παράδοση των ερωτηματολογίων. Το τεστ με παρόμοιες ερωτήσεις δόθηκε ξανά μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

4.9 Περιορισμοί

Το δείγμα της έρευνας ήταν οι εκθέσεις, τα ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου και το τεστ αποκλίνουσας σκέψης των μαθητών, του 45^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου Κρήτης και του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ν. Ψυχικού Αθήνας. Συγκεκριμένα για τους μαθητές του Ηρακλείου 21 εκθέσεις «ΠΡΙΝ» και 21 εκθέσεις «ΜΕΤΑ» τις τηλεδιασκέψεις και 20 εκθέσεις «ΠΡΙΝ» και 20 εκθέσεις «ΜΕΤΑ» για τους μαθητές του Ψυχικού. Το δείγμα της έρευνας θεωρείται μικρό οπότε και δεν μπορούν να γενικευτούν τα αποτελέσματά της. Το σύνολο των αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας χαρακτηρίζεται ως ενδεικτικό και όχι γενικευμένο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΡΧΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2017-18»

Εισαγωγή

Στο 5^ο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι αρχικές απόψεις των μαθητών όπως αυτές προκύπτουν μέσα από τις εκθέσεις τους σχετικά με τη συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης της τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας 2018», κατόπιν θα παρουσιαστούν οι τελικές απόψεις των μαθητών σχετικά με τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας». Έχει οριστεί κωδικός σε κάθε κείμενο - έκθεση (Η για Ηράκλειο και Ψ για Ψυχικό) οπότε σε κάθε κείμενο - έκθεση που θα αναφέρεται στην παρουσίαση θα φαίνεται και ο κωδικός του δηλαδή του σχολείου προέλευσής της.

Η ανάλυση και κωδικοποίηση έγινε με το πρόγραμμα Atlas ti. Οι προτάσεις από τις εκθέσεις των μαθητών κωδικοποιήθηκαν με βάση τους άξονες και τα βασικά αντικείμενα της αξιολόγησης του προγράμματος τα οποία προέκυψαν στην έρευνα αξιολόγησης του προγράμματος που πραγματοποιήθηκε μέσω των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν οι μαθητές κατά τη διάρκεια του προγράμματος (Αναστασιάδης, και συν., 2008b).

5.1 Αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Οδυσσέας»

Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Οδυσσέας» είναι τα εξής:

Τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Οδυσσέας»	
1^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους δασκάλους (Τοπικής – Απομακρυσμένης τάξης)	
Επικοινωνία με τον δάσκαλο μέσω Τ/Δ	DASKALOS_EPIKOINONIA

Συνεργασία με τον δάσκαλο μέσω Τ/Δ	DASKALOS_SYNERGASIA
Παρακολούθηση μαθήματος μέσω Τ/Δ	DASKALOS_PARAKOLOYTHISI
Απόψεις/δηλώσεις για τον δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης	DASKALOS_DISTANCE
Απόψεις/δηλώσεις για τον δάσκαλο της τοπικής τάξης	DASKALOS_LOCAL
2^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους συμμαθητές (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης)	
Επικοινωνία με τους συμμαθητές μέσω Τ/Δ	STUDENTS_EPIKOINIA
Συνεργασία με τους συμμαθητές μέσω Τ/Δ	STUDENTS_SYNERGASIA
Απόψεις/δηλώσεις για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης	STUDENTS_APOPSEIS_DISTANCE
Απόψεις/δηλώσεις για τους συμμαθητές της τοπικής τάξης	STUDENTS_APOPSEIS_LOCAL
3^{ος} άξονας : Πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ	
Απόψεις για τον νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω Τ/Δ	LESSON_NEW

Απόψεις για τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας	LESSON_OLD
Απόψεις για την αντικατάσταση του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας από τον νέο	LESSON_CHANGE
4^{ος} άξονας: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης	
Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ	SOC_SXESEIS_LOCAL
Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ	SOC_SXESEIS_DISTANCE
Νέες γνωριμίες μέσω Τ/Δ	SOC_MEETINGS
Απόκτηση φίλων μέσω Τ/Δ	SOC_FRIENDS
5ος άξονας: Η τεχνολογία στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ	
Η χρήση του υπολογιστή στην Τ/Δ	TECH_USE_PC
Η χρήση της κάμερας στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ	TECH_USE_PC_CAM
Η επίδραση του ήχου τη Τ/Δ στην αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας	TECH_USE_SOUND
6ος άξονας: Τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ	
Τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω Τ/Δ	KNOW_EDU_SUB

Η αποτελεσματικότητα της Τ/Δ (Δηλωτική γνώση)	KNOW_EFFECT
Απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ	KNOW_ICT
Απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων	KNOW_CREAT
7ος Άξονας: Κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ	
Γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την Τ/Δ	MOTIVATION
8ος άξονας: Διάφορα	
Θέματα που αναφέρονται στην έκθεση και δεν αφορούν την τηλεδιάσκεψη	OTHERS

Πίνακας 2 Αντικείμενα ανά άξονα σύμφωνα με την αξιολόγηση του προγράμματος «Οδυσσέας»

Θα παρουσιαστούν τα αντικείμενα των αξόνων στα οποία έχουν αναφερθεί στις αρχικές τους απόψεις οι μαθητές.

5.1.1 ΑΡΧΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»

Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας από την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών

1^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους δασκάλους (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης)

Τα βασικά αντικείμενα του 1^{ου} άξονα ο οποίος αφορά τις σχέσεις των μαθητών με τους δασκάλους τόσο της τοπικής αλλά και της απομακρυσμένης τάξης μέσω τηλεδιάσκεψης είναι πέντε όπως τους έχουμε αναφέρει παραπάνω: Επικοινωνία με το δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης, συνεργασία με το δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης, παρακολούθηση μαθήματος μέσω τηλεδιάσκεψης, απόψεις δηλώσεις για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης, απόψεις

δηλώσεις για τον δάσκαλό της τοπικής τάξης. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Από τα βασικά αντικείμενα του 1^{ου} άξονα μόνο η Επικοινωνία με το δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης και η παρακολούθηση μαθήματος μέσω τηλεδιάσκεψης αναφέρονται.

Συγκεκριμένα:

Επικοινωνία με τον δάσκαλο μέσω Τ/Δ

*Πιστεύω ότι θα μιλάμε με τους άλλους δασκάλους και την τάξη τους.***H13**

Παρακολούθηση μαθήματος μέσω Τ/Δ

*θα μάθουμε τον τρόπο διδασκαλίας της Αθήνας.***H11**

*να μάθω τον τρόπο διδασκαλία τους.***H2**

Φαίνεται πως οι μαθητές έχουν επικεντρωθεί στις εκθέσεις τους στον νέο τρόπο διδασκαλίας και δεν γίνεται άλλη αναφορά στα υπόλοιπα αντικείμενα του 1^{ου} άξονα. Ο δάσκαλος για αυτούς είναι μια δεδομένη και σταθερή αξία, γι' αυτό και δεν χρειάζεται να αναφερθούν σ' αυτόν (Αναστασιάδης, και συν., 2008b).

2^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους συμμαθητές (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης)

Τα βασικά αντικείμενα του 2^{ου} άξονα ο οποίος αφορά τις σχέσεις των μαθητών με τους συμμαθητές τόσο της τοπικής αλλά και της απομακρυσμένης τάξης μέσω τηλεδιάσκεψης είναι τέσσερα όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω: Επικοινωνία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης, συνεργασία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης, απόψεις - δηλώσεις για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης, απόψεις δηλώσεις για τους συμμαθητές της τοπικής τάξης. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Επικοινωνία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης

Συνεχίζοντας την ανάλυση των αρχικών απόψεων των μαθητών και των δύο σχολείων σχετικά με την επικοινωνία τους με τους συμμαθητές τους μέσω τηλεδιάσκεψης φαίνεται πώς περιμένουν με αγωνία να επικοινωνήσουν με τα παιδιά της απομακρυσμένης τάξης και να περάσουν ωραία. Ενδεικτικά αναφέρουμε απόψεις των μαθητών για να φανεί αυτή η διαπίστωση.

*Ακόμα, περιμένω πως και πώς να τους δω στην τηλεδιάσκεψη.***H8**

*δηλαδή εγώ και οι συμμαθητές μου θα μιλάμε με την άλλη τάξη θα κάνουμε αστεία και γενικότερα πιστεύω ότι θα γελάσουμε αρκετά.***Ψ13**

Συνεργασία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης

Η επιθυμία για συνεργασία με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης αλλά και της τοπικής τάξης φαίνεται πολύ καθαρά μέσα από τις απόψεις των μαθητών διότι μέσω της τηλεδιάσκεψης περιμένουν καλή συνεργασία, ομαδικότητα, ανταλλαγή πληροφοριών:

*Από ότι κατάλαβα Θα συνεργαστούμε με την άλλη τάξη σαν να είμαστε μία τάξη όπως μας είπε η δασκάλα μας και ο κύριος των υπολογιστών.***H13**

*Θα κάνουμε μαζί διάφορες εργασίες.***H14**

*και να τους δείξουμε εμείς τη δουλειά που έχουμε κάνει. Εννοείται ότι και αυτοί θα μας δείξουν τη δουλειά που έχουν κάνει.***H9**

*και περιμένω να δω με αγωνία να μας παρουσιάσουν.***Ψ1**

*αλλά και να μάθω να συνεργάζομαι με τους συμμαθητές μου και τους καινούργιους φίλους μου.***Ψ3**

Απόψεις/δηλώσεις για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης

Οι αρχικές απόψεις των μαθητών για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης είναι πολύ θετικές, στο ίδιο κλίμα με τις απόψεις τους για τη συνεργασία και την επικοινωνία μέσω τηλεδιάσκεψης όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

*και να δω πως δουλεύουν τα άλλα παιδιά στο powerpoint.***H4**

*Επίσης νομίζω ότι θα έχουμε πολλά κοινά με τα άλλα παιδιά γιατί όλοι είμαστε παιδιά.***H9**

*Είμαι σίγουρη ότι θα μου αρέσει αυτό που θα μας παρουσιάσουν εκείνοι και εύχομαι να αρέσει και στους άλλους όσο αρέσει σε μένα.***Ψ12**

*Θα μάθουμε διάφορα πράγματα για τον εαυτό τους και θα μάθουν πράγματα για εμάς.***Ψ13**

3^{ος} άξονας: Πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ

Τα βασικά αντικείμενα του 3^{ου} άξονα ο οποίος αφορά την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω τηλεδιάσκεψης είναι τρία όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω: Απόψεις για τον νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω Τ/Δ , απόψεις για τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας, απόψεις για την αντικατάσταση του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας από τον νέο. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Απόψεις για τον νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω Τ/Δ

Οι αρχικές απόψεις των μαθητών για το νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω τηλεδιάσκεψης ήταν πάρα πολλές και ποικίλες, γι' αυτό ενδεικτικά παρουσιάζουμε κάποιες μέσα από τις οποίες φαίνονται τα συναισθήματα χαράς και ανυπομονησίας που έχουν οι μαθητές για την έναρξη των τηλεδιασκέψεων. Επίσης μέσα από τις απόψεις των μαθητών φαίνονται οι προβληματισμοί τους και οι αρχικές τους προσδοκίες για τις τηλεδιασκέψεις, τι περιμένουν ή τι δεν θα ήθελαν μέσα από αυτές.

*Προσωπικά πιστεύω ότι κατά τη διάρκεια των τηλεδιασκέψεων θα περνάμε καλά.***H11**

*Μακάρι να μην υπάρξει καμία εμπλοκή.***H15**

θα περάσω πολύ ωραία. H16

Φαντάζομαι ότι η τηλεδιάσκεψη είναι σαν μία εργασία την οποία κάνεις μία φορά στη ζωή σου. H3

Η τάξη μου και εγώ νιώθουμε τυχεροί που μας επέλεξαν να τη δοκιμάσουμε πρώτοι. H3

Δεν ξέρω ακριβώς πως είναι αλλά πιστεύω ότι θα είναι κάτι ωραίο και νέο που δεν έχουμε την ευκαιρία να το ζούμε κάθε μέρα. H7

Εγώ περιμένω από τις τηλεδιασκέψεις να γνωρίσω καινούρια άτομα, τα ενδιαφέροντά τους το χαρακτήρα του καθενός, τις ασχολίες τους. Ψ1

Πιστεύω ότι θα κάνουμε πολλά ενδιαφέροντα πράγματα νομίζω ότι κάτι μου λέει ότι το θέμα θα είναι ενδιαφέρον. Ψ11

Αυτό όμως που με στεναχωρεί είναι ότι φέτος θα κάνουμε τηλεδιάσκεψη με ένα σχολείο ενώ πρόπερσι με 4 σχολεία. Ψ13

Οι προσδοκίες που περιμένω από τις τηλεδιασκέψεις είναι να γνωρίσω καινούρια παιδιά, να γνωρίσω τη ζωή στην Κρήτη και τα αξιοθέατά της. Θα ήθελα επίσης να ξανά νιώσω την εμπειρία της τηλεδιάσκεψης. Ψ17

Πιστεύω πως οι τηλεδιασκέψεις μας θα είναι εξίσου καλές όπως και πρόπερσι. Ψ8

Παρατηρούμε πως οι μαθητές του Ψυχικού οι οποίοι έχουν ξανασυμμετάσχει στο παρελθόν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» συνεχίζουν να έχουν ανυπομονησία για το τι περιμένουν ή τι δεν περιμένουν από τις τηλεδιασκέψεις.

Συμβατικός τρόπος διδασκαλίας

Στις αρχικές απόψεις οι μαθητές δεν αναφέρουν καθόλου για το συμβατικό τρόπο διδασκαλίας. Έχουν επικεντρωθεί στην καινούργια μορφή διδασκαλίας μέσω τηλεδιάσκεψης. Έχουν ενθουσιαστεί πολύ για τον καινούργιο τρόπο διδασκαλίας και στις αρχικές τους απόψεις εστιάζουν σε αυτόν.

Όπως στον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας δεν αναφέρουν τίποτα οι αρχικές απόψεις μαθητών έτσι και όσον αφορά την αντικατάσταση συμβατικού τρόπου διδασκαλίας από το νέο δεν υπάρχουν αντίστοιχα απόψεις. Ο νέος τρόπος διδασκαλίας μέσω τηλεδιάσκεψης που είναι κάτι καινούριο για τους μαθητές συνδυάζει και κάποια στοιχεία του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας ώστε οι μαθητές να νιώθουν οικία και ασφάλεια.

4^{ος} άξονας: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης

Τα βασικά αντικείμενα του 4^{ου} άξονα ο οποίος αφορά το σχολείο ως φορέα κοινωνικοποίησης είναι τέσσερα όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω: Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ, σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ, νέες γνωριμίες μέσω Τ/Δ, απόκτηση φίλων μέσω Τ/Δ. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ

Στις αρχικές απόψεις οι μαθητές δεν αναφέρουν καθόλου για τις σχέσεις τους με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ. Έχουν επικεντρωθεί στην καινούργια μορφή διδασκαλίας και κυρίως έχουν ενθουσιαστεί που θα έρθουν σε επαφή μέσω τηλεδιάσκεψης με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης και στις αρχικές τους απόψεις εστιάζουν σε αυτό.

Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ

Οι αρχικές απόψεις μαθητών σε σχέση με τους μαθητές απομακρυσμένης τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη φαίνεται να είναι καλές.

Αυτό πιστεύω ότι θα μας φέρει πιο κοντά με τα άλλα παιδιά της Ελλάδας. Η11

να μάθουμε πράγματα για εκείνους και εκείνοι για εμάς αλλά είμαι λίγο αγχωμένος για το τι θα

συμβεί. Ψ11

Κάτι ακόμα που θα ήθελα να μιλήσω μαζί με τα παιδιά και να τα ρωτήσω για τη ζωή τους. **Ψ6**

Μέσα από τις αρχικές απόψεις των μαθητών φαίνεται πως έχουν επικεντρωθεί στις νέες γνωριμίες ή στην απόκτηση νέων φίλων.

Νέες γνωριμίες μέσω Τ/Δ

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών σχετικά με τις νέες γνωριμίες μέσω τηλεδιάσκεψης φαίνεται να επιθυμούν πολύ και με ανυπομονησία τις νέες γνωριμίες με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης:

Εγώ αυτό που θα περιμένω από την τηλεδιάσκεψη είναι να γνωρίσω νέους μαθητές. **H1**

Επιπλέον, μετά την πρόβα που κάναμε με τον κύριο Λαμπρό μου φάνηκε πολύ όμορφη εμπειρία και ότι θα γνωρίσουμε καινούργια παιδιά από τη διαδικασία αυτή. **H10**

Εγώ από την τηλεδιάσκεψη περιμένω ότι θα γνωρίσω καινούργιους μαθητές αλλά και δασκάλους. **H12**

και να κάνουμε νέες γνωριμίες. **H15**

Εγώ πιστεύω να γνωρίσω καινούργιους μαθητές, την δασκάλα τους, το σχολείο τους. **H6**

Ακόμα περιμένω πως και πώς να τους δω στην τηλεδιάσκεψη. **H8**

Θέλω να δω τα άλλα παιδιά τη δασκάλα τους. **H9**

να γνωρίσουμε το άλλο σχολείο, να γνωρίσουμε τον τόπο τους και αυτοί τον δικό μας. **Ψ2**

Όπως στις νέες γνωριμίες μέσω τηλεδιάσκεψης έτσι και με την απόκτηση φίλων μέσω τηλεδιάσκεψης οι αρχικές απόψεις των μαθητών δείχνουν να επιθυμούν τη φιλία με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης του άλλου σχολείου μέχρι και να βρεθούν και από κοντά:

*σε αυτή την τηλεδιάσκεψη θα γνωρίσουμε τα παιδιά.***H3**

*Από την τηλεδιάσκεψη περιμένω να αναπτυχθούν οι φιλίες.***H4**

*Από αυτή την τηλεδιάσκεψη Πιστεύω ότι θα γνωριστώ με άλλα παιδιά και θα γίνουμε φίλοι, με κάποια.***H5**

*Οι τηλεδιασκέψεις μου αρέσουν πάρα πολύ γιατί μιλάμε με άλλα παιδιά και κάνουμε φίλους.***Ψ13**

*Τέλος θα ήθελα να κάνω φίλους και φίλες και ας δεν τους βλέπω και καθόλου.***Ψ13**

Επιπλέον θα ήθελα πολύ να γνωρίσω άλλα παιδιά και να κρατούσαμε επαφές

*Να γίνουμε πολύ καλοί φίλοι με όλα τα παιδιά.***Ψ14**

*αλλά θα κερδίσουμε και νέους φίλους.***Ψ3**

5^{ος} άξονας: Η τεχνολογία στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών δεν γίνεται καθόλου αναφορά στον 5ο άξονα ο οποίος αφορά την τεχνολογία στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ γιατί οι εμπειρίες τους είναι περιορισμένες.

6^{ος} άξονας: Τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ

Τα βασικά αντικείμενα του 6^{ου} άξονα ο οποίος αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ είναι τέσσερα όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω: τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω Τ/Δ, η αποτελεσματικότητα της Τ/Δ (Δηλωτική γνώση),

απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ, απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω Τ/Δ

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης δείχνουν το ενδιαφέρον τους να διαπραγματευτούν διδακτικά αντικείμενα σχετικά με το θέμα του προγράμματος «Οδυσσέας 2018»:

*Μέσα από την τηλεδιάσκεψη μαθαίνεις και πώς να χρησιμοποιήσεις με ασφάλεια στο διαδίκτυο. **H7***

*πάνω στο θέμα του ασφαλούς διαδικτύου. **H2***

Η αποτελεσματικότητα της Τ/Δ (Δηλωτική γνώση)

Μόνο μία αναφορά γίνεται μέσα από τις αρχικές απόψεις των μαθητών για την αποτελεσματικότητα της Τ/Δ.

*Πιστεύω ότι στην τηλεδιάσκεψη η τάξη μας τα πάει πολύ καλά. **H10***

Απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά την απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ μέσω τηλεδιάσκεψης, δείχνουν το ενδιαφέρον τους για να αποκτήσουν δεξιότητες οι οποίες θα τους χρησιμεύσουν στην συνέχεια της ζωής τους.

*θα εξελιχθούμε στους υπολογιστές. **H11***

*Να μάθουμε πράγματα για το Powerpoint, για το Word και για το Excel. **H11***

*Επίσης είναι μία ευκαιρία να μάθω περισσότερα για τους υπολογιστές φτιάχνοντας το Powerpoint μαζί με την ομάδα μου. **H12***

*να εξασκηθούμε στους υπολογιστές περισσότερο ώστε να έχουμε μία καλύτερη γνώση στα προγράμματα powerpoint word excel.***H2**

Δεν υπάρχει καμία αναφορά για την απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων από τους μαθητές του Ψυχικού.

7^{ος} άξονας: Κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ

Ο 7^{ος} άξονας αφορά τα κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ. Το βασικό αντικείμενο του 7^{ου} άξονα είναι: Γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την Τ/Δ. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών για το βασικό αντικείμενο του άξονα.

Γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την Τ/Δ

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την τηλεδιάσκεψη φαίνεται πώς κίνητρο αποτελεί η ίδια η διαδικασία της τηλεδιάσκεψης αλλά και οι απαντήσεις που θέλουν για ζητήματα που τους απασχολούν σχετικά με το θέμα του προγράμματος «Οδυσσέας 2018» όπως: κίνδυνοι του διαδικτύου ασφαλή χρήση του διαδικτύου. Τέλος κίνητρο αποτελούν οι νέες γνωριμίες, η απόκτηση φίλων, το ενδιαφέρον για τον τόπο της απομακρυσμένης τάξης του άλλου σχολείου και οι γνώσεις που θα αποκτήσουν.

*Θα ήθελα επίσης να μάθω για το Αττικό πάρκο της Αθήνας και για τα μνημεία τους.***H1**

*Περιμένω να μάθω για τον τόπο των άλλων μαθητών αλλά και για τα αξιοθέατα, παραλίες, το σχολείο αλλά και την τάξη τους από το Powerpoint που έχουν φτιάξει τα άλλα παιδιά.***H12**

*να δω πως είναι η τάξη τους***H2**

*Από την τηλεδιάσκεψη περιμένω να αναπτυχθούν οι φιλίες και οι γνώσεις μου***H4**

*θα μάθω πώς κάνουν μάθημα άλλες τάξεις***H5**

*Περιμένω αυτήν την τηλεδιάσκεψη γιατί θα βλέπω και άλλα παιδιά και θα τα περνάω καλά με τους φίλους μου **Ψ10***

*Να περνάμε πολύ ωραία στις τηλεδιασκέψεις, να συνεργαζόμαστε, να περνάμε ωραία. **Ψ14**
Οι προσδοκίες μου για τις τηλεδιασκέψεις είναι να μάθω να συνεργάζομαι με άλλους να σέβομαι την άποψη του άλλου και να λέω τη γνώμη μου. Επίσης να αποχωρώ από διαφωνίες να κάνω καινούργιες φιλίες. Και βέβαια να μάθω να συμπεριφέρομαι σωστά. **Ψ16***

*Οι προσδοκίες που περιμένω από τις τηλεδιασκέψεις είναι να γνωρίσω καινούρια παιδιά, να γνωρίσω τη ζωή στην Κρήτη και τα αξιοθέατα της. Θα ήθελα επίσης να ξανά νιώσω την εμπειρία της τηλεδιάσκεψης. **Ψ17***

*Η Κρήτη είναι μία από τις περιοχές της Ελλάδος που θα ήθελα να επισκεφτώ, όχι μόνο πανελλαδικώς αλλά και παγκοσμίως. Για αυτό ακριβώς το λόγο περιμένω να μάθω πολλές πληροφορίες για τα αξιοθέατα της Κρήτης. **Ψ6***

*Οι προσδοκίες μου για αυτές τις τηλεδιασκέψεις είναι πολλές και θα ήθελα να εκπληρωθούν όλες. **Ψ6***

*Οι προσδοκίες μας για την πρώτη τηλεδιάσκεψη που θα κάνω μετά από δύο χρόνια είναι κύριως να αναπτύξουμε φιλίες με τα παιδιά του άλλου σχολείου, να ανταλλάξουμε απόψεις για θέματα και αλλά. **Ψ7***

*Οι προσδοκίες που περιμένω από την τηλεδιάσκεψη είναι να είναι ομαδικές, ωραίες, χαρούμενες να είναι περίπου όπως ήταν πρόπερσι. **Ψ19***

Οι αρχικές απόψεις των μαθητών του Ψυχικού είναι επηρεασμένες από την εμπειρία προηγούμενου προγράμματος «Οδυσσέας» και είναι καλύτερα στοχευμένες μέσα από τις εκθέσεις τους οι προσδοκίες και οι επιθυμίες τους.

8^{ος} άξονας: Διάφορα θέματα που δεν αφορούν την τηλεδιάσκεψη

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των αρχικών απόψεων των μαθητών δεν έχει γίνει κάποια αναφορά στον όγδοο άξονα που αφορά διάφορα θέματα που αναφέρονται στην έκθεση αλλά δεν αφορούν την τηλεδιάσκεψη.

5.1.2 ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»

Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας από την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών

Θα παρουσιαστούν οι άξονες στους οποίους έχουν αναφερθεί στις τελικές απόψεις των μαθητών.

1^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους δασκάλους (Τοπικής – Απομακρυσμένης τάξης)

Τις τελικές απόψεις των μαθητών για τις σχέσεις τους με τους δασκάλους της τοπικής και της απομακρυσμένης τάξης για τον 1^ο άξονα, θα τις παρουσιάσουμε μέσα από τις αναφορές των μαθητών στα βασικά αντικείμενα αυτού του άξονα υπενθυμίζουμε ότι τα βασικά αντικείμενα είναι: Επικοινωνία με το δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης, συνεργασία με το δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης, παρακολούθηση μαθήματος μέσω τηλεδιάσκεψης, απόψεις δηλώσεις για το δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης, απόψεις δηλώσεις για τον δάσκαλό της τοπικής τάξης.

Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα. Από τα βασικά αντικείμενα του 1^{ου} άξονα μόνο η συνεργασία με τον δάσκαλο αναφέρεται.

Επικοινωνία με το δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης

Διαβάζοντας τις εκθέσεις των μαθητών δίνουν την εντύπωση πως όλα εξελίχθηκαν πολύ καλά και ήταν πολύ ευχαριστημένοι και ικανοποιημένοι, όμως δεν εκφράζουν άποψη συγκεκριμένα για την επικοινωνία τους με τον δάσκαλο της τάξης τους ούτε με τον δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης.

Συνεργασία με τον δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης

Μέσα από τις εκθέσεις μόνο των μαθητών του Ηρακλείου γίνονται αναφορές για την συνεργασία τους με τον δάσκαλο μέσα από τις τηλεδιασκέψεις:

μέσω της τηλεδιάσκεψης γνώρισα καλύτερα τους δασκάλους μου και τους συμμαθητές μου. H5

Και σε όλο αυτό το ταξίδι μας βοήθησε η κυρία Στεφανία και ο κύριος Μανώλης. H7

Επίσης ασχοληθήκαμε και δουλέψαμε με τους εκπαιδευτικούς μας. H8

Έχουμε πάει και για ηχογράφηση με την κυρία μας Στεφανία και τον κύριο Μανώλη που μαζί τους κάνουμε αυτό το πρόγραμμα του Οδυσσέα 2018. H9

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν το ξέραμε και μας βοήθησε η δασκάλα μας η κυρία Στεφάνια. H6

Απόψεις/δηλώσεις για τον δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης

Θα παρατηρήσουμε πως και εδώ οι μαθητές του Ηρακλείου μέσα από τις τελικές του απόψεις για τις τηλεδιασκέψεις κάνουν αναφορά για τον δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης.

Η δασκάλα της άλλης τάξης ήταν πολύ φιλική, το όνομά της ήταν Σόφια. H3

Τα παιδιά και η δασκάλα του άλλου σχολείου ήταν πολύ ευγενικοί και πολύ συμπαθητικοί. H14

Όλα τα παιδιά της άλλης τάξης ήταν συμπαθητικά και η κυρία τους επίσης. H16

Οι μαθητές του Ψυχικού όπως θα δούμε στον παρακάτω άξονα αναφέρονται κυρίως στην επικοινωνία και συνεργασία με τους συμμαθητές τους και λένε γι αυτούς την άποψή τους .

Απόψεις/δηλώσεις για τον δάσκαλο της τοπικής τάξης

Οι μαθητές και των δύο σχολείων εκφράζουν την ευχαρίστηση και την χαρά τους που οι δάσκαλοι τους επέλεξαν για το φετινό πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων:

Όλα αυτά με τη βοήθεια της κυρίας Στεφανίας και του κύριου Μανώλη. H10

Αν δεν είχαμε τον κύριο Μανώλη και την κυρία Στεφάνια δεν θα τα καταφέραμε. H16

Όλα τα παιδιά της τάξης μου είναι πολύ ευχαριστημένα νομίζω και ευχαριστούμε για αυτήν την όμορφη εμπειρία. H16

Ευχαριστώ πολύ την κυρία Στεφάνια και τον κύριο Μανώλη που διάλεξαν εμάς και όχι κάποιο άλλο τμήμα. H4

στην ομάδα μου (του εθισμού) τα βρήκαμε λίγο σκούρα αλλά με τη βοήθεια τις σούπερ ιδέες του κυρίου Μανώλη και την καλλιτεχνικότητα της κυρίας Στεφανίας βγήκαμε από το τούνελ. H5

Τα πάντα ήταν ωραία και Ευχαριστώ την κυρία μου για αυτό. Ψ18

Φέτος με την κυρία Σοφία τη δασκάλα μας κάναμε τηλεδιασκέψεις με την Κρήτη. Ψ2

2^{ος} άξονας: Σχέσεις με τους συμμαθητές (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης)

Τις τελικές απόψεις των μαθητών για τις σχέσεις τους με τους συμμαθητές της τοπικής και της απομακρυσμένης τάξης για τον 2^ο άξονα, θα τις παρουσιάσουμε μέσα από τις αναφορές των μαθητών στα βασικά αντικείμενα αυτού του άξονα υπενθυμίζουμε ότι τα βασικά αντικείμενα είναι: Επικοινωνία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης, συνεργασία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης, απόψεις - δηλώσεις για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης, απόψεις δηλώσεις για τους συμμαθητές της τοπικής τάξης. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα:

Επικοινωνία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης

Φαίνεται πως η επικοινωνία που είχαν οι μαθητές μέσω τηλεδιασκέψεων τους ικανοποίησε και το εκφράζουν στις εκθέσεις τους.

Πιο πολύ μου άρεσαν οι τηλεδιασκέψεις γιατί μιλάμε με τα άλλα παιδιά. Αυτό είναι πολύ ευχάριστο για όλα τα παιδιά. **H2**

μέσω της τηλεδιάσκεψης γνώρισα καλύτερα τους δασκάλους μου και τους συμμαθητές μου. **H5**

Προσωπικά με την ομάδα του εθισμού που ήμουν, γνωρίσαμε και ήρθαμε πιο κοντά με τα άλλα παιδιά της άλλης ομάδας που είχε θέμα τον εθισμό. **Ψ15**

Οι εντυπώσεις μου από την τηλεδιάσκεψη ήταν η εξής: μου άρεσε που επικοινωνήσαμε με το άλλο σχολείο. **Ψ16**

Είδα τα παιδιά της άλλης τάξης, τα γνώρισα, μίλησα μαζί τους. **Ψ4**

Συνεργασία με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης

Η ικανοποίηση για συνεργασία με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης αλλά και της τοπικής τάξης φαίνεται πολύ καθαρά μέσα από τις τελικές απόψεις των μαθητών διότι μέσω της τηλεδιάσκεψης έκαναν καλή συνεργασία με όρεξη, με ομαδικότητα και ανταλλαγή πληροφοριών και γενικά είχαν πολύ θετικές εντυπώσεις:

Επίσης γνωρίσαμε μία νέα τάξη και μοιραστήκαμε με εκείνη τις απόψεις μας. **H10**

Όμως μέσω από αυτό μάθαμε να συνεργαζόμαστε. **H11**

Επίσης η συνεργασία με τους συμμαθητές μου μπορώ να πω ότι ήταν τέλεια **H16**

*μέσω της τηλεδιάσκεψης γνώρισα καλύτερα τους δασκάλους μου και τους συμμαθητές μου.***H5**

*Ότι συνεργάστηκα με πολύ καλά παιδιά, κάναμε ωραία εργασία και κάναμε τέλειες παρουσιάσεις.***Ψ12**

*και σε συνεργασία με την ομάδα μου έμαθα ακόμα περισσότερες πληροφορίες για το διαδικτυακό εκφοβισμό.***Ψ5**

*μας παρουσίασαν τις ιστορίες τους και εμείς τους παρουσιάσαμε τις δικές μας.***Ψ4**

*μου άρεσε πολύ η συνεργασία τους.***Ψ20**

*Μου άρεσε πολύ η συνεργασία τους.***Ψ18**

*Μου άρεσε πολύ όταν ετοιμάσαμε τις ιστορίες μας στο πρόγραμμα και όταν τις παρουσιάσαμε!***Ψ15**

*Επίσης μου άρεσε η συνεργασία που κάνανε σε λίγες μέρες τόσα πολλά και ωραία πράγματα.***Ψ13**

Απόψεις/δηλώσεις για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης

Οι απόψεις των μαθητών για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης είναι πολύ θετικές. Οι μαθητές του Ηρακλείου εκφράζουν τα συναισθήματά τους για τους μαθητές του Ψυχικού. Οι μαθητές του Ψυχικού εντυπωσιάζονται πάρα πολύ από τις ποικίλες δραστηριότητες και εργασίες των μαθητών του Ηρακλείου και αυτό φαίνεται από τις πολλές αναφορές που κάνουν μέσα από τις τελικές τους εκθέσεις.

*Τα παιδιά της άλλης τάξης ήταν πάρα πολύ συμπαθητικά.***H4**

*Τα παιδιά μου φαίνονταν πολύ συμπαθητικά και οι εργασίες τους ήταν ωραίες.***H3**

*Τα παιδιά και η δασκάλα του άλλου σχολείου ήταν πολύ ευγενικοί και πολύ συμπαθητικοί.***H14**

*Επίσης μου έκανε εντύπωση ότι τα παιδιά της Κρήτης έκαναν πρώτη φορά τηλεδιάσκεψη και έκαναν πολύ ωραίες δουλειές.***Ψ8**

Τα παιδιά ήταν πάρα πολύ συνεργάσιμα μεταξύ τους καθώς είχαν μαζί μας την πρώτη τους τηλεδιάσκεψη. Ψ7

Το τραγούδι επίσης που είχαν κάνει και οι στίχοι του. Ψ7

Με εντυπωσίασαν και μου άρεσαν τα ανθρωπάκια από πλαστελίνη. Ψ7

Πιο πολύ εντυπωσιάστηκα από τη δουλειά που είχαν κάνει τα άλλα παιδιά. Ψ7

Ένα από αυτά που με εντυπωσίασαν πιο πολύ ήταν η παρουσίαση των άλλων παιδιών από την Κρήτη. Ψ3

Η άλλη τάξη είχε πολύ ωραία δουλειά και με ενθουσίασαν τα βίντεο και το τραγούδι που έφτιαξαν. Ψ2

Πιο πολύ από όλα μου άρεσε στο τέλος της δεύτερης τηλεδιάσκεψης που τα παιδιά από την Κρήτη είχαν ετοιμάσει ένα τραγούδι. Ψ15

Επίσης μου έκανε εντύπωση που δεν μιλάγανε. Ψ13

Η εντύπωσή μου είναι ότι κάνανε πολύ ωραίες ιστορίες που τις φτιάζανε εκτός Storyjumper. Ψ13

η πρώτη εντύπωση και πιο απρόσμενη από όλα ήταν όταν τα παιδιά της Κρήτης ήταν πολύ ήσυχα και δεν έκαναν φασαρία. Ψ12

Οι εντυπώσεις μου ήταν πως το άλλο σχολείο δεν δούλεψε μόνο με το Storyjumper, δούλεψε και με άλλες εφαρμογές και φαινόταν πολύ ωραία. Με εντυπωσίασε ότι για πρώτη φορά κάνανε σπουδαία δουλειά, μου άρεσε πολύ και η ταινία. Ψ10

Απόψεις/δηλώσεις για τους συμμαθητές της τοπικής τάξης

Αναλύοντας τις τελικές απόψεις - εκθέσεις των μαθητών παρατηρούμε πως εκφράζουν με ειλικρινή τρόπο τόσο κάποια χαρακτηριστικά των μαθητών της απομακρυσμένης τάξης όσο και των συμμαθητών της τοπικής τάξης δηλώνοντας την ικανοποίησή τους ή όχι για αυτούς.

*Επίσης η συνεργασία με τους συμμαθητές μου μπορώ να πω ότι ήταν τέλεια.***H16**

*γιατί έχω συνεργαστεί στην ομάδα “εθισμός στο διαδίκτυο” και μου άρεσε.***H13**

*Η συνεργασία των παιδιών στις ομάδες δεν ήταν από τα αγαπημένα μου σημεία της δραστηριότητας που κάναμε καθώς παρουσιάστηκαν πολλά προβλήματα και κάποια παιδιά “αποκάλυψαν” τα ελαττώματά τους (ή μάλλον απλά τα επιβεβαίωσαν).***Ψ19**

*Εάν και πιο πολύ μου άρεσε αυτές τις τηλεδιασκέψεις που μου έδειξαν τα άλλα παιδιά και μου έκανε εντύπωση πως το σκηνοθέτησαν τόσο καλά.***Ψ18**

*Μου άρεσε ειδικά το βίντεο με το Cyber bullying και το τραγούδι του άλλου σχολείου!***Ψ17**

*ενώ η τάξη μας μίλαγε συνεχώς.***Ψ13**

*Αν και ιδιαίτερα μου αρέσει να κάνω δουλειά για αυτή. Βέβαια να αναφέρω πως δεν είναι και πάρα πολύ εύκολο να την παρακολουθήσεις γιατί κάποια παιδιά φωνάζουν και γελάνε.***Ψ11**

3^{ος} άξονας: Πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ

Τις τελικές απόψεις των μαθητών για την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ για τον 3^ο άξονα, θα παρουσιάσουμε μέσα από τις αναφορές των μαθητών στα βασικά αντικείμενα αυτού του άξονα, υπενθυμίζουμε ότι τα βασικά αντικείμενα είναι: Απόψεις για τον νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω Τ/Δ , απόψεις για τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας,

απόψεις για την αντικατάσταση του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας από τον νέο. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα:

Απόψεις για τον νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω Τ/Δ

Οι τελικές απόψεις μαθητών για το νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω τηλεδιάσκεψης ήταν πάρα πολλές και ποικίλες. Επίσης μέσα από τις απόψεις των μαθητών φαίνεται πως οι αρχικοί προβληματισμοί που είχαν για τις τηλεδιασκέψεις, επιλύθηκαν και οι αρχικές τους προσδοκίες για τις τηλεδιασκέψεις τελικά ικανοποιήθηκαν:

*Στην αρχή φοβόμουν στην πρώτη τηλεδιάσκεψη γιατί ήταν η πρώτη μου φορά που το έκανα. **H5***

*μετά την πρώτη τηλεδιάσκεψη όμως άρχισε να μου αρέσει να κάνω τέτοια πράγματα. **H5***

*στην τρίτη τηλεδιάσκεψη είδα το όμορφο πρόσωπο της όλης διαδικασίας. **H5***

*Το animation δεν το ήξερα και μέσω του προγράμματος Οδυσσέας το έμαθα. **H20***

*Οι εντυπώσεις μου για την τηλεδιάσκεψη ήταν ότι δεν περίμενα ότι όλα τα παιδιά ήταν συνεργάσιμα. **Ψ8***

*Όσον αφορά το εκπαιδευτικό κομμάτι οι τηλεδιασκέψεις ήταν πολύ ενημερωτικές και χρήσιμες. **Ψ19***

*Από τις τηλεδιασκέψεις έχω διαμορφώσει αρκετά καλή εντύπωση για την άλλη τάξη καθώς και για τον δάσκαλό τους. **Ψ6***

*Αν και είχαμε ξανακάνει στη Δ Δημοτικού, είχαμε κάνει με τέσσερα σχολεία, φέτος μου άρεσαν περισσότερο οι τηλεδιασκέψεις γιατί έκανε περισσότερη ησυχία και είναι πιο εύκολο να δείξουμε τις δουλειές μας. **Ψ2***

Εμένα μου άρεσε η πρώτη τηλεδιάσκεψη γιατί δεν κάναμε πολύ φασαρία αλλά μου άρεσαν και οι άλλες τρεις. Η τελευταία δεν μου άρεσε πολύ γιατί κάναμε φασαρία. Ψ14

Το μοναδικό πράγμα που με δυσαρέστησε, ήταν ότι δεν μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωριστώ καλύτερα με τα παιδιά της άλλης τάξης. Ψ19

Αν είχα την ευκαιρία να γνωρίσω τα παιδιά της Αθήνας θα τα γνώριζα γιατί τους νιώθω σαν συμμαθητές μου. Η5

- Χαρά και ενθουσιασμός είναι οι λέξεις με τις οποίες περιγράφουν τις αναμνήσεις τους πολλοί μαθητές μέσα από τις τελικές τους απόψεις, για τις τηλεδιασκέψεις που μόλις πραγματοποιήθηκαν και είναι πολύ ικανοποιημένοι:

Κατά την διάρκεια της δράσης πέρασα πολύ όμορφα και σίγουρα αυτή η εμπειρία θα μου μείνει για πάντα στο μυαλό. Ψ5

Οι τηλεδιασκέψεις μου άρεσαν πάρα πολύ γιατί είχαν πολλή δημιουργικότητα και εμείς και η Κρήτη. Ψ17

Μου άρεσαν επίσης οι ιστορίες που κάναμε που μίλησε ο καθένας για τον τόπο του και γενικώς πέρασα πολύ ωραία. Ψ1

Έχουμε χρησιμοποιήσει διάφορα προγράμματα που μας έμαθαν ο κύριος Μανώλης και η κυρία Στεφάνια, έχουμε κουραστεί και κάνουμε πολλές ώρες, αλλά περνάμε ωραία στο πρόγραμμα Οδυσσέας. Η9

Περάσαμε δημιουργικό χρόνο και γενικά όλο αυτό ήταν μία όμορφη εμπειρία για μας. Η10

Επίσης μου φάνηκαν ευχάριστες οι τηλεδιασκέψεις γιατί μπορούσαμε να κάνουμε μάθημα από μία οθόνη. Η17

Αλλά κατά τα άλλα ήταν μία εμπειρία που πιστεύω δεν θα ξεχάσω ποτέ. **H14**

Κάναμε πολλά υπέροχα πράγματα και εγώ προσωπικά έμαθα κάποια site που δεν ήξερα καθόλου. **H21**

- Αρκετοί μαθητές και από τα δύο σχολεία εξέφρασαν μέσα από τις τελικές τους απόψεις την επιθυμία να ξαναζήσουν αυτή την εμπειρία και στο γυμνάσιο ακόμη μιας και είναι μαθητές της έκτης τάξης:

Ελπίζω να έχω την ευκαιρία να ξανακάνω κάτι τέτοιο. **H10**

Ελπίζω να κάνουμε περισσότερες τηλεδιασκέψεις. **H18**

Ήταν μία πολύ ωραία εμπειρία και θα ήθελα να το ξανακάνω **H20**

Αλλά θα ήθελα πάρα πολύ να ξαναζήσω αυτήν την εμπειρία αλλά και με άλλα σχολεία της Ελλάδας. **Ψ11**

Θα ήθελα και στο Γυμνάσιο να το ξανακάνω, ακριβώς αν θα γινόταν θα ήθελα να το κάνω πάντα. **Ψ18**

Απόψεις για το συμβατικό τρόπο διδασκαλίας

Δεν υπήρξαν πολλές αναφορές για τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας εκτός από δύο η οποίες κάνουν μια αυθόρμητη σύγκριση των δύο τρόπων διδασκαλίας.

σε όλη τη διάρκεια των τηλεδιασκέψεων δεν χάνουμε μόνο μάθημα αλλά μαθαίναμε περισσότερα πράγματα από ότι στο μάθημα. **H4**

Ήταν ευχάριστες οι τηλεδιασκέψεις μου άρεσαν πιο πολύ από το κανονικό μάθημα. **H1**

Στις τελικές απόψεις των μαθητών δεν υπάρχουν αναφορές για την αντικατάσταση του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας.

4^{ος} άξονας: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης

Τις τελικές απόψεις των μαθητών για το σχολείο ως φορέα κοινωνικοποίησης, θα παρουσιάσουμε μέσα από τις αναφορές των μαθητών στα βασικά αντικείμενα αυτού του άξονα υπενθυμίζουμε ότι τα βασικά αντικείμενα είναι: Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ, σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ, νέες γνωριμίες μέσω Τ/Δ, απόκτηση φίλων μέσω Τ/Δ. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη

Συνεχίζοντας την ανάλυση των τελικών εκθέσεων των μαθητών θα διαπιστώσουμε πως μέσα από τις τηλεδιασκέψεις επηρεάζονται θετικά και οι σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους της τοπικής τάξης, κάτι το οποίο το επιθυμούν οι μαθητές και όταν αυτό συμβαίνει τότε το εκφράζουν με χαρά και ικανοποίηση:

*Όσο για το τραγούδι που πήγαμε και ηχογραφήσαμε ένιωσα πολύ όμορφα γιατί ήμουν με τους συμμαθητές μου. **H16***

*Επίσης η συνεργασία με τους συμμαθητές μου μπορώ να πω ότι ήταν τέλεια. **H16***

*Συνεργαστήκαμε με τους συμμαθητές μας και τους δασκάλους μας. **H6***

*γιατί συνεργαζόμουν με τους μαθητές μου και έρχομαι πιο κοντά. **Ψ20***

*γέλασα αρκετά ήρθα πιο κοντά με τους συμμαθητές μου. **Ψ19***

*γιατί συνεργαζόμουν με τους συμμαθητές μου και ερχόμουν πιο κοντά. **Ψ18***

Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη

Εκτός από την επικοινωνία, την συνεργασία και απόψεις για τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης, στις τελικές εκθέσεις οι μαθητές φαίνεται να δένονται συναισθηματικά μέσω των τηλεδιασκέψεων και εκδηλώνουν την επιθυμία τους να συναντηθούν από κοντά:

Από τις τηλεδιασκέψεις έχω διαμορφώσει αρκετά καλή εντύπωση για την άλλη τάξη καθώς και για τον δάσκαλό τους.Ψ6

Αν είχα την ευκαιρία να γνωρίσω τα παιδιά της Αθήνας θα τα γνώριζα γιατί τους νιώθω σαν συμμαθητές μου.Η5

παιδιά της άλλης τάξης, μερικά από αυτά φαινόταν πολύ συμπαθητικά!Ψ19

Επίσης γνωρίσαμε μία νέα τάξη και μοιραστήκαμε με εκείνη τις απόψεις μας.Η10

Νέες γνωριμίες μέσω τηλεδιάσκεψης

Στις τελικές απόψεις των μαθητών σχετικά με τις νέες γνωριμίες μέσω τηλεδιάσκεψης φαίνεται πως η αρχική τους επιθυμία για νέες γνωριμίες με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης ικανοποιήθηκε με επιτυχία:

και εμένα μου άρεσε γιατί γνώρισα άλλες δασκάλες και άλλα παιδιά της ηλικίας μου. Η18

γιατί γνώρισα τα παιδιά της άλλης τάξης και την κυρία της άλλης τάξης.Η21

Γιατί, γνωρίσαμε παιδιά από άλλα σχολεία.Η6

Απόκτηση φίλων μέσω Τ/Δ.

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών δείχνουν να επιθυμούν τη φιλία με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης του άλλου σχολείου μέχρι και να βρεθούν από κοντά, ωστόσο μόνο τέσσερις μαθητές από το Ηράκλειο κάνουν σαφή αναφορά στις τελικές εκθέσεις τους. Φαίνεται πως έδωσαν μεγαλύτερη σημασία στον νέο τρόπο διδασκαλίας και στις καινούριες γνωριμίες.

*Θα ήθελα πολύ να γνωρίσω από κοντά τα παιδιά της άλλης τάξης.***H14**

*Γνώρισα τα παιδιά από την Αθήνα και χάρηκα πάρα πολύ.***H15**

*Ελπίζω να τους δω από κοντά.***H3**

*και πολύ θα ήθελα να τους γνωρίσω από κοντά.***H4**

6^{ος} άξονας: Τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ

Τις τελικές απόψεις των μαθητών για τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ, θα παρουσιάσουμε μέσα από τις αναφορές των μαθητών στα βασικά αντικείμενα αυτού του άξονα υπενθυμίζουμε ότι τα βασικά αντικείμενα είναι: Τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω Τ/Δ, η αποτελεσματικότητα της Τ/Δ (Δηλωτική γνώση), απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών στα βασικά αντικείμενα του άξονα.

Τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω Τ/Δ

Στις τελικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης φαίνεται το ενδιαφέρον τους να διαπραγματευτούν διδακτικά αντικείμενα σχετικά με το θέμα του προγράμματος «Οδυσσέας 2018»:

*Το πρόγραμμα Οδυσσέας μου άρεσε πάρα πολύ διότι έμαθα πάρα πολλά πράγματα σχετικά με την ασφάλεια στο διαδίκτυο τα οποία δεν τα ήξερα και θα προσέχω για να μην πάθω ή να μην κάνω κάτι από αυτά.***H19**

*Κάναμε ηχογράφιση για το τραγούδι μας που λέγεται “θες να παίζεις” και μιλάει για το ασφαλές διαδίκτυο.***H20**

*Φτιάξαμε παρουσιάσεις με θέμα το ασφαλές διαδίκτυο και τις παρουσιάσαμε στις τηλεδιασκέψεις.***H6**

*Με την ομάδα μου ασχοληθήκαμε για τα προσωπικά δεδομένα με το νέο πρόγραμμα το plotagon.***H6**

*Αποφασίσαμε να φτιάξουμε μία ιστορία εξηγώντας το τι είναι προσωπικά δεδομένα.***H6**

*Έμαθα site που δεν ήξερα και διάφορα διαδικτυακά θέματα όπως Grooming, cyber bullying, προσωπικά δεδομένα.***H7**

*Έχουμε χωριστεί σε ομάδες και κάνουμε εργασίες για το Cyber bullying, τον εθισμό στο Grooming και τα προσωπικά δεδομένα.***H9**

*Επίσης στις τηλεδιασκέψεις δεν περίμενα να μιλήσουμε για τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο.***Ψ8**

Η αποτελεσματικότητα της Τ/Δ (Δηλωτική γνώση)

Στις τελικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της τηλεδιάσκεψης φαίνεται ξεκάθαρα η ικανοποίησή τους:

*που έδωσε την ευκαιρία σε μένα και στα άλλα παιδιά να μάθουμε αρκετά πράγματα για το πώς να είμαστε ασφαλείς στο διαδίκτυο.***H10**

*και να είμαστε ασφαλείς στο διαδίκτυο.***H11**

*Εγώ με τις τηλεδιασκέψεις έμαθα καινούρια πράγματα για τους κινδύνους που έχει ο υπολογιστής.***H12**

*Το πρόγραμμα Οδυσσέας μου άρεσε πάρα πολύ διότι έμαθα πάρα πολλά πράγματα σχετικά με την ασφάλεια στο διαδίκτυο τα οποία δεν τα ήξερα και θα προσέχω για να μην πάθω ή να μην κάνω κάτι από αυτά.***H19**

*Επίσης έμαθα να προστατεύομαι στο διαδίκτυο και να μην μιλάω με αγνώστους.***H21**

*Μαθαίνουμε πώς να χρησιμοποιούμε με ασφάλεια το διαδίκτυο.***H9**

*Επίσης έμαθα τόσα πράγματα για τους κινδύνους του διαδικτύου.***Ψ5**

*Μας πληροφόρησαν και ένα κλάδο της ζωής μας πολύ σημαντικό και σίγουρα θα πρέπει όλα τα παιδιά στις μέρες μας να γνωρίζουν.***Ψ19**

Απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ

Στις τελικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά την απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ της τηλεδιάσκεψης παρατηρούμε τα εξής: Οι μαθητές του Ψυχικού δεν κάνουν καμία αναφορά στις τελικές όπως και στις αρχικές τους εκθέσεις. Οι μαθητές του Ηρακλείου κάνουν 4 αναφορές στις αρχικές τους εκθέσεις και 24 στις τελικές εκθέσεις πράγμα που δείχνει πως ασχολήθηκαν με πολλές εφαρμογές και τεχνικές για να προετοιμάσουν τα δημιουργήματά τους στις παρουσιάσεις τους. Ενδεικτικά ακολουθούν οι απόψεις των μαθητών.

*Εγώ με την ομάδα μας κάναμε σκληρή δουλειά και μάθαμε και είδαμε πολλά πράγματα που ούτε καν είχαμε ακούσει όπως site σαν το storyjumper ή το Plotagon.***H11**

*Η ομάδα μας έφτιαξε animation με πλαστελίνες το πιο δύσκολο ήταν ότι έπρεπε να φτιάξουμε πολλές πλαστελίνες και να ηχογραφήσουμε πολλές φωνές. **H11***

*Εγώ με τις τηλεδιασκέψεις έμαθα καινούργια site δηλαδή το plotagon, το storyjumper, το animation κτλ. **H12***

*Έμαθα νέα Site όπως storyjumper, cartoon Story Maker και Plotagon. **H14***

*Έμαθα πως κάνουν ένα ερασιτεχνικό βίντεο και το πώς ηχογραφούμε. **H14***

*Έμαθα site που δεν ήξερα. **H15***

*Έμαθα να δουλεύω καινούργια προγράμματα όπως είναι plotagon, storyjumper και πολλά άλλα. **H16***

*Επίσης μου άρεσε που πήγαμε στο στούντιο και κάναμε ηχογράφιση. **H17***

*Κάναμε ενδιαφέροντα πράγματα. κάναμε plotagon, storyjumper, animation και τραβήξαμε βίντεο. **H20***

*Εμένα η ομάδα μου ήταν το Grooming. Εμείς κάναμε το storyjumper για το Μάρκο. **H21***

*Επίσης γνωρίσαμε καλύτερα κάποια ή και μάθαμε νέα πράγματα στον υπολογιστή. **H6***
*Εγώ με την ομάδα μας συνεργαστήκαμε, ηχογραφήσαμε και φτιάξαμε το storyjumper που δεν το ξέραμε και βγήκε πολύ ωραίο. **H8***

*Επίσης στις ιστορίες μας χρησιμοποιήσαμε πλαστελίνες η ομάδα Α για να φτιάξει animation. η ομάδα Β Plotagon, η ομάδα Γ μαζί με όλη την τάξη φτιάξαμε video clip και τέλος η ομάδα Δ που είναι η δική μου ομάδα χρησιμοποιήσαμε το storyjumper. **H1***

Απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων

Οι τελικές απόψεις των μαθητών για την απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων δείχνει πως μόνο οι μαθητές του Ηρακλείου που συμμετέχουν πρώτη φορά στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» κάνουν πολλές αναφορές. Αυτό συμβαίνει επειδή ασχολήθηκαν με πολλές δραστηριότητες και έτσι τους δόθηκε η ευκαιρία να αποκτήσουν δημιουργικές δεξιότητες:

*Η δικιά μου ομάδα είχε θέμα τον διαδικτυακό εκφοβισμό και κάναμε γυρίσματα στο σχολείο στα οποία πήραν μέρος όλα τα παιδιά της τάξης.***H10**

*Ακόμα μία ομάδα έκανε ένα βίντεο με πλαστελίνες στο οποίο βοήθησαν αρκετά παιδιά.***H10**

*Κάτι έξτρα όμως που έκανε μόνο η δικιά μας τάξη ήταν ένα τραγούδι το “θες να παίζεις” με τους στίχους γραμμένους από τον κύριο Μανώλη.***H10**

*Για να φτιάξουμε το video πήγαμε σε ένα στούντιο ηχογράφησης για ένα καλύτερο αποτέλεσμα.***H10**

*Περάσαμε δημιουργικό χρόνο και γενικά όλο αυτό ήταν μία όμορφη εμπειρία για μας.***H10**

*Εγώ και η τάξη μου φτιάξαμε ένα τραγούδι για την τέταρτη τηλεδιάσκεψη και λέγεται “θες να παίζεις”.***H12**

*Πήγαμε στο στούντιο και ηχογραφήσαμε το τραγούδι “θες να παίζεις” μας το έφτιαξε ο δάσκαλος των υπολογιστών και εμείς το τραγουδήσαμε.***H13**

*Φτιάξαμε με πλαστελίνη ανθρωπάκια της σύγχρονης Ελλάδας.***H13**

*Φέραμε το παλάτι του Μίνωα γιατί φτιάξαμε ανθρωπάκια της αρχαίας Ελλάδας.***H13**

*Όσο για το τραγούδι που πήγαμε και ηχογραφήσαμε ένιωσα πολύ όμορφα γιατί ήμουν με τους συμμαθητές μου. **H16***

*Άλλο ένα πράγμα που κάναμε ήταν το βίντεο για το Cyber bullying. **H16***

*Με την ομάδα μου ασχοληθήκαμε με το animation, πήραμε πλαστελίνες και όλοι μαζί φτιάξαμε τους χαρακτήρες του παραμυθιού μας. Μας πήρε πάνω από δυόμισι μέρες να τα φτιάξουμε. **H20***

*Κάναμε ηχογράφιση για το τραγούδι μας που λέγεται “θες να παίζεις” και μιλάει για το ασφαλές διαδίκτυο. **H20***

*Κάναμε την ηχογράφιση στο στούντιο του ΕΠΑΛ και ήταν πάρα πολύ ωραία. **H20***

*Κάναμε και μία βιντεοσκόπηση για το cyberbullying που πήρε μέρος όλη η τάξη. **H3***

*Κάναμε επίσης μία ηχογράφιση για ένα τραγούδι για την τελευταία τηλεδιάσκεψη και πήγαμε σε στούντιο του ΕΠΑΛ. **H3***

*Εγώ έγινα πρώτη φορά πρωταγωνίστρια σε βίντεο που κάποια παιδιά μου έκαναν “cyber bullying”. **H4***

*Κάναμε βίντεο για το Cyber bullying (Αν και δεν ήμουνα σε αυτήν την ομάδα) κάναμε ηχογράφιση, βίντεο με πλαστελίνες (βέβαια πόνεσε λίγο το χέρι μου εκεί αλλά το άξιζε). **H5***

*Πήγαμε σε ένα στούντιο και ηχογραφήσαμε το τραγούδι που έφτιαξε ο κύριος Μανώλης και το προετοιμάσαμε όλη τη χρονιά. **H8***

*Πιστεύω ότι το δικό μας σχολείο έκανε ποικίλη δουλειά φτιάχνοντας τραγούδι το οποίο ηχογραφήσαμε. **H1***

7^{ος} άξονας: Κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ

Τις τελικές απόψεις των μαθητών για τα κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ. Το βασικό αντικείμενο του 7^{ου} άξονα είναι: Γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την Τ/Δ. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις απόψεις των μαθητών για το βασικό αντικείμενο του άξονα.

Γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την Τ/Δ

Στις τελικές εκθέσεις των μαθητών όσον αφορά γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την τηλεδιάσκεψη φαίνεται πώς με κίνητρο την ίδια τη διαδικασία τηλεδιάσκεψης αλλά και τις απαντήσεις που έχουν πάρει για ζητήματα που τους απασχολούν σχετικά με το θέμα του προγράμματος «Οδυσσέας 2018» όπως: κίνδυνοι του διαδικτύου, εθισμός στο διαδίκτυο, ασφαλή χρήση του διαδικτύου, διαδικτυακό εκφοβισμό, και γενικότερα ως εμπειρία θέλουν να ασχοληθούν ξανά με αντίστοιχο πρόγραμμα.

Τέλος κίνητρο αποτέλεσαν οι νέες γνωριμίες η συνεργασία τους και η απόκτηση φίλων από τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης του άλλου σχολείου τα οποία τα αναφέρουν στις τελικές τους εκθέσεις.

*και αν γινόταν θα ήταν ωραίο να ξανακάναμε στο μέλλον.***H1**

*Ήταν μία υπέροχη εμπειρία και θα ήθελα να την ξαναπεράσω.***H8**

*Εμένα οι τηλεδιασκέψεις μου άρεσαν γιατί ήταν όπως το περίμενα και εύχομαι και στο Γυμνάσιο να κάνουν τηλεδιασκέψεις.***Ψ9**

*Θα ήθελα πολύ να μπορούσαμε να πραγματοποιήσαμε κι άλλες τηλεδιασκέψεις το γυμνάσιο.***Ψ6**

*θα ήθελα και στο Γυμνάσιο να το ξεκινήσω ακριβώς αν θα γινόταν.***Ψ20**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»

Εισαγωγή

Στο 6^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι απαντήσεις των μαθητών στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου σχετικά με την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» ομαδοποιημένες μετά από την ανάλυσή τους. Απαντήσεις οι οποίες βοηθούν συμπληρωματικά στην διερεύνηση της ανάδειξης της δημιουργικότητας των μαθητών και της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα.

Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εσάς; Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο;

6.1 Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για τους μαθητές

Εδώ έχουμε ποικίλες και πολλές αναφορές σχετικά με το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος. Ακολουθεί ομαδοποίηση των απαντήσεων των μαθητών.

Για τα ερωτηματολόγια:

Το πιο ενδιαφέρον μέρος των τηλεδιασκέψεων είναι τα ερωτηματολόγια και οι ιστορίες στον υπολογιστή. Ψ1

Για την γνωριμία - επικοινωνία:

Το πιο ενδιαφέρον μέρος για εμένα ήταν όταν γνωριστήκαμε. Ψ3

Η τηλεδιάσκεψη με βοήθησε να γνωρίσω τα παιδιά και τη δασκάλα έμαθα πράγματα που δεν ήξερα. Η5

Για τις ιστορίες – κατασκευές και παρουσίαση αυτών:

Εμένα όλα μου άρεσαν στις τηλεδιασκέψεις και το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος ήταν οι ιστορίες που κάναμε. Ψ10

Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος ήταν δύο πράγματα: όταν φτιάχναμε την ιστορία μας και όταν την παρουσιάζαμε. Ψ16

Πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εμένα ήταν η παρουσίαση των ιστοριών μας και των ιστοριών των παιδιών της Κρήτης. Ψ20

Εμένα με εντυπωσίασε το τελευταίο μέρος που τα ίδια παιδιά μας παρουσίασαν ένα δικό τους τραγούδι. Ψ11

Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος είναι όταν παρουσιάζαμε τον τόπο μας. Ψ13

Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εμένα ήταν η τέταρτη τηλεδιάσκεψη. Ψ18

Το πιο ενδιαφέρον πράγμα που κάναμε ήταν οι παρουσιάσεις, που ενωθήκαμε σαν ομάδα. Ψ7

Το πιο ενδιαφέρον μέρος ήταν όταν φτιάχναμε τα προγράμματα για να τα παρουσιάσουμε. Η11

Το πιο ενδιαφέρον πράγμα για μένα ήταν η στιγμή που παρουσιάσαμε όλη μας τη δουλειά που κάναμε. Η16

Για την συνεργασία:

Ενδιαφέρον για μένα ήταν ότι κάθε ομάδα είχε διαφορετικό βίντεο από την μια και από την άλλη ότι οι ομάδες συνεργάζονται μεταξύ τους. Η12

Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για μένα ήταν όταν όλοι ανά ομάδες συνεργαζόμασταν. Η15

Για δραστηριότητες:

Το πιο ενδιαφέρον ήταν που πήγαμε και κάναμε την ηχογράφιση. H17

Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εμένα ήταν ότι μάθαμε για τους κινδύνους του διαδικτύου μέσω ενός τραγουδιού (θες να παίζεις). H18

Το πιο ενδιαφέρον ήταν όταν πήγαμε και κάναμε την ηχογράφιση. H6

6.2 Τι άρεσε περισσότερο στους μαθητές από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων

Επίσης και εδώ έχουμε ποικίλες και πολλές αναφορές σχετικά με το τι άρεσε περισσότερο. Ακολουθεί ομαδοποίηση των απαντήσεων των μαθητών.

Για την γνωριμία – επικοινωνία - φιλία:

Μου άρεσε που βλέπαμε κάποια παιδιά από το άλλο νησί και μαθαίναμε για τον τόπο τους. Ψ12

Περισσότερο μου άρεσαν οι γνωριμίες που έκανα και οι φιλίες που απέκτησα. Ψ18

Μου άρεσε περισσότερο σε όλες τις τηλεδιασκέψεις ότι γνωρίσαμε άλλα παιδιά και τις εργασίες τους. Ψ5

Αυτό που μου άρεσε ήταν που γνωρίσαμε τα άλλα παιδιά. Ψ9

Μου άρεσε η αντίδρασή τους όταν τους δείξαμε το τραγούδι μας. H17

Προγράμματα – Τεχνικές:

Μου άρεσε περισσότερο η ομάδα από το Cyber bullying και του Grooming. Ψ19

Μου άρεσε περισσότερο ηχογράφιση που κάναμε. H10

Για τις ιστορίες – κατασκευές και παρουσίαση αυτών:

Περισσότερο μου άρεσε η παρουσίαση των βίντεο του άλλου σχολείου. Ψ6

Αυτό που μου άρεσε ήταν το Grooming και αυτό που μου άρεσε πολύ ήταν το cyberbullying. H21

Μου άρεσε ο εθισμός. H4

Μου άρεσε όταν φτιάξαμε τα βιντεάκια. H6

Για την συνεργασία:

μου άρεσε περισσότερο η ομαδική δουλειά που κάναμε. Ψ7

Περισσότερο μου άρεσε η πρώτη τηλεδιάσκεψη και η τέταρτη. Ψ8

Μου άρεσε περισσότερο από όλα που δουλέψαμε μαζί και φτιάξαμε τα βίντεο. H16

Πιο πολύ μου άρεσε το τραγούδι διότι συνεργάστηκε όλη η τάξη και όλες οι ομάδες μαζί. H19

Περισσότερο μου άρεσε η ομαδική εργασία. H8

Για δραστηριότητες:

Αυτό που μου άρεσε περισσότερο ήταν το τραγούδι μας που πήγαμε και σε στούντιο ηχογράφησης για να το φτιάξουμε. H12

Μου άρεσε όταν πήγαμε στο στούντιο του ΕΠΑΑ για την ηχογράφηση του τραγουδιού. H13

Για την τηλεδιάσκεψη:

Περισσότερο μου άρεσε η ίδια η τηλεδιάσκεψη. H9

6.3 Τι άρεσε λιγότερο στους μαθητές από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων

Μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών φαίνεται το ενδιαφέρον τους για τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης, δηλαδή πως είναι, πως συνεργάζονται, πως συμπεριφέρονται και γενικότερα έχουν την περιέργεια γι' αυτούς και επιθυμούν να μάθουν περισσότερα πράγματα κάνοντας μάλιστα και συγκρίσεις.

Δεν μου άρεσε ότι μιλάγαμε, ενώ η Κρήτη που κάνει πρώτη φορά οι μαθητές ήταν ήσυχoi. Ψ12

Λιγότερο όταν δεν πήγαινε και τόσο καλά η τηλεδιάσκεψη. Ψ15

Και το λιγότερο που μου άρεσε ήταν όταν διαφωνούσαμε για κάτι. Ψ16

Το μόνο που ίσως με χάλασε ήταν που στην πρώτη τηλεδιάσκεψη είχαμε λίγο χρόνο για τα σκετς. Ψ17

Λιγότερο μου άρεσε το μέρος του προγράμματος που στη δεύτερη τηλεδιάσκεψη δεν μιλήσαμε πολύ με τα άλλα παιδιά λόγω τεχνικού προβλήματος. Ψ18

Βέβαια όλες μου άρεσαν, αλλά λιγότερο με εντυπωσίασε η δεύτερη τηλεδιάσκεψη γιατί δεν συνομιλήσαμε τόσο πολύ με τα παιδιά. Ψ20

Και το χειρότερο όταν δεν μιλούσαμε καθόλου με τα άλλα παιδιά στη δεύτερη τηλεδιάσκεψη. Η3

Και δεν μου άρεσε το ότι ήμασταν τέσσερις ομάδες και όχι μία. Η6

Αυτό που δεν μου άρεσε τόσο ήταν ότι η άλλη ομάδα είχε χρησιμοποιήσει μόνο ένα πρόγραμμα και έτσι δεν μπορούσαμε να κάνουμε αρκετές ερωτήσεις. Η12

Μου άρεσαν όλα, αλλά αυτό που δεν μου άρεσε ήταν ότι οι παρουσιάσεις στην τελευταία τηλεδιάσκεψη που είχαν κάνει τα παιδιά της Αθήνας ήταν όλες storyjumper και ήταν αρκετά μονότονα. Η20

Δεν μου άρεσε πολύ που είχαμε να συμπληρώσουμε πολλά ερωτηματολόγια. Η18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΤΕΣΤ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑΣ ΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»

Εισαγωγή

Στο 7^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα του τεστ αποκλίνουσας σκέψης του Guilford που δόθηκε για συμπλήρωση στους μαθητές πριν και μετά την πραγματοποίηση του προγράμματος τηλεδιασκέψεων. Τα αποτελέσματα βαθμολογημένα με τα κριτήρια νοητική ευχέρεια, νοητική ευελιξία και πρωτοτυπία θα βοηθήσουν στην διερεύνηση της ανάδειξης της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018».

7.1 Παρουσίαση – συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων του τεστ αποκλίνουσας σκέψης (δημιουργικότητας)

Αναδεικνύεται η δημιουργικότητα των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» και πως αυτό ενδεχομένως επιδρά στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και έκφρασης των μαθητών;

Έχουμε δύο τάξεις δύο διαφορετικών σχολείων που βρίσκονται σε διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας με κοινά στοιχεία, είναι μαθητές της έκτης τάξης και τα δύο σχολεία βρίσκονται σε αστικές περιοχές. Οι μαθητές του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ν. Ψυχικού Αθήνας (Ψυχικού) έχουν παρακολουθήσει ξανά το αντίστοιχο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2015-16», ενώ οι μαθητές του 45^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου Κρήτης (Ηρακλείου) το παρακολούθησαν φέτος για πρώτη φορά. Αυτό σίγουρα επηρεάζει τους μαθητές του Ψυχικού διότι έχουν την εμπειρία και έχουν αποκτήσει τις ωφέλειες του προγράμματος.

Οι ερωτήσεις του τεστ πριν τις τηλεδιασκέψεις (Τ/Δ) δεν είναι ίδιες αλλά παρόμοιες με τις ερωτήσεις του τεστ μετά από την ολοκλήρωση των Τ/Δ. Σε έρευνες άλλων μελετητών οι ερωτήσεις του τεστ αποκλίνουσας σκέψης ήταν οι ίδιες ώστε να γίνει σύγκριση τιμών στις απαντήσεις των ίδιων ερωτήσεων. Στην παρούσα μελέτη προτιμήθηκε να δοθούν παρόμοιες ερωτήσεις ώστε αυθόρμητα οι μαθητές να δώσουν απαντήσεις και στο τεστ μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος «Οδυσσέας 2018».

Η βαθμολόγηση έγινε με τιμές από το 0 έως το 5. Μηδέν έπαιρνε ο μαθητής ο οποίος δεν έγραψε τίποτα σε κάποια ερώτηση. Κάθε ερώτηση έπαιρνε τρεις βαθμούς: Στην νοητική ευχέρεια, στην νοητική ευελιξία και στην πρωτοτυπία. Στην νοητική ευχέρεια ανάλογα με το πόσες ιδέες καλά οργανωμένες σε συνειρμικές προτάσεις υπήρχαν. Στην νοητική ευελιξία ανάλογα με την ποικιλία των αυθόρμητων προσαρμοσμένων ιδεών και με την αντιμετώπιση από πολλές οπτικές γωνίες του αντικειμένου της ερώτησης του τεστ και για την πρωτοτυπία ανάλογα με το πόσο καινούργιες (καινοτόμες) ιδέες είναι οι απαντήσεις και κατά πόσο ασυνήθιστες ή σπάνιες είναι (βλ. ενότητα 2.12).

7.1.1 Βαθμολόγηση Νοητικής ευχέρειας (Χρήσεις, Συνέπειες, Τίτλοι)

Στον πίνακα 3 φαίνεται ο βαθμός (μέσος όρος των μαθητών) πριν και μετά από τις τηλεδιασκέψεις στο κριτήριο της νοητικής ευχέρειας:

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	13,15	15,58	18%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	13,35	15,47	16%

Πίνακας 3 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας

Παρατηρούμε πως δεν απέχουν πολύ στην βαθμολογία τους πριν από τις Τ/Δ οι δύο τάξεις. Όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό πλαίσιο δημιουργικότητας οι παράγοντες είναι πολλοί οι οποίοι επηρεάζουν το βαθμό δημιουργικότητας, όπως κατά πόσο δημιουργικός είναι ο δάσκαλος, οι σχολικές δραστηριότητες, οι εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών, η οικογένεια και άλλα. Οι δύο δασκάλες είναι δημιουργικές και αυτό φαίνεται από τις πολλές και ποικίλες δραστηριότητες που έχουν πραγματοποιήσει στους μαθητές τους αντίστοιχα μέσα από το δύσκολο και ασφυκτικό πρόγραμμα σπουδών του δημοτικού σχολείου. Επίσης και στις βαθμολογίες μετά από τις Τ/Δ δεν απέχουν πολύ. Οι μαθητές του Ηρακλείου σημειώνουν μεγαλύτερη αύξηση κατά 2% στην νοητική τους ευχέρεια από τους μαθητές του Ψυχικού.

Νοητική ευχέρεια (Χρήσεις)

Ως προς την πρώτη ερώτηση, τις «Χρήσεις» του κριτηρίου της νοητικής ευχέρειας βλέπουμε στον πίνακα 4, μια αύξηση του 12% για τους μαθητές του Ηρακλείου, ενώ αντίθετα

παρατηρείται ελαφρά μείωση κατά -1% του αριθμού των απαντήσεων των μαθητών του Ψυχικού μετά την ολοκλήρωση των Τ/Δ.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	5,6	6,25	12%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	5,8	5,75	-1%

Πίνακας 4 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας (Χρήσεις)

(Πριν: για μια εφημερίδα, για ένα κονσερβοκούτι, για ένα τούβλο)
(Μετά: για ένα κομμάτι φελλό, για ένα λάστιχο αυτοκινήτου, για ένα μπουκάλι)

Νοητική ευχέρεια (Συνέπειες)

Ως προς την δεύτερη ερώτηση, τις «Συνέπειες» του κριτηρίου της νοητικής ευχέρειας βλέπουμε στον πίνακα 5, υπάρχει αύξηση του 21% για τους μαθητές του Ψυχικού, ενώ δεν παρατηρείται αλλαγή του αριθμού των απαντήσεων των μαθητών του Ηρακλείου μετά την ολοκλήρωση των Τ/Δ.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	5,6	5,6	0%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	5,6	6,75	21%

Πίνακας 5 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας (Συνέπειες)

(Πριν: Τι θα συνέβαινε αν όλοι οι άνθρωποι ήταν κουφοί, αν δεν μας ενοχλούσε το κρύο, αν ανακαλύπταμε χάπια για να αντικαταστήσουμε την τροφή) (Μετά: Τι θα συνέβαινε αν κοβόταν το ρεύμα για ένα μήνα, αν δεν υπήρχε γέλιο, αν οι άνθρωποι είχαν μάτια και στο πίσω μέρος του κεφαλιού)

Νοητική ευχέρεια (Τίτλοι)

Ως προς την τρίτη ερώτηση, «Τίτλοι» του κριτηρίου της νοητικής ευχέρειας βλέπουμε στον πίνακα 6, μια αύξηση του 13% για τους μαθητές και των δύο σχολείων.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	1,95	2,2	13%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	1,95	2,2	13%

Πίνακας 6 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευχέρειας (Τίτλοι)

(Πριν: Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς για την μικρή ιστορία που θα διαβάσεις, βλέπε παράρτημα Α)

(Μετά: Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς για την μικρή ιστορία που θα διαβάσεις, βλέπε παράρτημα Α)

7.1.2 Βαθμολόγηση Νοητικής Ευελιξίας (Χρήσεις, Συνέπειες, Τίτλοι)

Στον πίνακα 7 φαίνεται ο βαθμός (μέσος όρος των μαθητών) πριν και μετά από τις τηλεδιασκέψεις (Τ/Δ) στο κριτήριο της νοητικής ευελιξίας.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	12,5	15,32	23%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	12,8	15,79	23%

Πίνακας 7 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας

Παρατηρούμε πως δεν απέχουν πολύ στην βαθμολογία τους πριν από τις Τ/Δ οι δύο τάξεις. Επίσης και στις βαθμολογίες μετά από τις Τ/Δ δεν απέχουν πολύ. Οι μαθητές και των δύο σχολείων έχουν το ίδιο ποσοστό αύξησης, ελαφρά μεγαλύτερες οι τιμές των μαθητών του Ψυχικού.

Νοητική ευελιξία (Χρήσεις)

Ως προς την πρώτη ερώτηση, τις «Χρήσεις» του κριτηρίου της νοητικής ευελιξίας βλέπουμε στον πίνακα 8, μια αύξηση του 19% για τους μαθητές του Ηρακλείου και 7,3% για τους μαθητές του Ψυχικού.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	5,25	6,25	19%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	5,45	5,85	7,3%

Πίνακας 8 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας (Χρήσεις)

(Πριν: για μια εφημερίδα, για ένα κονσερβοκούτι, για ένα τούβλο)

(Μετά: για ένα κομμάτι φελλό, για ένα λάστιχο αυτοκινήτου, για ένα μπουκάλι)

Νοητική ευελιξία (Συνέπειες)

Ως προς την δεύτερη ερώτηση, τις «Συνέπειες» του κριτηρίου της νοητικής ευελιξίας βλέπουμε στον πίνακα 9, υπάρχει αύξηση του 28% για τους μαθητές του Ψυχικού, 14% αντίστοιχα στους

μαθητές του Ηρακλείου. Παρατηρείται διπλάσια αύξηση του ποσοστού για τους μαθητές του Ψυχικού από τους μαθητές του Ηρακλείου.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	5,3	6,05	14%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	5,35	6,85	28%

Πίνακας 9 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας (Συνέπειες)

(Πριν: Τι θα συνέβαινε αν όλοι οι άνθρωποι ήταν κουφοί, αν δεν μας ενοχλούσε το κρύο, αν ανακαλύπταμε χάπια για να αντικαταστήσουμε την τροφή) (Μετά: Τι θα συνέβαινε αν κοβόταν το ρεύμα για ένα μήνα, αν δεν υπήρχε γέλιο, αν οι άνθρωποι είχαν μάτια και στο πίσω μέρος του κεφαλιού)

Νοητική ευελιξία (Τίτλοι)

Ως προς την τρίτη ερώτηση, «Τίτλοι» του κριτηρίου της νοητικής ευελιξίας βλέπουμε στον πίνακα 10, μια αύξηση του 15% για τους μαθητές του Ηρακλείου και καμία αλλαγή στο ποσοστό των μαθητών του Ψυχικού, αλλά ο αρχικός βαθμός τους είναι υψηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό μετά τις Τ/Δ των μαθητών του Ηρακλείου.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	1,95	2,25	15%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	2,3	2,3	0%

Πίνακας 10 Μέσοι Όροι της Νοητικής Ευελιξίας (Τίτλοι)

(Πριν: Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς για την μικρή ιστορία που θα διαβάσεις, βλέπε παράρτημα Α)

(Μετά: Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς για την μικρή ιστορία που θα διαβάσεις, βλέπε παράρτημα Α)

7.1.3 Βαθμολόγηση Πρωτοτυπίας (Χρήσεις, Συνέπειες, Τίτλοι)

Στον πίνακα 11 φαίνεται ο βαθμός (μέσος όρος των μαθητών) πριν και μετά από τις τηλεδιασκέψεις (Τ/Δ) στο κριτήριο της πρωτοτυπίας.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	13,8	18,26	32%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	13,95	17,74	27%

Πίνακας 11 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας

Παρατηρούμε πως δεν απέχουν πολύ στην βαθμολογία τους πριν από τις Τ/Δ οι δύο τάξεις με ελαφρύ προβάδισμα των μαθητών του Ψυχικού. Στις βαθμολογίες μετά από τις Τ/Δ οι μαθητές του Ηρακλείου με ποσοστό αύξησης στο 32% έχουν σημαντικό προβάδισμα πρωτοτυπίας έναντι των μαθητών του Ψυχικού με 27% αντίστοιχα.

Πρωτοτυπία (Χρήσεις)

Ως προς την πρώτη ερώτηση, τις «Χρήσεις» του κριτηρίου της πρωτοτυπίας βλέπουμε στον πίνακα 12, μια εντυπωσιακή αύξηση του 31% για τους μαθητές του Ηρακλείου, σχεδόν διπλάσια από τους μαθητές του Ψυχικού με 16%.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	5,8	7,6	31%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	5,9	6,85	16%

Πίνακας 12 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας (Χρήσεις)

(Πριν: για μια εφημερίδα, για ένα κονσερβοκούτι, για ένα τούβλο)

(Μετά: για ένα κομμάτι φελλό, για ένα λάστιχο αυτοκινήτου, για ένα μπουκάλι)

Πρωτοτυπία (Συνέπειες)

Ως προς την δεύτερη ερώτηση, τις «Συνέπειες» του κριτηρίου της πρωτοτυπίας βλέπουμε στον πίνακα 13, υπάρχει αύξηση του 28% για τους μαθητές του Ψυχικού, με διαφορά 7 μονάδων παραπάνω από το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών του Ηρακλείου με 21%.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	5,75	6,95	21%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	5,75	7,35	28%

Πίνακας 13 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας (Συνέπειες)

(Πριν: Τι θα συνέβαινε αν όλοι οι άνθρωποι ήταν κουφοί, αν δεν μας ενοχλούσε το κρύο, αν ανακαλύπταμε χάπια για να αντικαταστήσουμε την τροφή) (Μετά: Τι θα συνέβαινε αν κοβόταν το ρεύμα για ένα μήνα, αν δεν υπήρχε γέλιο, αν οι άνθρωποι είχαν μάτια και στο πίσω μέρος του κεφαλιού)

Πρωτοτυπία (Τίτλοι)

Ως προς την τρίτη ερώτηση, «Τίτλοι» του κριτηρίου της πρωτοτυπίας βλέπουμε στον πίνακα 14, μια αύξηση του 24% για τους μαθητές του Ηρακλείου μολονότι είχαν χαμηλότερο βαθμό (σχεδόν μια μονάδα) πριν τις Τ/Δ από του μαθητές του Ψυχικού, κατάφεραν να τους ξεπεράσουν σε βαθμό σχεδόν κατά 2 μονάδες και 9 % παραπάνω σε ποσοστό αύξησης.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	2,25	2,8	24%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	2,3	2,65	15%

Πίνακας 14 Μέσοι Όροι της Πρωτοτυπίας (Τίτλοι)

(Πριν: Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς για την μικρή ιστορία που θα διαβάσεις, βλέπε παράρτημα Α)
(Μετά: Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς για την μικρή ιστορία που θα διαβάσεις, βλέπε παράρτημα Α)

7.1.4 Βαθμολόγηση συνολικά των μαθητών (Μέσοι Όροι)

Στον πίνακα 15 φαίνεται ο βαθμός (μέσος όρος των μαθητών) πριν και μετά από τις τηλεδιασκέψεις (Τ/Δ) συνολικά του τεστ αποκλίνουσας σκέψης.

Σχολείο	Πριν τις Τ/Δ	Μετά τις Τ/Δ	Ποσοστό Αύξησης
45 ^ο Δ. Σ. Ηρακλείου Κρήτης	13,15	16,39	25%
4 ^ο Δ. Σ. Ν. Ψυχικού Αθήνας	13,37	16,33	22%

Πίνακας 15 Μέσοι Όροι στο Σύνολο των μαθητών

(Μέσο όρο όλων των κριτηρίων: Νοητική Ευχέρεια, Νοητική Ευελιξία και Πρωτοτυπία)

Ο συνολικός βαθμός του τεστ πριν τις Τ/Δ για τους μαθητές του Ηρακλείου ήταν 13,15 ελαφρά μικρότερος από τον αντίστοιχο βαθμό των μαθητών του Ψυχικού 13,37. Κατέφεραν όμως μία αύξηση της τάξεως του 25% έναντι 22 % των μαθητών του Ψυχικού και ο βαθμός μετά τις Τ/Δ να φτάνει στο 16,39 ελαφρώς μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο βαθμό των μαθητών του Ψυχικού 16,33.

Φαίνεται πως ο ενθουσιασμός της πρώτης φοράς για τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου Κρήτης, αλλά και η προσπάθεια που κατέβαλαν όλοι μαζί, μαθητές και εκπαιδευτικοί (η δασκάλα της τάξης και ο καθηγητής πληροφορικής του σχολείου) συντέλεσαν στο εντυπωσιακό ποσοστό αύξησης 25% της δημιουργικότητάς τους μέσω του προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018».

Όσον αφορά το ποσοστό αύξησης της δημιουργικότητας των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου Ν. Ψυχικού Αθήνας (είχε ελαφρά υψηλότερο βαθμό από τους μαθητές του Ηρακλείου πριν την έναρξη του προγράμματος, λόγω της προηγούμενης συμμετοχής τους στο πρόγραμμα) είναι επίσης υψηλό μετά την αντίστοιχη προσπάθεια που κατέβαλαν όλοι μαζί, μαθητές και δασκάλα (δεν συμμετείχε άλλος εκπαιδευτικός), συντέλεσαν στο επίσης εντυπωσιακό ποσοστό αύξησης 22% της δημιουργικότητάς τους μέσω του προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018».

7.2 ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»

Συζήτηση-ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Πιστεύετε πως το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» σας έδωσε έμπνευση για καλύτερες δημιουργικές ιδέες τόσο στο αντικείμενο του προγράμματος (Ο Οδυσσέας στην χώρα του διαδικτύου), αλλά και στα καθημερινά σας μαθήματα στο σχολείο;

Κατά την διαδικασία της συμπλήρωσης των ερωτήσεων ανοικτού τύπου έγινε μια παράλειψη, δεν δόθηκε στους μαθητές καμία επεξήγηση για την δημιουργικότητα ως έννοια. Μετά όμως

από την ανάλυση και μελέτη των απαντήσεων διαπιστώθηκε, πως ο κάθε μαθητής ξεχωριστά αντιλαμβάνεται την δημιουργικότητα.

7.2.1 Διερεύνηση για έμπνευση μαθητών από το πρόγραμμα «Οδυσσέας» για δημιουργικές ιδέες

Υπάρχουν 31 θετικές αναφορές για έμπνευση που έχουν πάρει από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018». Ακολουθεί ομαδοποίηση των απόψεων των μαθητών.

- Στην απόκτηση νέας γνώσης:

Ναι και όχι μόνο στα μαθήματα για το πρόγραμμα «Οδυσσέας» αλλά και σε διάφορα projects που μπορεί να προκύψουν στο μέλλον. Ωστόσο δεν θα άλλαζα τον τρόπο διδασκαλίας. Ψ17

Πιστεύω πως το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων που παρακολούθησα δεν μου έδωσε μόνο δημιουργικές ιδέες αλλά και γνώσεις στην καθημερινή ζωή και στα καθημερινά μαθήματα. Ψ18

Ναι καθώς έμαθα πράγματα που δεν ήξερα και για το διαδίκτυο αλλά και στα καθημερινά μας μαθήματα στο σχολείο. Ψ15

- Στην συνεργασία:

Πιστεύω πως οι τηλεδιασκέψεις με ενέπνευσαν σε διάφορους τομείς καθώς με τη συνεργασία με τα παιδιά της ομάδας μου σκέφτηκα δημιουργικότερα. Στην καθημερινή μου ζωή προσέχω περισσότερο στον τομέα του διαδικτύου μετά από τις συζητήσεις μέσω τηλεδιασκέψεων και τα βίντεο που είδαμε στο σχολείο. Ψ20

Ναι γιατί βλέπω ότι αυτές οι ημέρες με έχουν κάνει καλύτερο σε κάποια πράγματα στην καθημερινότητα. Ψ3

Ναι γιατί είδαμε πολλά προγράμματα στον υπολογιστή μάθαμε να χειριζόμαστε πολύ καλά τον υπολογιστή και να αντιμετωπίζουμε τα ηλεκτρονικά προβλήματα H12

- Στην εφαρμογή και σε άλλα μαθήματα:

Ναι με βοήθησε και θα ήθελα να μπορούσα να κάνω έτσι τα μαθήματά μου, με βίντεο, Storyjumper, plotagon και πλαστελίνες. H13

Ναι μιας και αν ο/η δάσκαλος/α μου πει να κάνω μία εργασία θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω ένα από τα προγράμματα που έμαθα π.χ. plotagon. H14

Μας έδωσε την ιδέα όπως να φτιάξουμε ένα τραγούδι έτσι και για κάποια μαθήματα ώστε αυτά να γίνονται πιο ευχάριστα και τα παιδιά να τα καταλαβαίνουν πιο εύκολα. H18

Ναι με βοηθάει και θα μπορούσα να το κάνω και σε άλλα μαθήματα. H2

Τα μαθήματα θα μπορούσαν να γίνονται πιο ευχάριστα με την χρήση υπολογιστών. Επίσης θα βλέπουμε συγχρόνως με εικόνες αυτό που μαθαίνουμε και διαβάζουμε στα μαθήματά μας. H7

Ναι γιατί μου έδωσε αρκετή έμπνευση και ιδέες πάνω σε αυτό το κομμάτι. H8

Εγώ νομίζω ότι μας βοήθησε και για περισσότερες δημιουργικές ιδέες αλλά και στα μαθήματα του σχολείου επειδή συζητώντας για το πρόγραμμα που κάναμε περνάει πολύ ευχάριστα η ώρα. H9

Παρατηρούμε ότι οι μαθητές μπορεί να μην έχουν καταλάβει την δημιουργικότητα ως έννοια αλλά μέσα από τις απαντήσεις τους δίνουν στοιχεία τα οποία συνθέτουν την ανάδειξη της δημιουργικότητας, όπως η αυτοπεποίθηση που νιώθουν για να αντιμετωπίσουν στο μέλλον παρόμοια προβλήματα ή να εφαρμόσουν τις τεχνικές που έμαθαν και στα υπόλοιπα μαθήματα ή ακόμη και για την καθημερινότητά τους. Αυτό δείχνει ότι έχουν επηρεαστεί θετικά με έμπνευση για δημιουργικές ιδέες.

Από τις απαντήσεις των μαθητών του Ηρακλείου δεν υπάρχουν αναφορές λιγότερης έμπνευσης για καλύτερες δημιουργικές ιδέες καθώς από την μελέτη προκύπτει πως ο ενθουσιασμός που νιώθουν για την πρώτη τους συμμετοχή στο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας» τους δίνει θετική έμπνευση.

Ωστόσο, οι μαθητές του σχολείου του Ψυχικού, επειδή έχουν συμμετάσχει ξανά σε πρόγραμμα Τ/Δ, έχουν ένα μέτρο σύγκρισης, οπότε μόλις διαπιστώσουν κάτι που κατά την άποψή τους δεν είναι το ίδιο ικανοποιητικό, το αναφέρουν στις απαντήσεις τους ως λιγότερο θετική έμπνευση. Ταυτόχρονα, αυτές οι απόψεις αναδεικνύουν στοιχεία της δημιουργικότητας και κριτικής σκέψης που έχουν ήδη αποκτήσει από την προηγούμενη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» και έτσι μέσα από τις όχι και τόσο θετικές απαντήσεις τους για έμπνευση, στην πραγματικότητα επιβεβαιώνουν την θετική έμπνευση που έχουν αποκτήσει από την προηγούμενη συμμετοχή τους την οποία και συγκρίνουν με την φετινή τους συμμετοχή. Άλλωστε αυτό αποτελεί έναν από τους στόχους του προγράμματος. Αναφέρουμε παρακάτω τις ελάχιστες σχετικές αναφορές:

Εμένα προσωπικά δεν μου έδωσε έμπνευση για καλύτερες ιδέες γιατί δεν κάναμε κάτι πολύ δημιουργικό όπως μία κατασκευή. Ψ1

Μάλλον όχι γιατί πιστεύω πως ήταν ιδέες που ήδη γνώριζα. Ψ11

7.3 ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2018»

Παρουσίαση - συζήτηση των αποτελεσμάτων

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018», σχολίασαν και τοποθετήθηκαν σε αυτό. Οι απόψεις αυτές των εκπαιδευτικών (δηλαδή οι δασκάλες των δύο τάξεων και ο καθηγητής πληροφορικής), προέκυψαν μέσα από τις ερωτήσεις ανοικτού τύπου, την ειλικρινή συζήτηση στα πλαίσια άτυπης συνέντευξης, και μέσα από την συμμετοχική τους παρατήρηση κατά την διάρκεια του προγράμματος.

7.3.1 Ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»

Οι εκπαιδευτικοί των μαθητών του Ηρακλείου που όπως έχει αναφερθεί είναι η πρώτη φορά και για τους ίδιους η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων, πιστεύουν πως το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» σαφώς και ανέδειξε τη δημιουργικότητα των μαθητών τους μιας

και οι μαθητές κλήθηκαν να δημιουργήσουν έργα με βάση τη γνώση που απέκτησαν αλλά κυρίως με την φαντασία τους. Μάλιστα ενεργοποιήθηκαν και οι μαθητές οι οποίοι δεν ήταν μαθησιακά δυνατοί με θεαματικά αποτελέσματα.

Η δασκάλα των μαθητών του Ψυχικού η οποία είναι έμπειρη λόγω πολλών συμμετοχών της στο πρόγραμμα, αλλά και η δεύτερη συμμετοχή των μαθητών της, πιστεύει ότι οι μαθητές της έμαθαν πολλά πράγματα αλλά δεν είναι σίγουρη για το αν αναδείχτηκε καλύτερα η δημιουργικότητά τους.

7.3.2 Ανάδειξη δημιουργικότητας των εκπαιδευτικών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας»

Το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» βοήθησε στην διδασκαλία των εκπαιδευτικών και κατ' επέκταση την δική τους δημιουργικότητα για καλύτερη και εμπλουτισμένη διδασκαλία χρησιμοποιώντας τις τεχνικές και τα εργαλεία ΤΠΕ που γνώρισαν κατά την διάρκεια του προγράμματος;

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στο πρόγραμμα, (Anastasiades, et al., 2010) για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων, σύμφωνα και με την δασκάλα των μαθητών του Ηρακλείου βεβαίως και την βοήθησε γιατί είχε την ευκαιρία να μάθει να χρησιμοποιεί εργαλεία και μεθόδους που δεν γνώριζε. Εργαλεία τα οποία σίγουρα θα συμπεριλάβει στην καθημερινή της διδασκαλία. Επίσης την έχει βοηθήσει αρκετά, ήταν και η άποψη της δασκάλας των μαθητών του Ψυχικού. Από την μεριά του καθηγητή πληροφορικής παρατηρεί πως οι μαθητές είναι περισσότερο χαρούμενοι κατά την διάρκεια της διδασκαλίας, έχουν βελτιωμένη αυτοπεποίθηση και νιώθουν έτοιμοι να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε άσκηση για το μάθημά του, οπότε ναι τον βοήθησε.

7.3.3 Διαχείριση τάξης και πρόγραμμα «Οδυσσέας»

Η εφαρμογή του προγράμματος επηρέασε την διαχείριση της τάξης και το κλίμα (σχέσεων μεταξύ των μαθητών, αλλά και μεταξύ της δασκάλας και των μαθητών);

Επηρέασε θετικά δηλώνει η δασκάλα των μαθητών του Ηρακλείου, διότι οι μαθητές κλήθηκαν να συμμετάσχουν σε ομάδες και να συνεργαστούν για την παραγωγή του έργου της. Οι ομάδες ήταν ανομοιογενείς πράγμα που κάνει πολύ δύσκολη την συνεργασία των μελών της. Όμως οι μαθητές της ανταποκρίθηκαν με τον καλύτερο τρόπο. Δεν είναι σίγουρη δηλώνει η δασκάλα των μαθητών του Ψυχικού, ωστόσο πιστεύει ότι τα παιδιά μέσα από τις ομάδες που

δημιουργούνται και την συνεργασία που έχουν μαθαίνουν πολλά πράγματα, γνωρίζουν και άλλες πτυχές, βλέπουν δυσκολίες και μαθαίνουν να τις αντιμετωπίζουν. Συνεπώς σε ένα βαθμό μπορεί να επηρεάζει.

7.3.4 Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για τους εκπαιδευτικούς.

Το πιο ενδιαφέρον μέρος για την δασκάλα των μαθητών του Ηρακλείου ήταν τα παραγόμενα δημιουργήματα όπως τα βίντεο αλλά και η ίδια η διαδικασία της τηλεδιάσκεψης. Βέβαια θα ήθελε να είχαν την δυνατότητα οι μαθητές να είχαν περισσότερο χρόνο στην διάθεσή τους για να μιλήσουν ελεύθερα έτσι ώστε να γνωριστούν καλύτερα με τους μαθητές της άλλης τάξης. Την ίδια άποψη έχει και ο καθηγητής πληροφορικής. Για την δασκάλα των μαθητών του Ψυχικού περισσότερο της αρέσουν οι τηλεδιασκέψεις και λιγότερο το διαδικαστικό κομμάτι συμπλήρωσης ερωτηματολογίων.

7.3.5 Συμμετοχή του καθηγητή Πληροφορικής στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»

Η συμμετοχή του καθηγητή πληροφορικής στο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» βοήθησε στην επίτευξη των στόχων του;

Η δασκάλα των μαθητών του Ηρακλείου δηλώνει πως η συμμετοχή του καθηγητή πληροφορικής κρίνεται απαραίτητη διότι η τεχνική υποστήριξη που παρείχε στους μαθητές και στην ίδια, οι γνώσεις του για τις εφαρμογές και εργαλεία που τους δίδαξε ήταν καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία της υλοποίησης των παραγόμενων εργασιών. Η δασκάλα των μαθητών του Ψυχικού η οποία δεν είχε την βοήθεια και συμμετοχή του καθηγητή πληροφορικής παρά μόνο μια απλή συνεργασία για κάποιο εργαλείο, πιστεύει ότι θα βοηθούσε με προϋποθέσεις γιατί θα μπορούσε να τους δείξει διάφορα εργαλεία, θα έδινε την δυνατότητα στα παιδιά να γνωρίσουν καλύτερα τα διάφορα εργαλεία που υπάρχουν μιας και οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν κυρίως στο παιδαγωγικό μέρος όποτε ένας καλός συνδυασμός θα ήταν ιδανικός. Ο καθηγητής πληροφορικής πιστεύει πως η συμμετοχή του στο πρόγραμμα του έδωσε την δυνατότητα να γνωριστεί καλύτερα με τους συμμετέχοντες μαθητές χωρίς να μείνει μόνο στην τυπική εκμάθηση των απαραίτητων εργαλείων – εφαρμογών, αλλά να συνδράμει στην ενεργοποίηση των μαθητών, πάντα με τις προτεινόμενες μεθόδους του προγράμματος «Οδυσσέας» (Anastasiades, και συν., 2010). Οπότε σε συμφωνία με τις δασκάλες προσθέτει ότι η συμμετοχή του σίγουρα βοήθησε σημαντικά στην επίτευξη των στόχων του «Οδυσσέα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Από τις εκθέσεις των μαθητών

1. Σχέσεις με τους δασκάλους (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης)

Οι μαθητές στις αρχικές αλλά και στις τελικές εκθέσεις τους έχουν επικεντρωθεί κυρίως στον νέο τρόπο διδασκαλίας δηλαδή στην παρακολούθηση μαθήματος μέσω Τ/Δ. Δεν γίνεται καμία αναφορά σχετικά με την επικοινωνία με τον δάσκαλο της τάξης τους μέσω τηλεδιάσκεψης, αλλά ούτε και για τον δάσκαλο της απομακρυσμένης τάξης. Έτσι μπορούμε να πούμε πως ο δάσκαλος για τους μαθητές θεωρείται σταθερή αξία.

Σε ότι αφορά την συνεργασία με τον δάσκαλο μέσω τηλεδιάσκεψης, μόνο από τους μαθητές του Ηρακλείου γίνονται αναφορές στις τελικές εκθέσεις τους για την συνεργασία τους με τον δάσκαλο της τάξης τους κυρίως στην βοήθεια και καθοδήγηση που είχαν για το πρόγραμμα μέσα από το οποίο γνώρισαν καλύτερα τη δασκάλα τους με την οποία φέτος κάνανε για πρώτη φορά μάθημα, όπως και με τον καθηγητή Πληροφορικής. Οι μαθητές και των δύο σχολείων στις τελικές τους εκθέσεις κάνουν αναφορά για τον δάσκαλο της τοπικής τάξης αλλά και της απομακρυσμένης και εκφράζουν την ευχαρίστηση και την χαρά τους που οι δάσκαλοι τους επέλεξαν για το φετινό πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων που όπως φαίνεται το ευχαριστήθηκαν.

2. Σχέσεις με τους συμμαθητές (Τοπικής – Απομακρυσμένης Τάξης)

Οι μαθητές και των δύο σχολείων στις αρχικές τους απόψεις σχετικά με την επικοινωνία τους με τους συμμαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης φαίνεται πως περιμένουν με αγωνία να επικοινωνήσουν με τα παιδιά της απομακρυσμένης τάξης και να περάσουν ωραία. Αυτή η επικοινωνία τους ικανοποίησε και το εκφράζουν και στις τελικές απόψεις τους. Η επιθυμία για συνεργασία με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης αλλά και της τοπικής τάξης φαίνεται πολύ καθαρά μέσα από τις αρχικές απόψεις των μαθητών διότι μέσω της τηλεδιάσκεψης περιμένουν, προσδοκούν καλή συνεργασία, ομαδικότητα, ανταλλαγή πληροφοριών. Με ικανοποίηση και θετικές εντυπώσεις για αυτή την συνεργασία εκφράζουν οι μαθητές με αναφορές στις τελικές τους εκθέσεις. Οι αρχικές απόψεις των μαθητών για τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης είναι πολύ θετικές και μέσα από αυτές φαίνεται η αγωνία τους στο να

μάθουν γι' αυτούς πράγματα. Επίσης στις τελικές εκθέσεις οι μαθητές συνεχίζουν να έχουν θετικές απόψεις και τις εκφράζουν με πολλές αναφορές για συναισθήματα που νιώθουν και για εντυπώσεις που είχαν.

Ενώ στις αρχικές απόψεις οι μαθητές δεν κάνουν καμία αναφορά για τις σχέσεις με τους συμμαθητές τους της τοπικής τάξης, αντίθετα στις τελικές κάνουν αρκετές με αυθόρμητο και ειλικρινή τρόπο, σε σύγκριση με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης δηλώνουν την ικανοποίησή τους ή όχι.

3. Πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία VS Διδασκαλία μέσω Τ/Δ

Οι αρχικές απόψεις των μαθητών για το νέο τρόπο διδασκαλίας μέσω τηλεδιάσκεψης ήταν πάρα πολλές και ποικίλες, μέσα από τις οποίες φαίνονται τα συναισθήματα χαράς και οι προβληματισμοί τους για το τι περιμένουν από αυτές. Αξίζει να σημειωθεί πως οι μαθητές του Ψυχικού οι οποίοι έχουν ξανασυμμετάσχει στο παρελθόν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» συνεχίζουν να έχουν την ίδια ανυπομονησία για το τι περιμένουν. Στις τελικές απόψεις επίσης έχουμε πολλές και ποικίλες αναφορές όπου μέσα από αυτές φαίνεται πως οι αρχικοί προβληματισμοί που είχαν για το νέο τρόπο διδασκαλίας, επιλύθηκαν και οι αρχικές τους προσδοκίες για τις τηλεδιασκέψεις τελικά ικανοποιήθηκαν. Χαρά και ενθουσιασμός είναι οι λέξεις με τις οποίες περιγράφουν τις αναμνήσεις τους και μάλιστα μαθητές και από τα δύο σχολεία εξέφρασαν την επιθυμία να ξαναζήσουν αυτή την εμπειρία και στο γυμνάσιο.

Απόψεις για το συμβατικό τρόπο διδασκαλίας δεν έχουμε παρά μόνο δύο αυθόρμητες στις τελικές εκθέσεις των μαθητών οι οποίες αναφέρονται πως τους άρεσαν περισσότερο οι τηλεδιασκέψεις από το μάθημα στην τάξη, όμως δεν κάνουν καμία αναφορά για αντικατάσταση του συμβατικού τρόπου διδασκαλίας.

4. Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης

Οι σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη ως αναφορά δεν υπάρχει πουθενά στις αρχικές εκθέσεις των μαθητών. Αυτό συμβαίνει επειδή οι μαθητές είναι ενθουσιασμένοι με τον νέο τρόπο διδασκαλίας. Εντυπωσιακά αντίθετα, στις τελικές εκθέσεις υπάρχουν αναφορές, όπου μέσα από αυτές φαίνεται καθαρά η επιθυμία για καλές σχέσεις μεταξύ τους, αλλά και την ικανοποίησή τους που αυτό συμβαίνει μέσα από την τηλεδιάσκεψη.

Οι αρχικές απόψεις μαθητών σε σχέση με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη φαίνεται να είναι καλές, ωστόσο έχουμε μόνο τρεις αναφορές και αντίστοιχα το ίδιο στις τελικές εκθέσεις.

Οι νέες γνωριμίες μέσω Τ/Δ φαίνεται στις αρχικές απόψεις των μαθητών να τις επιθυμούν πολύ και με ανυπομονησία, ωστόσο δεν υπάρχουν πολλές αναφορές. Στις τελικές απόψεις αντίστοιχα φαίνεται πως η επιθυμία τους για νέες γνωριμίες ικανοποιήθηκε. Για την απόκτηση φίλων μέσω τηλεδιάσκεψης στις αρχικές και τελικές απόψεις των μαθητών δείχνουν να επιθυμούν τη φιλία με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης του άλλου σχολείου και θέλουν να βρεθούνε από κοντά.

5. Η τεχνολογία στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ

Από την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών δεν προκύπτει καμία αναφορά σχετικά με την τεχνολογία στην υπηρεσία της επικοινωνίας μέσω Τ/Δ.

6. Τα μαθησιακά αποτελέσματα από την χρήση της Τ/Δ

Όσον αφορά τα διδακτικά αντικείμενα που διαπραγματεύονται οι μαθητές μέσω τηλεδιάσκεψης οι μαθητές στις εκθέσεις τους αρχικές και τελικές δείχνουν το ενδιαφέρον τους να διαπραγματευτούν διδακτικά αντικείμενα σχετικά με το θέμα του προγράμματος «Οδυσσέας 2018». Στην αποτελεσματικότητα της Τ/Δ δεν υπάρχουν αναφορές στις αρχικές απόψεις των μαθητών ενώ στις τελικές δηλώνουν ικανοποίηση. Στις αρχικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά την απόκτηση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ μέσω Τ/Δ, δείχνουν το ενδιαφέρον τους για να αποκτήσουν δεξιότητες οι οποίες θα τους χρησιμεύσουν στην συνέχεια της ζωής τους. Εντύπωση προκαλούν οι μαθητές του Ηρακλείου οι οποίοι στις αρχικές τους απόψεις είχαν 4 αναφορές ενώ στις τελικές απόψεις 24. Αυτό δείχνει πως δεν είχαν ασχοληθεί στο παρελθόν ιδιαίτερα με τις ΤΠΕ, ενώ φέτος που είναι η πρώτη φορά που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» ασχολήθηκαν με πολλές εφαρμογές και τεχνικές για να προετοιμάσουν τα δημιουργήματά τους στις παρουσιάσεις τους.

Δεν υπάρχει καμία αναφορά για την απόκτηση δημιουργικών δεξιοτήτων στις αρχικές απόψεις των μαθητών. Στις τελικές απόψεις των μαθητών όμως έχουμε πάρα πολλές και όλες από τους μαθητές του Ηρακλείου. Οι μαθητές μεταξύ τους σε ομάδες αλλά και με όλη την τάξη σε

συντονισμό από τους εκπαιδευτικούς έκαναν πράξη τις δημιουργικές ιδέες οι οποίες γεννήθηκαν μέσα από την μεθοδολογία του προγράμματος «Οδυσσέας».

7. Κίνητρα για την ενασχόληση με την Τ/Δ

Στις αρχικές απόψεις των μαθητών όσον αφορά γιατί θέλουν οι μαθητές να ασχοληθούν με την τηλεδιάσκεψη φαίνεται πώς κίνητρο αποτελεί η ίδια η διαδικασία της τηλεδιάσκεψης αλλά και οι απαντήσεις που θέλουν για ζητήματα που τους απασχολούν σχετικά με το θέμα του προγράμματος «Οδυσσέας 2018». Κίνητρο αποτελούν οι νέες γνωριμίες, η απόκτηση φίλων, το ενδιαφέρον για τον τόπο της απομακρυσμένης τάξης του άλλου σχολείου και οι γνώσεις που θα αποκτήσουν. Αξίζει να σημειωθεί πως οι αρχικές απόψεις των μαθητών του Ψυχικού είναι επηρεασμένες από την εμπειρία προηγούμενου προγράμματος «Οδυσσέας» και είναι καλύτερα στοχευμένες οι προσδοκίες και οι επιθυμίες τους. Μέσα από τις τελικές απόψεις φαίνεται πως οι μαθητές πήραν τις απαντήσεις που ήθελαν και γενικά οι προσδοκίες τους εκπληρώθηκαν οπότε και τις εκφράζουν.

Από το τεστ αποκλίνουσας σκέψεις (δημιουργικότητας)

A. Νοητική ευχέρεια

- Οι μαθητές του δείγματος έχουν ομόλογη επίδοση στο κριτήριο της νοητικής ευχέρειας πριν την έναρξη του προγράμματος τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» η οποία όμως κρίνεται μέτρια (PIPIN 45ο ΔΣ: 13,15 και 4ο ΔΣ: 13,35) με βάση το τεστ αποκλίνουσας σκέψης. Οι μαθητές του Ψυχικού που έχουν την εμπειρία προηγούμενης συμμετοχής τους στο πρόγραμμα δεν παρουσιάζουν μεγαλύτερη βαθμολογία. Μετά την λήξη του προγράμματος η βαθμολογία στους μαθητές του δείγματος είναι βελτιωμένη (META 45ο ΔΣ: 15,58 δηλ. 18% και 4ο ΔΣ: 15,47 δηλ. 16%).
- Οι μαθητές του Ηρακλείου παρουσιάζουν αύξηση του ποσοστού τους στις ερωτήσεις «χρήσεις» και «τίτλους», ενώ στην ερώτηση «συνέπειες» το ποσοστό δεν μεταβάλλεται.
- Οι μαθητές του Ψυχικού παρουσιάζουν αύξηση του ποσοστού τους στις ερωτήσεις «συνέπειες» και «τίτλους» και μείωση κατά 0,1 στην ερώτηση «χρήσεις».

B. Νοητική ευελιξία

- Οι μαθητές του δείγματος έχουν σχεδόν την ίδια επίδοση στο κριτήριο της νοητικής ευελιξίας πριν την έναρξη του προγράμματος τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» η οποία όμως κρίνεται επίσης μέτρια όπως το πρώτο κριτήριο (ΠΡIN 45ο ΔΣ: 12,5 και 4ο ΔΣ: 12,8) με βάση το τεστ αποκλίνουσας σκέψης. Οι μαθητές του Ψυχικού που έχουν την εμπειρία προηγούμενης συμμετοχής τους στο πρόγραμμα παρουσιάζουν λίγο καλύτερη βαθμολογία. Μετά την λήξη του προγράμματος η βαθμολογία στους μαθητές του δείγματος είναι βελτιωμένη (ΜΕΤΑ 45ο ΔΣ: 15,32 δηλ. 23% και 4ο ΔΣ: 15,79 δηλ. 23%).
- Οι μαθητές του Ηρακλείου παρουσιάζουν αύξηση του ποσοστού τους σε όλες τις ερωτήσεις «χρήσεις», συνέπειες και «τίτλους».
- Οι μαθητές του Ψυχικού παρουσιάζουν μικρή αύξηση του ποσοστού τους στις ερωτήσεις «χρήσεις» και «συνέπειες» ενώ στην ερώτηση «τίτλους» το ποσοστό δεν μεταβάλλεται.

Γ. Πρωτοτυπία

- Οι μαθητές του δείγματος έχουν ομόλογη επίδοση στο κριτήριο της πρωτοτυπίας πριν την έναρξη του προγράμματος τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» η οποία όμως κρίνεται μέτρια (ΠΡIN 45ο ΔΣ: 13,8 και 4ο ΔΣ: 13,95) με βάση το τεστ αποκλίνουσας σκέψης. Οι μαθητές του Ψυχικού που έχουν την εμπειρία προηγούμενης συμμετοχής τους στο πρόγραμμα δεν παρουσιάζουν μεγαλύτερη βαθμολογία. Μετά την λήξη του προγράμματος η βαθμολογία στους μαθητές του δείγματος είναι βελτιωμένη (ΜΕΤΑ 45ο ΔΣ: 18,26 δηλ. 32% και 4ο ΔΣ: 17,74 δηλ. 27%).
- Οι μαθητές του Ηρακλείου παρουσιάζουν αύξηση του ποσοστού τους σε όλες τις ερωτήσεις «χρήσεις», συνέπειες και «τίτλους».
- Οι μαθητές του Ψυχικού παρουσιάζουν επίσης αύξηση του ποσοστού τους σε όλες τις ερωτήσεις «χρήσεις», συνέπειες και «τίτλους».

Δ. Βαθμολόγηση συνολικά των μαθητών

Φαίνεται πως ο ενθουσιασμός της πρώτης φοράς για τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Ηρακλείου Κρήτης, αλλά και η προσπάθεια που κατέβαλαν όλοι μαζί, μαθητές και εκπαιδευτικοί (η δασκάλα της τάξης και του καθηγητή πληροφορικής του σχολείου) συντέλεσαν στο εντυπωσιακό ποσοστό αύξησης 25% της δημιουργικότητάς τους μέσω του προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018».

Όσον αφορά το ποσοστό αύξησης της δημιουργικότητας των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου Ν. Ψυχικού Αθήνας (είχε ελαφρά υψηλότερο βαθμό από τους μαθητές του Ηρακλείου πριν την έναρξη του προγράμματος, λόγω της προηγούμενης συμμετοχής τους στο πρόγραμμα) είναι επίσης υψηλό μετά την αντίστοιχη προσπάθεια που κατέβαλαν όλοι μαζί, μαθητές και δασκάλα (δεν συμμετείχε άλλος εκπαιδευτικός), συντέλεσαν στο επίσης εντυπωσιακό ποσοστό αύξησης 22% της δημιουργικότητάς τους μέσω του προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

9.1 Συμπεράσματα για το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»

Το πρώτο από τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας, όπως προαναφέρθηκε στην εισαγωγή και την προβληματική της εργασίας είναι η διερεύνηση απόψεων μαθητών του Δημοτικού Σχολείου σχετικά με την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας 2018» και πως αποτυπώνεται η δημιουργικότητα στις εκθέσεις των μαθητών.

Με βάση την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών, τις απαντήσεις τους μέσα από το ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου αλλά και της συμμετοχικής παρατήρησης των εκπαιδευτικών απορρέουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Προσδοκίες – εντυπώσεις για το πρόγραμμα «Οδυσσέας»

Οι μαθητές του δείγματος στις αρχικές τους απόψεις εκφράζουν τα συναισθήματά τους τα οποία είναι χαρά, ενθουσιασμός και ανυπομονησία για την έναρξη των τηλεδιασκέψεων, οι προσδοκίες τους στοχεύουν στην γνωριμία, στην φιλία και την συνεργασία. Μετά το τέλος των τηλεδιασκέψεων οι μαθητές όχι απλά συνεχίζουν να νιώθουν τα ίδια συναισθήματα αλλά σε αυτά προστίθενται η ικανοποίηση των προσδοκιών τους, η επιθυμία επανάληψης του προγράμματος και η συνέχιση της επικοινωνίας με τους καινούργιους φίλους κι ας μη τους έβλεπαν από κοντά. Τα παραπάνω αποτελούν στοιχεία δημιουργικής εκπαίδευσης διότι αλληλεπιδράσουν δημιουργικά οι τρεις βασικοί παράγοντες της μαθησιακής διαδικασίας: ο μαθητής, ο εκπαιδευτικός και το εκπαιδευτικό υλικό.

2. Σχέσεις μαθητών τοπικής και απομακρυσμένης τάξης μέσω Τ/Δ

Οι μαθητές του δείγματος δίνουν πολύ μεγάλη σημασία στην επικοινωνία, την συνεργασία, και την ομαδικότητα που προσφέρουν οι διαδραστικές τηλεδιασκέψεις τόσο με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης, για τους οποίους δηλώνουν πως αν είχαν την ευκαιρία να τους γνωρίσουν θα το έκαναν διότι τους νιώθουν ως συμμαθητές στην ίδια αίθουσα, αλλά και με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης με τους οποίους δηλώνουν πως ήρθαν πιο κοντά μέσα από τις δραστηριότητες του προγράμματος «Οδυσσέας 2018». Η εμπλοκή που προκαλεί το

πρόγραμμα ενεργοποιεί τους μαθητές για ανάληψη πρωτοβουλιών και αναζήτηση δημιουργικής συνεργασίας με στόχο την γνώση και επίλυση προβλημάτων.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα - γνωστική ανάπτυξη των μαθητών μέσω Τ/Δ

Οι μαθητές του δείγματος μέσα από τη προτεινόμενη μεθοδολογία του προγράμματος «Οδυσσέας» ενεργοποιήθηκαν (άλλαξαν ποιοτικά) στο δικό τους περιβάλλον (ισορροπία, αφομοίωση, συμμόρφωση, προσαρμογή), ώστε να πράξουν θετικά και ενεργητικά (οργάνωση, γνωστική σύγκρουση) μέσω εποικοδομητικών διεργασιών με δεξιότητες που ήδη είχαν ή τις ανακάλυψαν πως τις είχαν ή τις απέκτησαν κατά την διάρκεια του προγράμματος και τελικά να δημιουργήσουν - κατασκευάσουν οι ίδιοι την γνώση. Το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» συντέλεσε στην ποιοτική αλλαγή των μαθητών μέσω της εξάσκησης αλλά και του παρόμοιου συλλογισμού τους σε εφαρμογή αυτών που έμαθαν και σε διαφορετικά προβλήματα, επιτάχυνε την γνωστική τους ανάπτυξη.

4. Εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος «Οδυσσέας 2018» και ΤΠΕ

Οι μαθητές πολύ εύκολα έμαθαν να χρησιμοποιούν το εκπαιδευτικό υλικό του «Οδυσσέας 2018», σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από το παρελθόν διότι είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες αφού μεγαλώνουν μέσα σε μια on-line κοινωνία και η χρήση τεχνολογίας αποτελεί σημαντικό μέρος της καθημερινότητάς τους.

Στο προτεινόμενο θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής αξιοποίησης της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης σημαντικό και πρωταγωνιστικό ρόλο κατέχει το εκπαιδευτικό υλικό (βλ. και ενότητα 3.18.1). Το πρόγραμμα βασίζεται σε εφαρμογές κυρίως με χρήση ΤΠΕ. Με βάση το μεθοδολογικό πλαίσιο, το διαδραστικό εκπαιδευτικό υλικό στοχεύει στην ανακαλυπτική μάθηση, όπου με τις πολυάριθμες δραστηριότητες – εφαρμογές και χρήση ΤΠΕ, οι οποίες έχουν στόχο την ενεργό συμμετοχή των μαθητών (ακόμη και των «αδιάφορων» ή «αδύνατων μαθησιακά»), να διευρύνουν την γνώση ενός θέματος. Οι μαθητές μέσα από αυτές τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος νιώθουν αυτοπεποίθηση και σιγουριά για την επίλυση προβληματικών καταστάσεων. Μέσα από το σενάριο για παράδειγμα, που δημιουργούν μόνοι τους οι μαθητές χρησιμοποιώντας διάφορες τεχνικές όπως η τεχνική των κινούμενων εικόνων (κομικ) ή την τεχνική animation (με χαρακτήρες από πλαστελίνη) ή με ψηφιακή αφήγηση (πχ. Storyjumper), καλλιεργείται η δημιουργικότητά τους. Οι μαθητές ανέπτυξαν καλλιτεχνικές

δεξιότητες, μέσα από τα θεατρικά σποτάκια (παραγωγή με έτοιμους χαρακτήρες βίντεο (Plotagon)), και τραγούδια που δημιουργήσαν (επεξεργασία του με το πρόγραμμα (Audacity)), επίσης ανέπτυξαν κοινωνικές δεξιότητες μέσα από την δημιουργική συνεργασία και αλληλεπίδρασή τους, και φυσικά γνωστικές δεξιότητες, γνώσεις τις οποίες όλοι μαζί τους κατασκεύασαν.

5. Ο ρόλος του δασκάλου στο πλαίσιο του προγράμματος «Οδυσσέας 2018»

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα ήταν: ποιος είναι ο ρόλος του δασκάλου για την υλοποίηση αποτελεσματικών διαδραστικών τηλεδιασκέψεων στις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου;

Οι μαθητές μέσα από τις εκθέσεις τους υπολογίζουν τους δασκάλους τους ως μια σταθερή αξία και παρουσία στην τάξη τους. Στην εφαρμογή του προγράμματος τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» μέσα από τις απόψεις των μαθητών ο ρόλος των δασκάλων είναι όχι μόνο συντονιστικός αλλά συνάμα εφευρετικός, συγκεντρωτικός, ενθαρρυντικός, ευαίσθητος και υπομονετικός.

Μέσα από την παρατήρηση των μαθητών ο ρόλος του δασκάλου είναι πολύ σημαντικός και πολύπλευρος. Θα πρέπει να εμπνέει τους μαθητές του, να τους παρακινεί, να τους εμπυχώνει και να τους κεντρίζει το ενδιαφέρον με δημιουργικό τρόπο και ως πρότυπο να δίνει το καλό παράδειγμα. Όσον αφορά το ρόλο του στις διαδραστικές τηλεδιασκέψεις, όσο περισσότερο δημιουργικός είναι ο δάσκαλος τόσο ο ρόλος του γίνεται σημαντικότερος και καθοριστικός στην επιτυχία του προγράμματος. Θα πρέπει και ο ίδιος να βγαίνει έξω από τα στεγανά της τυπικής εκπαίδευσης και το ασφυκτικό πρόγραμμα σπουδών, να παίρνει ρίσκα και να μην φοβάται να κάνει λάθος. Τους μαθητές ικανοποιεί, να βλέπουν τον δάσκαλό τους ενεργό δηλαδή να συμμετέχει και ο ίδιος στις δραστηριότητες και όχι παθητικό σε μια τυπική εκτέλεση διαδικασίας μάθησης, κάτι το οποίο αναφέρουν σε πολλά σημεία στις εκθέσεις τους.

Σε αυτό το σημείο των συμπερασμάτων αναφερόμαστε και στην συμμετοχή του καθηγητή πληροφορικής στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018».

Μέσα από την ανάλυση των εκθέσεων των μαθητών αλλά και τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου, οι μαθητές που συνεργάζονται με τον καθηγητή πληροφορικής είναι πολύ ευχαριστημένοι και αυτό φαίνεται στις πολύ θετικές αναφορές που κάνουν σχετικά με το ρόλο του τον οποίο θεωρούν πολύ σημαντικό όπως της δασκάλας τους.

Μέσα από τις απαντήσεις ανοικτού τύπου των δασκάλων των δύο τάξεων, η δασκάλα των μαθητών του Ηρακλείου δηλώνει πως η συμμετοχή του καθηγητή πληροφορικής κρίνεται απαραίτητη διότι κατείχε όλες τις γνώσεις που χρειάζονται για τα προγράμματα και ότι την στήριξε στην πρώτη της συμμετοχή στο πρόγραμμα «Οδυσσέας». Η δασκάλα των μαθητών του Ψυχικού η οποία συμμετέχει μόνη της στο πρόγραμμα, πιστεύει ότι θα βοηθούσε με προϋποθέσεις γιατί θα μπορούσε να δώσει την δυνατότητα στα παιδιά να γνωρίσουν καλύτερα τα διάφορα εργαλεία που υπάρχουν μιας και οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν κυρίως στο παιδαγωγικό μέρος, όποτε ένας καλός συνδυασμός θα ήταν ιδανικός. Ο καθηγητής πληροφορικής (δηλαδή ο συγγραφέας της εργασίας) πιστεύει πως η συμμετοχή του στο πρόγραμμα του έδωσε την δυνατότητα να γνωριστεί καλύτερα με τους συμμετέχοντες μαθητές χωρίς να μείνει μόνο στην τυπική εκμάθηση των απαραίτητων εργαλείων – προγραμμάτων, αλλά να συνδράμει στην ενεργοποίηση των μαθητών, πάντα με τις προτεινόμενες μεθόδους του προγράμματος «Οδυσσέας» (Anastasiades, και συν., 2010).

6. Το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για τους μαθητές «Οδυσσέας 2018»

Με βάση τις απαντήσεις των μαθητών στο ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου οι περισσότερες αναφορές για το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος «Οδυσσέας 2018» ήταν για την **δημιουργία σεναρίου – ιστορίας και παρουσίαση αυτών**. Το ενδιαφέρον των μαθητών επικεντρώθηκε στην δημιουργία σεναρίου το οποίο για αυτούς αποτελεί το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος. Το εκπαιδευτικό υλικό του «Οδυσσέα», προσαρμοσμένο για την ηλικία των μαθητών, μέσα από τις δραστηριότητες κρατά έντονο το ενδιαφέρον τους και ταυτόχρονα ενεργά και δημιουργικά εμπλεκόμενους με το γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος, καλλιεργεί την δημιουργικότητά τους.

7. Τι άρεσε περισσότερο στους μαθητές από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων

Με βάση τις απαντήσεις των μαθητών στο ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου οι περισσότερες αναφορές για το τι άρεσε περισσότερο από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων ήταν για **γνωριμία, επικοινωνία, συνεργασία και φιλία**, τα οποία αποτελούν κίνητρα για την συμμετοχή των μαθητών στις Τ/Δ. Ταυτόχρονα αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά μιας δημιουργικής διδασκαλίας.

8. Τι άρεσε λιγότερο στους μαθητές από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων

Με βάση τις απαντήσεις των μαθητών στο ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου οι περισσότερες αναφορές για το τι άρεσε λιγότερο από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων έγιναν κυρίως για: το ότι **δεν συνομιλήσανε πολύ οι μαθητές της τοπικής τάξης με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης** κατά την διάρκεια των τηλεδιασκέψεων είτε λόγω κάποιου τεχνικού ή οργανωτικού προβλήματος. Οι μαθητές θα ήθελαν περισσότερη επικοινωνία και συνεργασία, στο πλαίσιο των Τ/Δ με τους μαθητές της απομακρυσμένης τάξης. Αναφέρουν πως δεν τους δόθηκε πολύς χρόνος για διάλογο λόγω της προγραμματισμένης επόμενης σύνδεσης ζεύγους σχολείων που σήμαινε την αποδέσμευση των προηγούμενων. Οι μαθητές με το πρόγραμμα δείχνουν να έχουν αποκτήσει κριτική σκέψη η οποία τους επηρεάζει θετικά και το εκφράζουν με χαρακτηριστικά αυτοπεποίθησης.

Η φετινή χρονιά για το πρόγραμμα «Οδυσσέας» ήταν με τις περισσότερες νέες τηλεδιασκέψεις, συμμετοχές νέων σχολείων, δασκάλων και μαθητών (βλ. ενότητα 3.17.3) και αυτό έφερε κάποιες δυσκολίες στην τήρηση του προγραμματισμένου χρόνου Τ/Δ κάθε ζεύγους σχολείων. Η οργανωτική ομάδα του «Οδυσσέα» κατάφερε να φέρει σε πέρας την δύσκολη αυτή αποστολή με πολύ ικανοποιητικό τρόπο, με άμεση τεχνική υποστήριξη, οι Τ/Δ εξελίσσονταν κανονικά χωρίς διακοπές με καλή ποιότητα εικόνας, ήχου και η εντύπωση που είχαν μαθητές και εκπαιδευτικοί ήταν σαν να ήταν όλοι μαζί σε μια αίθουσα.

9.2 Συμπεράσματα για την ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018»

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας ήταν εάν αναδεικνύεται η δημιουργικότητα των μαθητών μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» και πως αυτό ενδεχομένως επιδρά στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και έκφρασης των μαθητών.

Η παρούσα μελέτη επιχείρησε να μελετήσει την επίδραση του προγράμματος παιδαγωγικής αξιοποίησης διαδραστικών τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης μαθητών έκτης τάξης δημοτικού σχολείου. Για το λόγο αυτό, έγινε χορήγηση του τεστ δημιουργικότητας του Guilford πριν και μετά την πραγματοποίηση του προγράμματος και έγινε επεξεργασία στα ερευνητικά δεδομένα με βάση τριών κριτηρίων της

δημιουργικής σκέψης: τη νοητική ευχέρεια, τη νοητική ευελιξία και την πρωτοτυπία. Το δείγμα της έρευνας χαρακτηρίζεται μικρό και φυσικά δεν μπορεί να γενικευθεί, δείχνει όμως μια στάση.

Όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό πλαίσιο της δημιουργικότητας οι παράγοντες είναι πολλοί οι οποίοι επηρεάζουν το βαθμό δημιουργικότητας (στο πρόγραμμα «Οδυσσέας»), όπως: κατά πόσο δημιουργικός είναι ο δάσκαλος, οι σχολικές δραστηριότητες, οι εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών, η οικογένεια κ.α.

Τα συμπεράσματα για την ανάδειξη της δημιουργικότητας μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» όπως προκύπτουν μέσα από το τεστ δημιουργικότητας, και από τις απαντήσεις μαθητών και εκπαιδευτικών μέσα από τα ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου είναι:

1. Από το τεστ δημιουργικότητας

- Το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» επηρέασε τους μαθητές ως προς την ποιότητα των απαντήσεών τους. Στο τεστ μετά το πρόγραμμα, οι μαθητές δεν έγραψαν περισσότερες απαντήσεις, αλλά ήταν πιο εύστοχες, και σίγουρα πιο πρωτότυπες, όπως προέκυψε από τα αποτελέσματα.
- Όσον αφορά τα τρία κριτήρια, σύμφωνα πάντα με τα δεδομένα, η νοητική ευχέρεια δεν φάνηκε να καλλιεργήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό από το πρόγραμμα. Ο αριθμός των απαντήσεων των μαθητών στις ερωτήσεις δεν ήταν πολύ μεγαλύτερος από αυτές που έγραψαν πριν το πρόγραμμα. Οι απαντήσεις των παιδιών στις ερωτήσεις «Χρήσεις», «Συνέπειες» και «Τίτλοι» στο τεστ πριν το πρόγραμμα, έδειξε ότι η σκέψη των μαθητών είναι ευέλικτη και παράγει ποικιλία απαντήσεων με νοητική ευχέρεια και πρωτοτυπία. Στο τεστ μετά, σημειώθηκε διαφοροποίηση όσον αφορά τις ερωτήσεις «Χρήσεις», «Συνέπειες» και «Τίτλοι» που καταγράφηκαν αφού ήταν βελτιωμένες κυρίως σε ποιότητα και πρωτοτυπία. Φάνηκε όμως, από την αύξηση του μέσου όρου ότι οι μαθητές ανέπτυξαν χαρακτηριστικά δημιουργικού ατόμου.
- Επιπλέον, η επίδραση του προγράμματος ήταν θετική ιδιαίτερα στην καλλιέργεια του τρίτου κριτηρίου, της πρωτοτυπίας της σκέψης, αφού και από την ανάλυση των δεδομένων φάνηκε ότι οι μαθητές δεν έγραψαν πολύ περισσότερες απαντήσεις μετά, αλλά ήταν περισσότερο δημιουργικές.
- Τα δημιουργικά κριτήρια αξιολόγησης αποκαλύπτουν ότι, οι μαθητές μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας» αποκεντρώνουν τη σκέψη προς ένα ευρύτερο βεληνεκές αναζητήσεων, παράγουν

περισσότερα, ποικίλα, επεξεργασμένα και οι «πρωτότυπες» ιδέες και λύσεις τους τα οποία όλα μαζί αποτελούν ένδειξη νοητικής ευχέρειας, ευλυγισίας και πρωτοτυπίας. Φαίνεται ακόμη ότι οι μαθητές εκδηλώνουν την τάση να μη περιορίζονται σε μια ιδέα, αλλά να επιμένουν με αναζητήσεις στο ερώτημα «τι άλλο», ή «τι θα μπορούσα να προσθέσω» υιοθετώντας κατά κύριο λόγο τη στάση να βελτιώνουν τον τρόπο σκέψης πολύ καλύτερα από την συμβατική τάξη (Ποτίτσα Ξανθάκου, 1998).

2. Από τις απαντήσεις των μαθητών μέσα από το ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου

Υπάρχουν πολλές θετικές αναφορές για έμπνευση που έχουν πάρει από το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» μέσα από τις οποίες προέκυψαν οι παρακάτω τομείς:

- **Έμπνευση για καλύτερες δημιουργικές ιδέες** διότι οι μαθητές δηλώνουν πως εμπνεύστηκαν όχι μόνο για τις δραστηριότητες του αντικειμένου του προγράμματος αλλά και για ερευνητικές εργασίες (projects) που θα προκύψουν στο μέλλον και επίσης απέκτησαν δημιουργικές ιδέες για τα καθημερινά μαθήματα του σχολείου, αλλά και στην καθημερινή τους ζωή εκτός σχολείου.

- **Συνεργασία**, διότι οι μαθητές σκέφτονται δημιουργικότερα, προχωρούν σε βαθύτερη επεξεργασία και αξιολόγηση στις λύσεις, προχωρούν πέρα από τις πρώτες ιδέες, κρίνουν τα υπέρ ή τα κατά από την εφαρμογή μιας λύσης και αν χρειαστεί την τροποποιούν, τη βελτιώνουν ή την απορρίπτουν.

- **Εφαρμογή και σε άλλα μαθήματα** όπως δηλώνουν οι μαθητές, διότι και μόνο που συζητάνε για το πρόγραμμα στην τάξη τους περνάει ευχάριστα η ώρα. Έτσι νιώθουν έτοιμοι να κάνουν το ίδιο και στα υπόλοιπα μαθήματα.

Συμπερασματικά οι απόψεις των μαθητών δείχνουν πως μέσα από τις απαντήσεις τους πηγάζουν στοιχεία τα οποία συνθέτουν την ανάδειξη της δημιουργικότητας, όπως η αυτοπεποίθηση που νιώθουν για να αντιμετωπίσουν στο μέλλον παρόμοια θέματα ή το να εφαρμόσουν τις τεχνικές και στα υπόλοιπα μαθήματα ή ακόμη και για την αντιμετώπιση της καθημερινότητά τους που έμαθαν κατά την διάρκεια του προγράμματος. Αυτό δείχνει πως σίγουρα έχουν επηρεαστεί θετικά με έμπνευση για δημιουργικές ιδέες.

Ωστόσο, οι μαθητές του σχολείου του Ψυχικού, επειδή έχουν συμμετάσχει ξανά σε πρόγραμμα Τ/Δ, έχουν ένα μέτρο σύγκρισης, οπότε μόλις διαπιστώσουν κάτι που κατά την άποψή τους δεν

είναι το ίδιο ικανοποιητικό, το αναφέρουν στις απαντήσεις τους ως λιγότερο θετική έμπνευση. Ταυτόχρονα, αυτές οι απόψεις αναδεικνύουν στοιχεία της δημιουργικότητας και κριτικής σκέψης που έχουν ήδη αποκτήσει από την προηγούμενη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα «Οδυσσέας» και έτσι μέσα από τις όχι και τόσο θετικές απαντήσεις τους για έμπνευση, στην πραγματικότητα επιβεβαιώνουν την θετική έμπνευση που έχουν αποκτήσει από την προηγούμενη συμμετοχή τους την οποία και συγκρίνουν με την φετινή τους συμμετοχή. Άλλωστε αυτό αποτελεί έναν από τους στόχους του προγράμματος δηλαδή την απόκτηση κριτικής σκέψης.

3. Απόψεις των εκπαιδευτικών μέσα από το ερωτηματολόγιο ανοικτού τύπου

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» συμφωνούν πως οι μαθητές απέκτησαν αρκετές γνώσεις για το φετινό θέμα του προγράμματος που αφορά την ασφάλεια στο διαδίκτυο και πιστεύουν πως αναδείχτηκε καλύτερα η δημιουργικότητα των μαθητών αλλά και των ίδιων μέσα από αυτό. Συγκεκριμένα:

- η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στο πρόγραμμα, (Anastasiades, et al., 2010) τους βοήθησε για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων που σίγουρα θα εντάξουν τις τεχνικές και τα εργαλεία ΤΠΕ που γνώρισαν κατά την διάρκεια του προγράμματος, στην διδασκαλία τους στην τάξη και εφαρμογή τους σε άλλα μαθήματα.

- Η εφαρμογή του προγράμματος σε ένα βαθμό επηρεάζει την διαχείριση της τάξης καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών και δασκάλας - μαθητών. Τα παιδιά μέσα από τις ομάδες που δημιουργούνται μαθαίνουν να συνεργάζονται, να επικοινωνούν, να γνωρίζουν και άλλες πτυχές, να βλέπουν δυσκολίες και να μαθαίνουν να τις αντιμετωπίζουν. Με αυτά τα στοιχεία η διαχείριση της τάξης σαφώς γίνεται ευκολότερη.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε δύο μελέτες που έχουν γίνει σχετικές με το πρόγραμμα «Οδυσσέας». Η πρώτη μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2009 σε διπλωματική εργασία ΜΠΣ από τον κ. Νίκο Γκερτσάκη με θέμα: «Μελέτη των Απόψεων των Μαθητών του «ΟΔΥΣΣΕΑ» (Πρόγραμμα Τηλεδιασκέψεων μεταξύ Δημοτικών Σχολείων) σε σχέση με το Ψυχολογικό Κλίμα της Συμβατικής Σχολικής Τάξης» (Γκερτσάκης, 2009). Η δεύτερη μελέτη πραγματοποιήθηκε το 2011 σε διπλωματική εργασία ΜΠΣ από την κ. Παναγιώτα Γκούζα με θέμα: Διερεύνηση απόψεων μαθητών του δημοτικού σχολείου σχετικά με την συμμετοχή τους στο

ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας» (Γκύζα, 2011). Με βάση τα ευρήματα από τις μελέτες τους στο κοινό ερευνητικό ερώτημα με την παρούσα μελέτη δηλαδή την συμμετοχή των μαθητών στο πρόγραμμα παρατηρούμε ταύτιση των συμπερασμάτων.

Η παρούσα μελέτη επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα των προηγούμενων μελετών, την επιτυχή πορεία του προγράμματος, την βελτίωση και εξέλιξή του. Αυτό που προσθέτει η παρούσα μελέτη είναι: α) την χρήση νέας εξελιγμένης τεχνολογίας και επικοινωνίας σε συνδυασμό με την εξοικείωση των παιδιών με αυτές, β) την επικαιροποιημένη παιδαγωγική διάσταση του προγράμματος, γ) την διερεύνηση της ανάδειξης της δημιουργικότητας των μαθητών με προσπάθεια μέτρησής της. Όσον αφορά την ανάδειξη της δημιουργικότητας μαθητών μέσα από τα πρόγραμμα «Οδυσσέας» δεν υπάρχουν παρόμοιες μελέτες στην Ελλάδα.

Το πρόγραμμα «Οδυσσέας 2018» ήταν επιτυχές στο στόχο και τους σκοπούς που έθεσε όσον αφορά την ανάδειξη της δημιουργικότητας. Η μέτρηση της δημιουργικότητας βέβαια δεν είναι απλή υπόθεση. Η παρούσα μελέτη επιχείρησε να αξιολογήσει την δημιουργικότητα των μαθητών η οποία αναδεικνύεται μέσα από το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων με την ανάλυση των απόψεων από τις εκθέσεις τους, την χρήση του τεστ αποκλίνουσας σκέψης και του βοηθητικού ανοικτού τύπου ερωματολογίου. Υπάρχουν όμως και άλλες πτυχές που θα μπορούσαν να μετρηθούν όπως η δημιουργικότητα στα επιτεύγματα των μαθητών που έκαναν κατά την διάρκεια του προγράμματος «Οδυσσέας 2018» τα οποία επίσης δίνουν θετικά χαρακτηριστικά στοιχεία δημιουργικών ατόμων.

Τέλος, αυτό που διαπιστώθηκε από την έρευνα, το οποίο θεωρείται μεγάλης σημασίας τόσο για την επιτυχία του προγράμματος «Οδυσσέας» όσο και στην ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών είναι πως όταν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί πιστέψουν πως οι μαθητές τους μπορούν να ενεργοποιηθούν και να αναλάβουν πρωτοβουλίες (με τις όποιες ιδιαιτερότητες κι αν έχουν), τότε οι μαθητές τους θα το καταφέρουν να το πράξουν και τα αποτελέσματα που θα προκύψουν θα είναι εκπληκτικά, γεμάτα από συναισθήματα χαράς, ενθουσιασμού, δημιουργίας και κυρίως αυτοπεποίθησης.

9.3 Προτάσεις

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης δεν μπορούν να επεκταθούν και να γενικευτούν, εντούτοις, αξίζουν προσοχής από τη στιγμή που είναι το προϊόν ενός τυπικού δείγματος μαθητών.

- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν αφετηρία για περαιτέρω έρευνα, με μεγαλύτερο δείγμα και με περισσότερες πιθανόν τηλεδιασκέψεις για περισσότερο διάλογο και on-line συνεργασία. Περισσότερο χρόνο για διάλογο και συνεργασία για γνωριμία και φιλία μέσω Δ/Τ είναι στοιχεία που προτείνουν μαθητές και εκπαιδευτικοί μέσα από τις απόψεις τους για το πρόγραμμα «Οδυσσέας».
- Μπορούμε, σε πιο εκτεταμένη έρευνα να διερευνήσουμε και να αξιολογήσουμε κατά πόσο μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας», πιθανόν να αναπτύσσονται κι άλλοι τομείς της προσωπικότητας των παιδιών όπως η προσοχή – συγκέντρωση, η κοινωνικοποίηση, η γλωσσική ανάπτυξη, η ικανότητα στην αντίληψη εννοιών.
- Ταυτόχρονα με την παρούσα μελέτη θα μπορούσε να γίνει παράλληλα για τους ίδιους μαθητές μελέτη στατιστικής ανάλυσης (SPSS) των ερωτηματολογίων από όλες τις Τ/Δ ώστε να ερευνηθεί το ψυχολογικό κλίμα της τάξης σε σχέση με την ανάδειξη της δημιουργικότητας, λαμβάνοντας υπόψη και τους «άτακτους» μαθητές.
- Επέκταση του προγράμματος «Οδυσσέας» και σε άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης με κύριο στόχο την ανάδειξη της δημιουργικότητας (κριτικής σκέψης) των μαθητών.
- Μπορούμε μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος «Οδυσσέας» σε μαθητές του δημοτικού, στην διερεύνηση για την ανάδειξη της δημιουργικότητας να χρησιμοποιηθούν και οι απόψεις των κηδεμόνων τους οι οποίες θα έδιναν χρήσιμα στοιχεία για την έρευνα με στόχο την βελτίωση του προγράμματος.
- Τα αποτελέσματα της μελέτης να χρησιμοποιηθούν για την ανάδειξη δυσκολιών στην εφαρμογή του «Οδυσσέα», και να υπάρξουν προτάσεις για την αποτελεσματική πρακτική εφαρμογή του.

Ερωτήματα τα οποία ανοίγονται μελλοντικά μέσα από τη μελέτη θα μπορούσαν να είναι:

- Βαθμός και ποιότητα διατήρησης της γνώσης που αποκτήθηκε μέσα από το πρόγραμμα «Οδυσσέας» και αξιολόγησή της μετά από μερικούς μήνες.
- Βαθμός και ποιότητα μεταβίβασης της δημιουργικής μάθησης, μετά από ένα πρόγραμμα «Οδυσσέα», σε άλλο γνωστικό αντικείμενο.
- Σύγκριση αποτελεσμάτων πειραματικής έρευνας για την ανάδειξη της δημιουργικότητας σε δύο ομάδες μαθητών (δύο τμήματα της ΣΤ τάξης) στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο, η πρώτη ως οδηγός με την παραδοσιακή - συμβατική μέθοδο και η δεύτερη ως πειραματική ομάδα με την μέθοδο του προγράμματος «Οδυσσέας».
- Ας υποθέσουμε πως υπάρχει εφαρμογή του προγράμματος «Οδυσσέας» στα δημοτικά σχολεία σε αρκετά μαθήματα, πως θα αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος το πρόγραμμα να γίνει πιθανή «βαρετή ρουτίνα» μετά το πέρας του ενθουσιασμού της πρώτης φοράς;

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Abbott, L. (1993). *Videoconferencing and Distance Learning*. Faculty of Education and Department of Adult and Continuing Education.
- Alexander, W., Higgison, C., & Moge, N. (1999). *Videoconferencing in teaching and learning: Case studies*. Edinburgh.
- Anastasiades. (2003)., (σ. Building up a pedagogical model for synchronous distance learning courses). Florida.
- Anastasiades. (2005). 'Synchronous Vs Asynchronous Learning? Principles, Methodology and Implementation Policy of a Blended Learning Environment for Lifelong Learning, at the University of Crete'. Proceedings of the ED-MEDIA 2005 World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications, (AAACE), Montreal, June 27-July 2, 2005 Canada, Association for the Advancement of Computing in Education
- Anastasiades. (2008). *Interactive Video Conferencing (IVC) as a crucial factor in distance education Towards a constructivism IVC pedagogy model under a cross curricular thematic approach* New York: Nova Science Publishers.
- Anastasiades. (2016). *ICT and Collaborative Creativity in Modern School towards Knowledge*: Springer.
- Anastasiades, P., & Retalis, S. (2002, January). The Educational Process in the Emerging Information Society: *Open Education*.
- Anastasiades, P., Filippousis, G., Karvounis, L., Siakas, S., Tomazinakis, A., Giza, P., & Mastoraki, H. (2010). *Interactive Videoconferencing for collaborative learning at a distance in the school of 21st century: A case study in elementary schools in Greece. Computers & Education*,.
- Anastasiades, P. (2003a, January). Distance Learning in Elementary Schools in Cyprus: The evaluation. *Computers & Education*, σσ. 17-40.
- Barker, B., Frisbie, A., & Patrick, K. (1989). Broadening the definition of distance education in the light of the new telecommunications technologies. *The American Journal of Distance Education. The American Journal of Distance Education*, σσ. 20-29.
- Bates, W. (1995). *Technology: Open learning and distance education*. New York: Routledge.
- Bloom, B. (1956). Ανάκτηση από <http://www.nwlink.com/~donclark/hrd/bloom.html>
- Boden, M. A. (2004). *THE CREATIVE MIND Myths and mechanisms SECOND edition*. London: Routledge.

- Brown, R. (1989). *Handbook of creativity*.
- Chandler, G., & Hanrahan, P. (2000). Teaching using interactive video: creating connections. *Journal of Nursing Education*.
- Craft, A. (2011). *Creativity and education futures: learning in a digital age*. Trenttham Books.
- Cropley, A. (2011). *Creativity in education and learning*. London: RoutledgeFalmer.
- Dallat, J. (1992). Videoconferencing and the Adult Learner. Faculty of Education and Department of Adult and Continuing Education.
- Dohmen, G. (1967). *Das Femstudium. Ein neues pädagogisches Forschungs-und Arbeitsfeld*. Tübingen: DIFF.
- Downes, N. (2013). The challenges and opportunities experienced by parent supervisors in primary school distance education. *Australian and International Journal of Rural Education*,.
- Drucker, P. (1996). *Μετακαπιταλιστική Κοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Fisher, R. (2004). *Creativity across the curriculum*. New York: David Fulton.
- Franklin, T., & van Harmelen, M. (2007). Web 2.0 for content for learning and teaching in Higher. London.
- Garrison, D., & Shale, D. (1987). Mapping the boundaries of distance education: problems in defining the field. *The American Journal of Distance Education*, σσ. 4-13.
- Gibson, C., & Cohen, S. (2003). *Virtual Teams That Work: Creating Conditions for Effective Virtual Teams*. San Francisco: Jossey-Bass/Wiley.
- Guilford. (n.d.).
- Guilford. (1950). The Physiological Response during Divergent Thinking. *Scientific Research The Academic Publisher*.
- Holmberg. (1977). *Distance Education: A Survey and Bibliography*. London: Kogan Page.
- Holmberg. (1995). The evolution of the character and practice of distance education. *Open Learning*.
- <https://www.edivea.org/2018.html>. (2018). <https://www.edivea.org/2018.html>. Ανάκτηση από <https://www.edivea.org/2018.html>: <https://www.edivea.org/2018.html>

- Kallogianakis, M. (2004). *Reseaux pedagogiques et communautes virtuelles: de nouvelles perspectives pour les enseignants*. Paris: Harmattan.
- Kampylis, P. (2010). analyzing definitions, collocations, and consequences. *The Journal of Creative Behavior*.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of Distance education (3rd ed.)*. London: Routledge.
- Kerrey, B., & Isakson, J. (2001). *The Power of the Internet for Learning: Moving from Promise to Practice.*, (σσ. Report of the Web-based Training Educational Commission.). Washington.
- Kersting, K. (2015). *CREATIVITY*. Ανάκτηση από CREATIVITY TODAY:
<https://moderncreativity.weebly.com/theories-of-creativity.html>
- Latchem, C. (2002). *ICT-based Learning Networks and Communities of Practice*. Media and Education., (σ. National Institute of Multimedia Education).
- Lieberman, F., & Miller, L. (2004). *Composing a world*. Urbana & Chicago: University of Illinois Press.
- Lubart, I. (1994). *Thinking and Problem Solving*. New York: Academic Press.
- Manis, J., & Meltzer, B. (1967). *Symbolic Interactionism*. Boston.
- Maslow, A. (1962, January 1). Lessons from the Peak-Experiences. *Journal of Humanistic Psychology*.
- Mednick, S. (1962). Psychological review. *psycnet.apa*.
- Moore. (1973). Toward a theory of independent learning and teaching. *Journal of Higher Education*, σσ. 661-679.
- Moore. (1990). *Background and overview of contemporary American distance education*. In M. G. Moore. New York: Pergamon.
- Newell, A., & Shaw, J. (1962). *The processes of creative*. New York: Atherton Press.
- Peters, O. (1973). *Die didaktische Struktur des Fernunterrichts*. Weinheim: Beltz.
- Piaget, J. (1960). *The child's concept of the word*. New Jersey: Helix Books.
- Portway, P. (1998). *Learning and Teaching in Distance Education. Pedagogical Analyses and Interpretations in an*. San Ramon California: Applied Business Communications.
- Reed, J., & Woodruff, M. (1995). *An introduction to using videoconferencing technology for teaching*, *The Distance Educator Newsletter*.

- Robson, C. (2010). *Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*. Αθήνα: GUTENBERG.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (Δεύτερη Έκδοση Σεπτέμβριος 2010 εκδ.). (B. ΝΤΑΛΑΚΟΥ, & Κ. ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ, Μεταφρ.) ΑΘΗΝΑ: GUTENBERG.
- Schack, G. (1993). *Effects of a creative Problem-Solving Curriculum on*.
- Sullivan, M., Jolly, D., & Tompkins, R. (1994). Local Heroes: Bringing te le communications to rural, small s choools .
- Suthers, D. (2001). Collaborative representations: Supporting face to face and online knowledge-building discourse. *Proceedings of the 34th Hawai`i International Conference on the System Sciences*. Maui, Hawaii: Institute of Electrical and Electronics Engineers.
- Torrance, P. (1965). *Rewarding Creative Behavior*. Prentice Hall Co.
- Torrance, P. (1995). *Why fly? A Philosophy of Creativity*. New York: Transaction Publishers.
- Αναστασιάδης. (2000). *Στον Αιώνα της Πληροφορίας*. Αθήνα: Λιβάνη.
- Αναστασιάδης. (2001). *Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση από απόσταση, (σ. Σχεδιάζοντας το πρώτο Πιλοτικό Πρόγραμμα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας σε Δύο Δημοτικά Σχολεία στην Κύπρο)*. Ρέθυμνο Πανεπιστημιούπολη Ρέθυμνο (8-10 Ιουνίου 2001).
- Αναστασιάδης. (2004). *Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (elearning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Ανάκτηση από:
<http://dx.doi.org/10.12681/jode.9809>
- Αναστασιάδης. (2005). Πανεπιστήμιο Κρήτης Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε, Διδασκαλείο Δ.Ε..
- Αναστασιάδης. (2007)., (σσ. Σχεδιασμός και ανάπτυξη περιβάλλοντος elearning για τους εκπαιδευτικούς της ομογένειας. Στα πρακτικά του διεθνούς συνεδρίου: Παγκοσμιοποίηση και Ελληνική Διασπορά. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε). Ρέθυμνο.
- Αναστασιάδης. (2009)., (σ. *Η Παιδαγωγική Αξιοποίηση της Τηλεδιάσκεψης στο Σύγχρονο Σχολείο*). Βόλος.
- Αναστασιάδης. (2014, Ο Οκτώβριος). Ανάκτηση από
<http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe2267.pdf>
- Αναστασιάδης. (2015). *Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα.

Αναστασιάδης, (2017, Νοέμβριος). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως με χρήση ΤΠΕ. *Open Education*.

Αναστασιάδης, (n.d.). <http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>. Ανάκτηση από <http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>: <http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>

Αναστασιάδης, Π. (2017). σ. e Education and Educational Technology Special Edition two "school distance education".

Αναστασιάδης, Π., & Σπαντιδάκης, Γ. (2007)., (σ. Ζητήματα Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού σε Υπερμεσικά Περιβάλλοντα Μάθησης με έμφαση στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων). Αθήνα.

Αναστασιάδης, Π., Ελευθερίου, Α., & Χαμπιαούρης, Κ. (2001). *1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με θέμα: «Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση»*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, (σφ. Η αξιοποίηση εμπειριών από τη διαδικασία της τηλεδιάσκεψης, στην εισαγωγή πιλοτικού σχεδίου ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στους μαθητές δύο δημοτικών σχολείων στην Κύπρο). Πάτρα (25-27 Μαΐου).

Αναστασιάδης, Π., Φιλιππούσης, Γ., Σιάκας, Σ., Τομαζινάκης, Α., Γκίτζα, Π., Μαστοράκη, Ε., & Καρβούνης, Λ. (2008b). Η τηλεδιάσκεψη στην υπηρεσία της συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης και της διαθεματικής προσέγγισης. Από την Θεωρία στην πράξη Οδυσσέας 2008. Σύρος.

Βάμβουκας, Ι. (2002). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βάμβουκας, Μ. (2000). *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βάμβουκας, Μ. (2000). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και Μεθοδολογία* (ΣΤ εκδ.). Αθήνα: Γρηγόρης.

Βασάλα, Π. (2005). *Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση*. Πάτρα: ΕΑΠ.

Γκανιός, Γ. (2006). *Δημιουργικό άτομο: παράμετροι της προσωπικότητας του*. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.). Αθήνα.

Γκερτσάκης, Ν. (2009). Πτυχιακή εργασία: «Μελέτη των Απόψεων των Μαθητών του «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» (Πρόγραμμα Τηλεδιασκέψεων μεταξύ Δημοτικών Σχολείων) σε σχέση με το Ψυχολογικό Κλίμα της Συμβατικής Σχολικής Τάξης». Ρέθυμνο. https://elocus.lib.uoc.gr/dlib/7/4/5/metadata-dlib-4b40cc0a244122e0a87e328868423385_1253259225.tkl

- Γκιόσος, Ι., Κουτσούμπα, Μ., & Μαυροειδής, Η. (2009). *Βασικές αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού στην εκπαίδευση από απόσταση: γενική θεώρηση*. In Maria G. Argyriou & Panagiotis G. Kampylis (eds.), *Teaching Material and its Contribution to Educational Practice: From Theory to Application in Music Education. Proceedings of the 3rd International Conference*, pp. 187-192. Athens: Greek Association of, (σσ. 187-192). Αθήνα. **DOI:** <http://dx.doi.org/10.12681/iode.9753>
- Γκύζα, Π. (2011). Πτυχιακή εργασία: *Διερεύνηση απόψεων μαθητών του δημοτικού σχολείου σχετικά με την συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης «Οδυσσέας»*. Ρέθυμνο.
<https://elocus.lib.uoc.gr/dlib/6/b/0/metadata-dlib-1328697050-481288-27636.tkl>
- Δερβίσης, Σ. (1998). *Οι μαθητές μιας τάξης ως κοινωνική ομάδα και η ομαδοκεντρική διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. (2008, 12 24). Ανάκτηση από Publications:
http://publications.europa.eu/resource/cellar/0e744035-40c6-4251-9dde-4f5cd992c389.0005.01/DOC_1
- Ευρώπη 2020* . (n.d.). Ανάκτηση από e-class uoa:
<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/.../Δημιουργικότητα%282%29.doc>
- Κυρίδης, Α., Δρόσος, Β., & Ντίνας, Κ. (2003). *Η εισαγωγή της Πληροφορικής – Επικοινωνιακής Τεχνολογίας στο Νηπιαγωγείο: το παράδειγμα της γλώσσας*. Γλωσσολογική – Παιδαγωγική – Κοινωνιολογική προσέγγιση. Αθήνα: Gutenberg.
- Λαμπίρη, Ι., & Δημάκη, Ι. (2000). *Η Κοινωνιολογία και η Μεθοδολογία της*. Αθήνα Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Λιοναράκης, Α. (2001α). *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. Αθήνα: Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α. (2001β). *Για ποια εξ αποστάσεως εκπαίδευση μιλάμε; Πρακτικά Ιου Πανελληνίου Συνεδρίου Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Πάτρα Ε.Α.Π.
- Λιοναράκης, Α. (2005). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Στο Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση-Παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μανούσου. (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας*. (τομ.Α), (διδακτορική διατριβή) Πάτρα, ΕΑΠ. Ανάκτηση από: <http://thesis.ekt.gr>

- Μανούσου. (2009). *Σχεδιασμός και Δημιουργία Παιδαγωγικού Υλικού για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Διαδραστικές Τηλεδιασκέψεις. Στο Π. Πολίτης (Επιμ.), Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Βόλος. Ανάκτηση από*
http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/webs/2004_ano/perilhpseis/2009_aigina_kisamou.pdf
- Μανούσου, Ε., Κοντογεωργάκου, Β., & Γεωργιάδη, Ε. (2017). *Παιδαγωγικό υλικό στην σχολική εξ αποστάσεως. Open Education Τομ.13.Αρ.1*
DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/jode.13912>
- Ματραλής, Χ. (1998, 1999). *Το έντυπο υλικό στην εκπαίδευση από απόσταση*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μίμινου, Α., & Σπανακά, Α. (2013). *7th International Conference in Open & Distance Learning - November 2013 Athens, Greece - PROCEEDINGS*. Ανάκτηση από ΕΚΤ:
<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/viewFile/580/560>
- Μπελ, Ν., & Λυκιαρδόπουλος, Γ. (1999). *Ο πολιτισμός της μεταβιομηχανικής Δύσης*. Αθήνα: Νεφέλη.
- N.1566/85 ΦΕΚ 167 Α, παράγραφος 1, άρθρο 1.* (n.d.). Ανάκτηση από http://www.pi-schools.gr/preschool_education/nomothesia/1566_85.pdf
- Ξανθάκου, Γ. (1998). *Η δημιουργικότητα στο σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπάς, Α. (1993). *Σύγχρονη Θεωρία και Πράξη της Παιδείας*. Αθήνα: Δελφοί.
- Παπάς, Α. (2000). *Σχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Ατραπός.
- Παρασκευόπουλος, Ι., & Παρασκευοπούλου, Π. (2009). *Δημιουργική σκέψη: Το αποπαιδί της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Κοράλι.
- Ποτίτσα Ξανθάκου, Π. (1998). *Η δημιουργική σκέψη και μάθηση. Ένα πρόγραμμα δημιουργικών μεθόδων στο μάθημα της γλώσσας*. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Φιλοσοφική Σχολή Τομέας Ψυχολογίας). Ανάκτηση από:
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/10365#page/12/mode/2up>
- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2004). *ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ (ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ)*. Αθήνα: ΑΘΗΝΑ.
- Τζανή, Μ. (2000). *Σημειώσεις για το μάθημα: Μεθοδολογίας έρευνας κοινωνικών επιστημών*. Αθήνα.
- Τριλιανός. (1997). *Η κριτική σκέψη και η διδασκαλία της*. Αθήνα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τριλιανός, Θ. (2009). *Η κριτική σκέψη και η διδασκαλία της*. Αθήνα: Ατραπός - Περιβολάκι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α» Τεστ Αποκλίνουσας σκέψης (ΠΡΙΝ) για τους μαθητές

ΤΕΣΤ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑΣ ΣΚΕΨΗΣ (δημιουργικότητας)

Ασυνήθεις χρήσεις (Χρήσεις αντικειμένων)

Έχουμε συνηθίσει να χρησιμοποιούμε τα διάφορα πράγματα κατά έναν ορισμένο τρόπο και για ένα συγκεκριμένο σκοπό. Έτσι δε βλέπουμε ότι μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε κατά πολλούς άλλους τρόπους και για πολλούς άλλους σκοπούς. Π.χ. το παπούτσι, είναι για να το φορούμε, αλλά μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε και για:

να καρφώνουμε μια πρόκα, να το κάνουμε γλάστρα, να κουβαλούμε νερό, να κρατάμε την πόρτα ανοικτή και για πολλές άλλες χρήσεις.

Γράψε όσες περισσότερες χρήσεις μπορείς να σκεφτείς:

για μια εφημερίδα

.....
.....
.....
.....
.....

για ένα κονσερβοκούτι

.....
.....

.....

.....

.....

Τι θα συνέβαινε αν ανακαλύπταμε χάπια, για να αντικαταστήσουμε την τροφή μας;

.....

.....

.....

.....

.....

Ποικίλοι τίτλοι

Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς να σκεφτείς για τη μικρή ιστορία που θα διαβάσεις παρακάτω: «Μια φορά, έναν ιεραπόστολο που είχε πάει στην Αφρική τον έπιασαν κανίβαλοι. Ενώ οι κανίβαλοι ήταν έτοιμοι να τον βράσουν σ' ένα καζάνι και να τον φάνε, μια πριγκίπισσα της φυλής αυτής του υποσχέθηκε να του σώσει τη ζωή, αν δεχόταν να την παντρευτεί. Ο ιεραπόστολος, όμως, αρνήθηκε και έτσι οι κανίβαλοι τον έφαγαν».

Τίτλοι

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β» Τεστ Αποκλίνουσας σκέψης (ΜΕΤΑ) για τους μαθητές

ΤΕΣΤ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑΣ ΣΚΕΨΗΣ (δημιουργικότητας)

Ασυνήθειες χρήσεις (Χρήσεις αντικειμένων)

Έχουμε συνηθίσει να χρησιμοποιούμε τα διάφορα πράγματα κατά έναν ορισμένο τρόπο και για ένα συγκεκριμένο σκοπό. Έτσι δε βλέπουμε ότι μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε κατά πολλούς άλλους τρόπους και για πολλούς άλλους σκοπούς. Π.χ. το παπούτσι, είναι για να το φορούμε, αλλά μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε και για: να καρφώνουμε μια πρόκα, να το κάνουμε γλάστρα, να κουβαλούμε νερό, να κρατάμε την πόρτα ανοικτή και για πολλές άλλες χρήσεις.

Γράψε όσες περισσότερες χρήσεις μπορείς να σκεφτείς:

για ένα κομμάτι φελλό

.....
.....
.....
.....

για ένα λάστιχο αυτοκινήτου

.....
.....
.....
.....

για ένα μπουκάλι

.....
.....
.....
.....

Συνέπειες

Το πώς ζούμε και τι κάνουμε πολλές φορές οφείλεται στον τρόπο που είμαστε φτιαγμένοι. Π.χ. επειδή έχουμε τα μάτια και μπορούμε και βλέπουμε:

απολαμβάνουμε τα διάφορα χρώματα, ξέρουμε πότε είναι μέρα και πότε είναι νύχτα, έχουμε φτιάξει την τηλεόραση, μπορούμε να διαβάζουμε, πάμε στον κινηματογράφο και άλλα πολλά.

Είναι διασκεδαστικό να σκέφτεται κανείς τι θα συνέβαινε αν είμαστε φτιαγμένοι διαφορετικά.

Γράψε:

Τι θα συνέβαινε αν κοβόταν το ηλεκτρικό ρεύμα για ένα μήνα;

.....
.....
.....
.....
.....

Τι θα συνέβαινε αν οι άνθρωποι είχαν μάτια και στο πίσω μέρος του κεφαλιού;

.....
.....
.....
.....
.....

Τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχε γέλιο;

.....

.....

.....

.....

.....

Ποικίλοι τίτλοι

Γράψε όσους περισσότερους τίτλους μπορείς να σκεφτείς για τη μικρή ιστορία που θα διαβάσεις παρακάτω:

«Στην αρχή της χρονιάς η κ. Τζοβάνα είπε στους μαθητές της πως ήταν όλα καλά παιδιά. Ένα παιδί όμως ήταν διαφορετικό και της προξενούσε απέχθεια. Ήταν άπλυτο και παραμελημένο. «Τι μπελάς μου φορτώθηκε φέτος. Αυτό το παιδί μου χαλάει την αρμονία της τάξης. Διάβασε μια αναφορά από την δασκάλα της Δ' δημοτικού που έγραφε: «Ο Μανούσος έχασε τη μητέρα του και ο πατέρας του πίνει. Ο Μανούσος έκλαιγε συχνά και έλεγε: «Που είναι η μανούλα μου; Που είναι η μανούλα μου;» συνεχώς. Του εξηγήθηκε πως έχει η κατάσταση αλλά δεν φαίνεται να το καταλαβαίνει. Δεν δείχνει πια ενδιαφέρον για το σχολείο.» Την άλλη μέρα του η κ. Τζοβάνα είπε: «Μανούσο, η μανούλα σου πήγε στον ουρανό, αλλά αν σου λείπει, μπορείς να θεωρείς εμένα σαν μανούλα σου από εδώ και πέρα.» Αγκάλιασε με δύναμη το παιδί. Ο Μανούσος δεν είπε τίποτα. Ή κ Τζοβάνα πλέον του φερόταν το ίδιο με τα άλλα παιδιά. Στο τέλος της χρονιάς όπως συνηθίζεται ο Μανούσος έδωσε δώρο ένα βραχιολάκι και ένα μισοτελειωμένο μπουκαλάκι άρωμα. Τον Μανούσο τον πήρε ένας θεός του στο εξωτερικό. Μετά από πολλά χρόνια η κ Τζοβάνα έλαβε ένα γράμμα προσκλητήριο γάμου από τον Μανούσο σε μια μακρινή χώρα με πληρωμένα όλα τα έξοδα του ταξιδιού. Πήγε η κ. Τζοβάνα στο γάμο και κατάλαβε πως ο Μανούσος έγινε πολύ σημαντικό πρόσωπο. Ο Μανούσος μόλις την είδε της είπε: «Ήσουν η πιο ξεχωριστή μου δασκάλα, γιατί με έκανες ικανό να γίνω ένας καλός μαθητής», «Εσύ ήσουν ο πιο ξεχωριστός μου μαθητής, γιατί με έκανες να γίνω δασκάλα» του απάντησε η δασκάλα που φορούσε ένα χλιοφορεμένο φτηνό βραχιόλι και ένα ξεχασμένο πια, παλιομοδίτικο άρωμα.»

«Εμμανουήλ Μήτρογλου», «Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» σε μαθητές του δημοτικού»

Τίτλοι

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

«Εμμανουήλ Μήτρογλου», «Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος αξιοποίησης τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» σε μαθητές του δημοτικού»

2. Πιστεύετε πως το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» σας έδωσε έμπνευση για καλύτερες δημιουργικές ιδέες τόσο στο αντικείμενο του προγράμματος «Ο Οδυσσέας στην χώρα του διαδικτύου» αλλά και στα καθημερινά σας μαθήματα στο σχολείο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εσάς; Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ερωτήσεις ανοικτού τύπου για τους μαθητές του 4^{ου} Δ.Σ Ν. Ψυχικού

1. Πιστεύετε πως το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» σας έδωσε έμπνευση για καλύτερες δημιουργικές ιδέες τόσο στο αντικείμενο του προγράμματος «Ο Οδυσσέας στην χώρα του διαδικτύου» αλλά και στα καθημερινά σας μαθήματα στο σχολείο;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εσάς; Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ» Ερωτήσεις ανοικτού τύπου στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς στο πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» για την διερεύνηση των απόψεών τους σχετικά με την ανάδειξη της δημιουργικότητας των μαθητών τους.

1. Πιστεύετε πως με το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» αναδείχτηκε στους μαθητές σας καλύτερα η δημιουργικότητά τους;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Πιστεύετε πως το πρόγραμμα τηλεδιασκέψεων «Οδυσσέας 2018» (εσείς ως εκπαιδευτικός) σας βοήθησε στην διδασκαλία σας και κατ' επέκταση και την δική σας δημιουργικότητα για καλύτερη και εμπλουτισμένη διδασκαλία χρησιμοποιώντας τις τεχνικές και τα εργαλεία ΤΠΕ που γνώρισάτε κατά την διάρκεια του προγράμματος;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον μέρος του προγράμματος για εσάς; Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο;

.....
.....
.....
.....
.....

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.